

RAPORT O SYTUACJI BANKÓW W 2010 R.

**URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
WARSZAWA, 2011**

OPRACOWANIE:
ANDRZEJ KOTOWICZ
PRZY WSPÓŁPRACY DEPARTAMENTU NADZORU SEKTORA BANKOWEGO
PION NADZORU BANKOWEGO
URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO

NAJWAŻNIEJSZE SPOSTRZEŻENIA I WNIOSKI

W 2010 r. sytuacja **sektora bankowego pozostała stabilna**. Oceniając poszczególne obszary można stwierdzić:

- Bieżąca **sytuacja w zakresie bazy kapitałowej jest dobra**.
- Bieżąca **sytuacja w zakresie płynności krótkoterminowej jest dobra**. **Niezadawalająca jest jednak sytuacja w zakresie płynności średnio- i długoterminowej**, przejawiająca się brakiem sprawnego funkcjonowania rynku międzybankowego w zakresie transakcji o terminach zapadalności dłuższych niż 1 dzień oraz odpowiednich źródeł finansowania średnio- i długoterminowego.
- Utrzymuje się **ograniczony poziom rozwoju akcji kredytowej**. **Głównym obszarem rozwoju są kredyty mieszkaniowe, kredyty dla sektora budżetowego, a w mniejszym również kredyty dla przedsiębiorców indywidualnych**. **W pozostałych obszarach występuje stagnacja**, co ma związek zarówno z ograniczeniem popytu na kredyty ze strony części podmiotów, jak i ograniczeniem aktywności kredytowej w niektórych bankach. Wynika to z niepewności, co do przyszłego rozwoju sytuacji (banków i ich klientów) oraz silnego pogorszenia jakości portfela kredytowego skutkującego zaostrzeniem polityki kredytowej w niektórych obszarach oraz modyfikacją strategii rozwoju.
- Utrzymuje się **ograniczone tempo wzrostu bazy depozytowej** (zasadniczy wzrost depozytów wystąpił dopiero w IV kwartale), co ma związek z redukcją oprocentowania depozytów, poprawą koniunktury na rynku kapitałowym i nadal trudną sytuacją na rynku pracy.
- **Poprawa wyników finansowych dokonała się dzięki obniżeniu kosztów odsetkowych, podniesieniu opłat i prowizji oraz utrzymaniu dyscypliny kosztów**.

Podstawowym obciążeniem wyników pozostają odpisy z tytułu kredytów konsumpcyjnych (ponad 60% salda odpisów) skoncentrowane głównie w mniejszych instytucjach. Odnotowano wzrost odpisów z tytułu kredytów mieszkaniowych, ale nadal stanowią one nieznaczną część ogółu odpisów. Z drugiej strony, odnotowano **spadek odpisów w segmencie przedsiębiorstw, a w IV kwartale spadek odpisów ogółem**, co może stanowić sygnał do wyhamowania niekorzystnych zjawisk.

- **Głównym obszarem ryzyka pozostaje portfel kredytowy, którego jakość uległa pogorszeniu** na skutek nadmiernego rozluźnienia standardów polityki kredytowej oraz wyhamowania gospodarki w końcu 2008 r. i na początku 2009 r., co z pewnym opóźnieniem przełożyło się na sytuację finansową części kredytobiorców. W 2010 r. **doszło do dalszego przyrostu kredytów zagrożonych**, przy czym **w II połowie roku nastąpiło wyhamowywanie narastania niekorzystnych zjawisk w niektórych obszarach**.

Najniższą jakością charakteryzuje się portfel kredytów konsumpcyjnych. O silnym pogorszeniu jakości tych kredytów zadecydował ich przyrost w małych i średnich podmiotach, które w ubiegłych okresach prowadziły ekspansję w tym obszarze opartą na akceptacji nadmiernego ryzyka (w bankach tych doszło do bardzo silnego pogorszenia wyników). Na poziomie regulacyjnym odpowiedzią na zidentyfikowane słabości zarządzania ryzykiem było **uchwalenie Rekomendacji T**.

Za niekorzystne należy uznać **nadmierne rozluźnienie w polityce kredytów mieszkaniowych**, przejawiające się bardzo dużym wzrostem udziału kredytów o wysokich LTV (rekordowo wysoki udział kredytów o LTV > 80%), bardzo długim okresie kredytowania oraz ponownym rozszerzeniem oferty walutowych kredytów mieszkaniowych przez niektóre banki. Ponadto w latach 2004-2010 doszło do **bardzo silnego wzrostu udziału kredytów mieszkaniowych w aktywach** większości banków zajmujących kluczową pozycję na rynku tych kredytów. Tym samym banki te uzależniły swoją przyszłą sytuację finansową od jakości portfela kredytów mieszkaniowych, sytuacji na rynku nieruchomości, a ze względu na bardzo wysoki udział kredytów walutowych również od sytuacji na rynku walutowym i stóp procentowych instrumentów walutowych (kształtowanych pod wpływem decyzji SNB i ECB, a nie NBP).

Jakość portfela kredytów udzielonych MSP wskazuje na wyraźne wyhamowanie narastania niekorzystnych zjawisk, a w przypadku dużych przedsiębiorstw można mówić o stabilizacji jakości portfela kredytowego.

Pomimo obserwowanego ożywienia oraz poprawy funkcjonowania rynków finansowych **w otoczeniu zewnętrznym nadal utrzymuje się podwyższony poziom ryzyka** i banki muszą się liczyć z możliwością wystąpienia zaburzeń, głównie o charakterze zewnętrznym dla sektora, co może wpłynąć negatywnie na ich sytuację. Dlatego **konieczne jest aby banki uwzględniły potencjalne zagrożenia przy formułowaniu swoich strategii działania**.

SPIS TREŚCI

1	UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE DZIAŁALNOŚCI BANKÓW	5
1.1	Sytuacja makroekonomiczna	5
1.2	Sytuacja na rynku finansowym	8
2	GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU DZIAŁALNOŚCI SEKTORA BANKOWEGO	12
2.1	Struktura sektora, zatrudnienie, sieć sprzedaży, koncentracja, rola w gospodarce	13
2.2	Działalność kredytowa i inwestycyjna	16
2.3	Źródła finansowania działalności	29
3	WYNIK FINANSOWY SEKTORA BANKOWEGO	36
4	GŁÓWNE OBSZARY RYZYKA I ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA	44
4.1	Płynność	44
4.2	Ryzyko kredytowe	46
4.3	Adekwatność kapitałowa	56
5	DZIAŁANIA NADZORCZE W 2010 R.	59
5.1	Działania o charakterze regulacyjnym	59
5.2	Nadzór analityczny	61
5.3	Bezpośredni nadzór nad bankami o charakterze inspekcyjnym	63
5.4	Współpraca międzynarodowa	67
	Aneks 1a - Wybrane charakterystyki sektora bankowego	69
	Aneks 1b - Wybrane charakterystyki banków komercyjnych	70
	Aneks 1c - Wybrane charakterystyki oddziałów instytucji kredytowych	71
	Aneks 1d - Wybrane charakterystyki banków spółdzielczych	72
	Aneks 2 - PODZIAŁ SEKTOROWY GOSPODARKI	73
	Aneks 3 - PODZIAŁ PORTFELA KREDYTOWEGO – METODOLOGIA UKNF	77
	Aneks 4 - SŁOWNIK WYBRANYCH POJĘĆ	79
	SPIS WYKRESÓW	82
	SPIS TABEL	86

1 UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE DZIAŁALNOŚCI BANKÓW¹

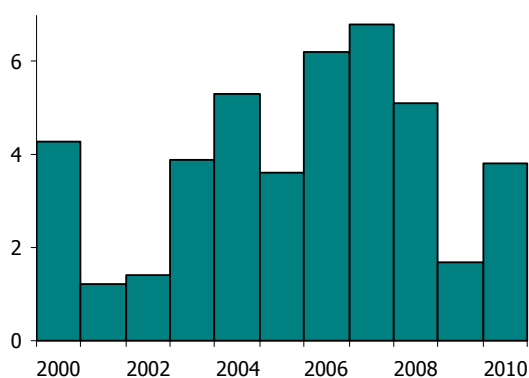
1.1 Sytuacja makroekonomiczna

Po silnym osłabieniu, do jakiego doszło na przełomie lat 2008-2009 na skutek eskalacji kryzysu finansowego, od II połowy 2009 r. obserwowane jest **ożywienie globalnej gospodarki**, przy czym siła tego ożywienia w poszczególnych regionach i krajach jest różna. Wzrost aktywności u głównych partnerów gospodarczych Polski sprzyjał **przyspieszeniu tempa wzrostu polskiej gospodarki**.

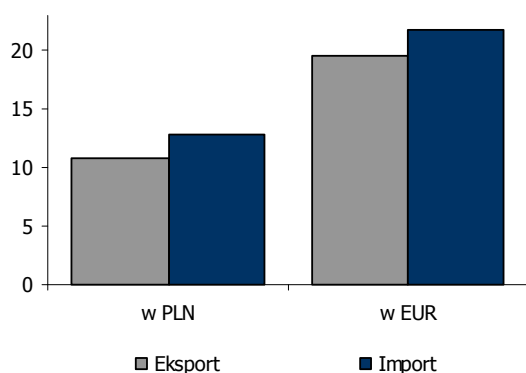
Według wstępnych szacunków **tempo wzrostu PKB w 2010 r. wyniosło 3,8%** (wobec 1,7% w 2009 r.) i należało do najwyższych w UE, przy czym gospodarka przyspieszała w kolejnych kwartałach (odpowiednio: 3,0%; 3,5%; 4,2%; 4,5%). Na poprawę tempa wzrostu wpłynęło umocnienie popytu krajowego (4,3%), które wynikało głównie ze wzrostu spożycia indywidualnego (3,2%), uzupełnionego wzrostem spożycia publicznego oraz zwiększeniem akumulacji. Z drugiej strony odnotowano jednak kolejny spadek nakładów brutto na środki trwałe (o 1,2%), przy czym w II połowie roku nastąpił nieznaczny wzrost inwestycji. Należy przy tym zwrócić uwagę na:

- wzrost produkcji sprzedanej przemysłu (o 9,7% w skali całego 2010 r.), produkcji budowlano-montażowej (3,0%) pomimo iż na początku roku odnotowała ona silny spadek oraz wzrost sprzedaży detalicznej (o 1,5%);
- ożywienie wymiany handlowej z zagranicą (eksport w złotych był o 10,9%, a w EUR o 19,5% wyższy niż w 2009 r., a import odpowiednio o 12,9% i 21,7%), przy czym nastąpiło pogłębienie deficytu na rachunku obrotów bieżących (stanowił około 3,3% PKB);

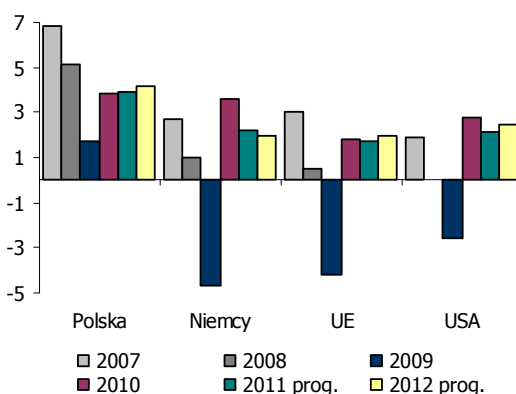
Wykres 1.
Roczne tempo wzrostu PKB (%)

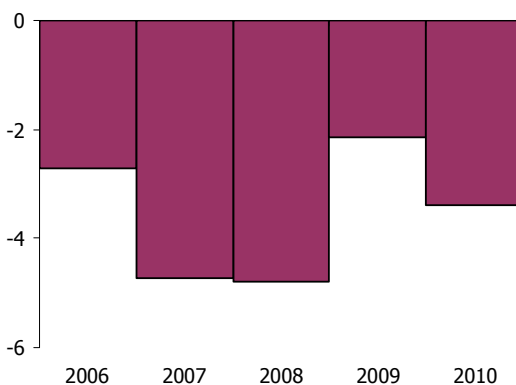
Wykres 3.
Zmiana wymiany handlowej 2010 / 2009 (%)

Wykres 2.
Tempo wzrostu PKB w wybranych krajach i regionach (%)

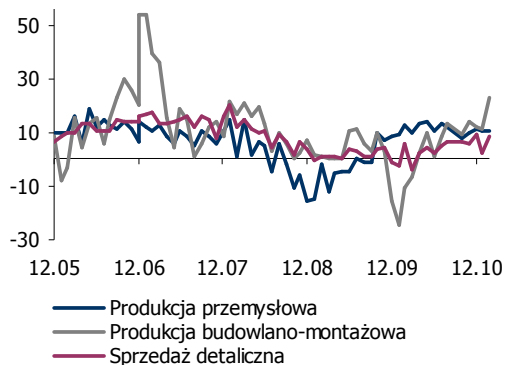

Wykres 4.
Deficyt na rachunku obrotów bieżących / PKB (%)

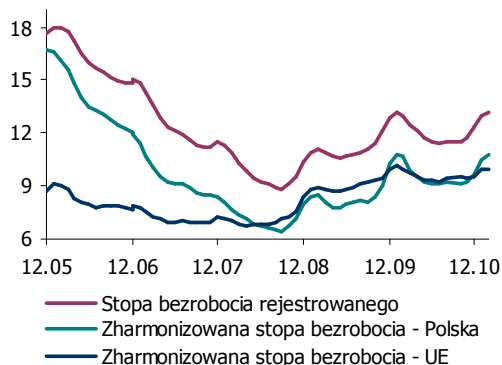

¹ Szerzej zob. „Informacja o sytuacji społeczno-gospodarczej kraju”, GUS; „Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych w 2010 roku.”, GUS; „Raport o inflacji”, NBP; „World Economic Outlook”, IMF; „Global Financial Stability Report”, IMF; „Raport o stabilności systemu finansowego”, NBP.

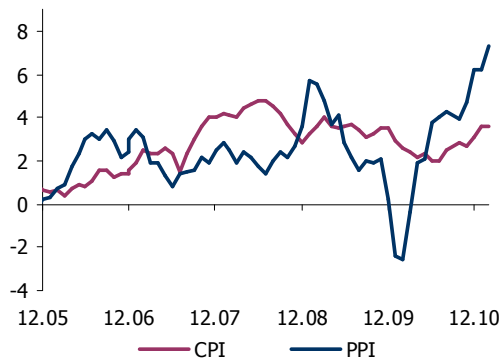
Wykres 5.
Roczne tempo wzrostu produkcji i sprzedaży detalicznej (%)

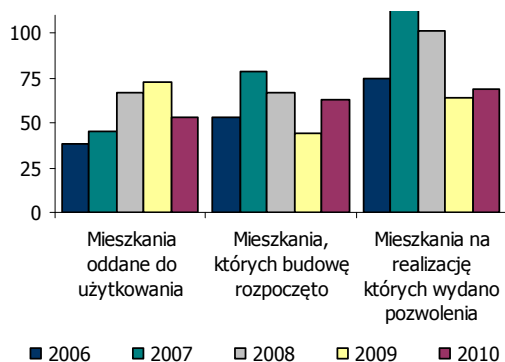
Wykres 7.
Stopa bezrobocia (%)

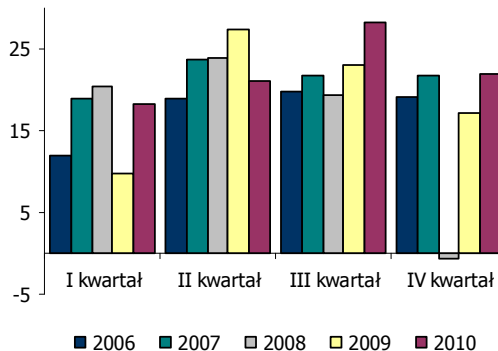
Wykres 9.
Roczne wskaźniki inflacji (%)

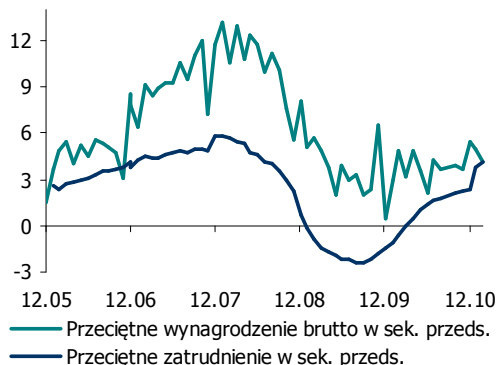
Wykres 11.
Aktywność deweloperów (tys.)

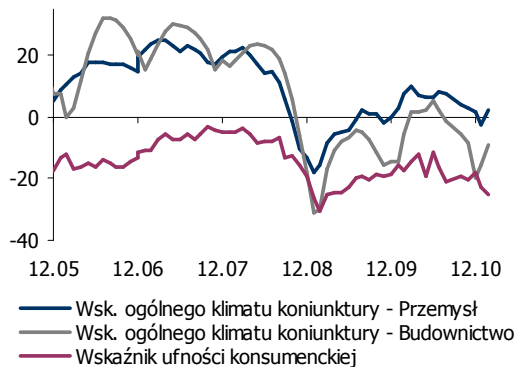
Wykres 6.
Wyniki finansowe sektora przedsiębiorstw (mld zł)

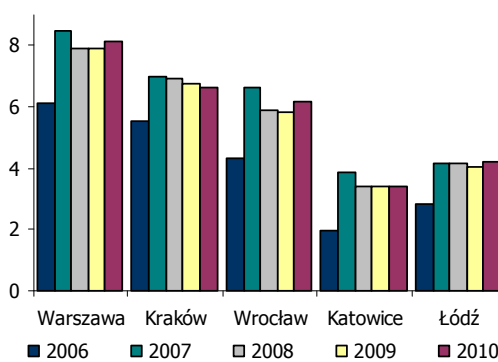
Wykres 8.
Roczne tempo wzrostu wynagr. i zatrudn. w sek. przeds. (%)

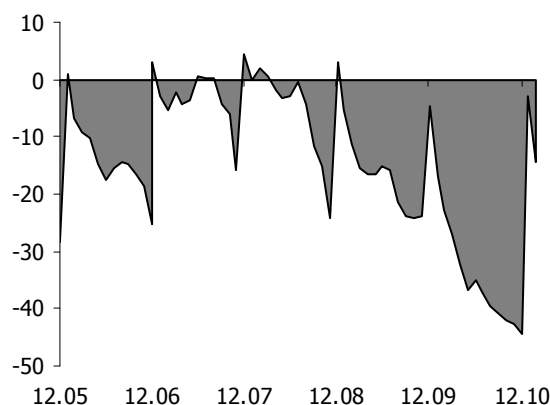
Wykres 10.
Wskaźniki klimatu koniunktury

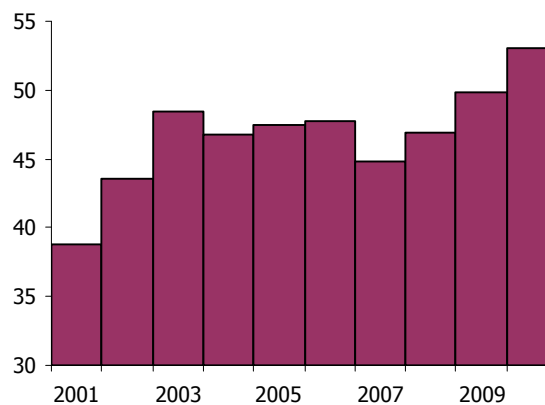
Wykres 12.
Średnie ceny transakcyjne 1 m.kw. w ostatnim kw. roku (tys. zł)

Wykres 13.
Wynik budżetu państwa (mld zł)

Wykres 14.
Dług publiczny / PKB (%)

Źródło: GUS, Eurostat, NBP, AMRON, obliczenia własne

- poprawę wyników finansowych sektora przedsiębiorstw (wynik finansowy netto wzrósł z 78,9 mld zł w 2009 r. do 89,4 mld zł w 2010 r., tj. o 13,4%, a udział przedsiębiorstw wykazujących zysk zwiększył się z 77,3% do 78,4%). Odnotowano przy tym spadek wskaźnika poziomu kosztów oraz wzrost wskaźników rentowności i płynności;
- stopniową poprawę sytuacji na rynku pracy, przejawiającą się nieznacznym wzrostem zatrudnienia oraz wzrostem wynagrodzeń. Tempo wzrostu wynagrodzeń w sektorze przedsiębiorstw pozostało jednak niskie (3,3% wobec 4,4% w 2009 r.; w ujęciu realnym wzrost wyniósł 0,8% wobec 1,1% w 2009 r.). Jednocześnie stopa bezrobocia rejestrowanego była wyższa niż w 2009 r. (na koniec 2010 r. wynosiła 12,3% wobec 12,1% na koniec 2009 r.);
- stopniowe narastanie presji inflacyjnej. Wprawdzie roczne tempo wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych było zbliżone do celu inflacyjnego RPP, ale w ostatnich miesiącach 2010 r. zaobserwowano istotne przyspieszenie zjawisk inflacyjnych (w grudniu wskaźnik CPI wyniósł 3,1%). Wynikało to z silnego wzrostu cen surowców na rynkach globalnych co przełożyło się m.in. na wzrost cen paliw i żywności. Odnotowano też silny wzrost cen produkcji sprzedanej przemysłu (w grudniu wskaźnik PPI wyniósł 6,2%)²;
- stabilizację cen na rynku mieszkaniowym. Odnotowano przy tym znaczący spadek liczby mieszkań oddanych przez deweloperów (o 26,4%), ale z drugiej strony towarzyszył mu silny wzrost liczby mieszkań których budowę rozpoczęto (o 42,2%) oraz wzrost liczby pozwoleń wydanych na budowę;
- pozostawanie wskaźników ogólnego klimatu koniunktury w przemyśle i budownictwie oraz ufności konsumenckiej w sferze niskich lub negatywnych odczytów.

Pomimo istotnego ożywienia gospodarki, nadal znajduje się ona pod silną presją otoczenia zewnętrznego, a w szczególności niepewności co do rozwoju sytuacji u głównych partnerów handlowych Polski oraz znacznej zmienności nastrojów na rynkach finansowych.

Istotnym ograniczeniem dla rozwoju gospodarki może stać się szybko rosnący dług publiczny. Państwowy dług publiczny zwiększył się z 669,9 mld zł na koniec 2009 r. do 748,5 mld zł na koniec 2010 r. W konsekwencji nastąpił **wzrost relacji długu publicznego do PKB z 49,9% do 53,0%**. Oznacza to, że nastąpiło przekroczenie I progu ostrożnościowego zapisanego w ustawie o finansach publicznych³.

Według metodologii UE relacja długu publicznego (sektor instytucji rządowych i samorządowych zgodnie z ESA 95) do PKB zwiększyła się z 50,9% w 2009 r. do 55,1% w 2010 r.

² Negatywne zjawiska kontynuowane były na początku 2011 r. (dodatkowo przyczyniło się do tego podniesienie stawki VAT), co zmusiło RPP do reakcji (zob. dalej).

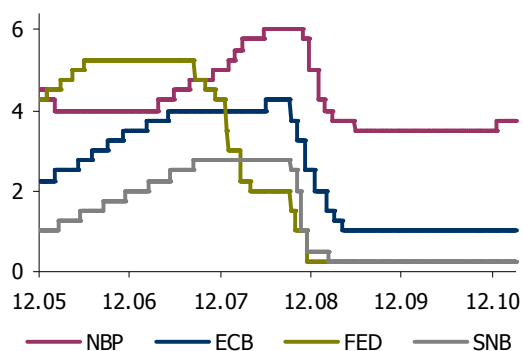
³ Zgodnie z zapisami art. 86 ustawy o finansach publicznych oznacza to, że w przypadku budżetu na 2012 r. „Rada Ministrów uchwala projekt ustawy budżetowej, w którym relacja deficytu budżetu państwa do dochodów budżetu państwa nie może być wyższa niż relacja deficytu budżetu państwa do dochodów budżetu państwa z roku bieżącego”.

1.2 Sytuacja na rynku finansowym

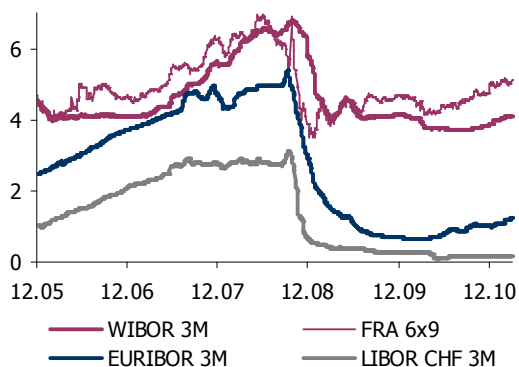
Sytuacja na rynkach finansowych nadal charakteryzowała się podwyższoną zmiennością, przy czym była ona stabilniejsza niż w 2009 r. (zwłaszcza w I kwartale 2009 r.). Największy wpływ na nastroje, a tym samym postawy uczestników rynku, wywierał napływ danych makroekonomicznych z USA, UE oraz Chin, których gospodarka stała się drugą pod względem wielkości w skali globalnej.

Główne obawy inwestorów dotyczyły siły oraz trwałości ożywienia obserwowanego w kluczowych regionach i krajach, sytuacji fiskalnej poszczególnych krajów, konsekwencji stopniowego zacieśniania polityki gospodarczej w Chinach, jak też dalszego luzowania polityki pieniężnej w USA. Szczególne obawy inwestorów wzbudzała przy tym sytuacja finansów publicznych tzw. peryferyjnych krajów strefy euro (Grecja, Irlandia, a w br. również Portugalia zwróciły się o międzynarodową pomoc finansową; utworzono Europejski Mechanizm Stabilizacyjny). Znajdowało to przełożenie na okresowe pogorszenie koniunktury na rynkach akcji i surowców oraz osłabienie walut lokalnych względem walut głównych. Doprowadziło to również do osłabienia euro względem dolara i franka szwajcarskiego.

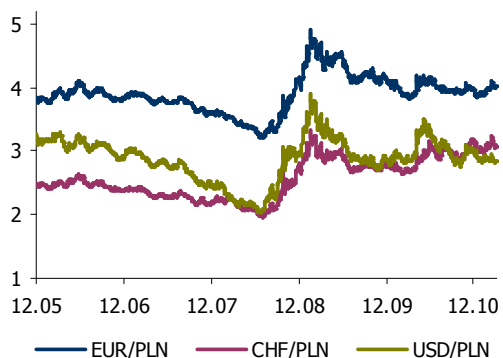
Wykres 15.
Podstawowe stopy procentowe banków centralnych (%)

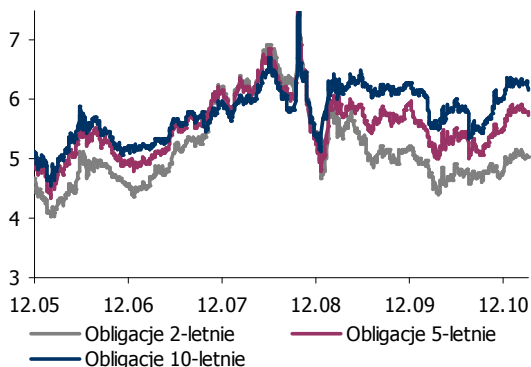
Wykres 16.
Stawki na rynku pieniężnym (%)

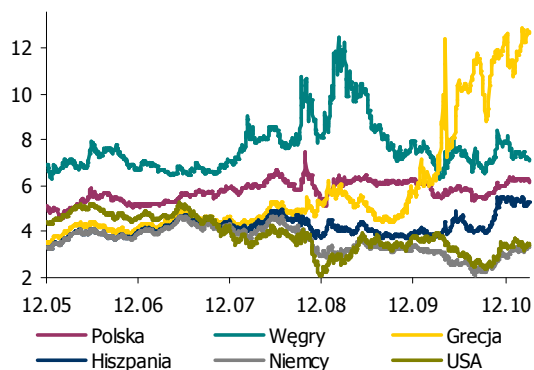
Wykres 17.
Kurs walut głównych względem złotego

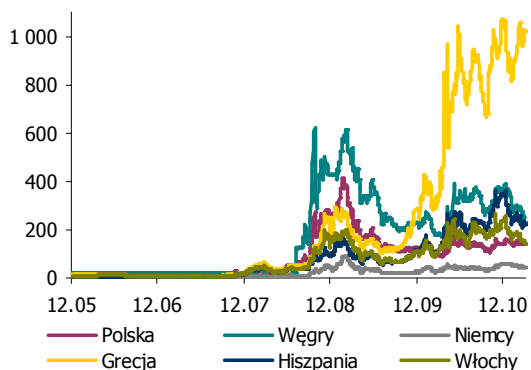
Wykres 18.
Rentowność polskich papierów skarbowych (%)

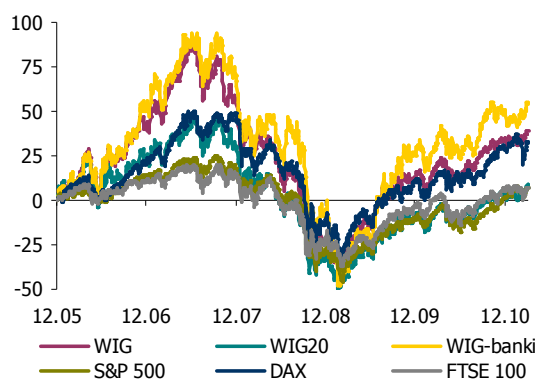
Wykres 19.
Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych (%)

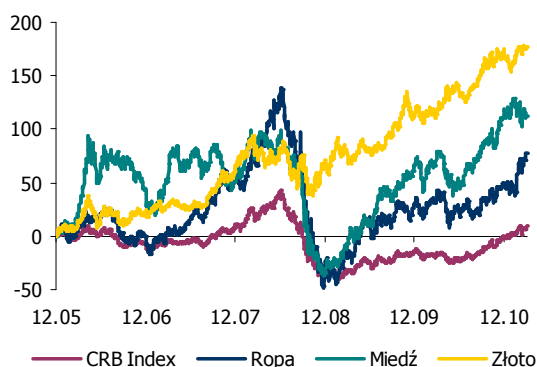
Wykres 20.
Stawki 5-letnich CDS (pkt. bazowe)

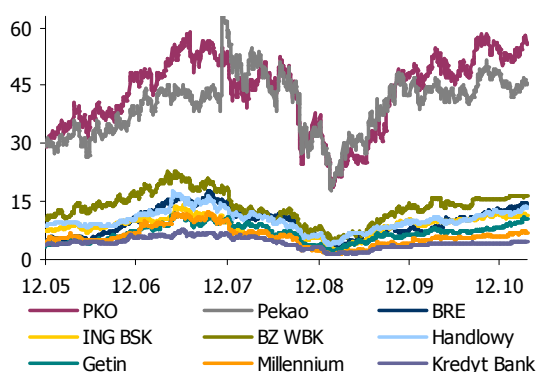
Wykres 21.
Zmiana wartości indeksów od końca 2005 r. (%)

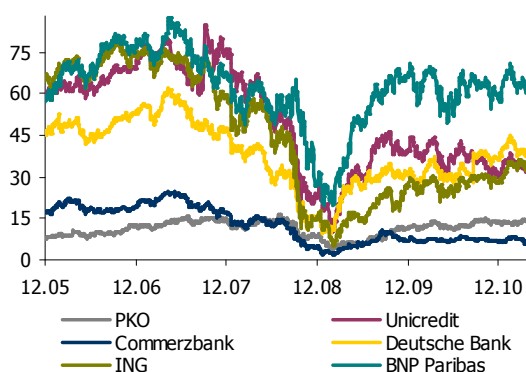
Wykres 22.
Zmiana cen surowców od końca 2005 r. (%)

Wykres 23.
Wartość rynkowa wybranych banków (mld zł)

Wykres 24.
Wartość rynkowa PKO BP i wybranych banków UE (mld EUR)

Źródło: Bloomberg, obliczenia własne

Na rynku krajowym należy zwrócić uwagę na:

- **pozostawienie przez RPP stóp banku centralnego na niezmiennym poziomie⁴** przy czym w październiku ub.r. RPP dokonała podwyższenia stopy rezerw obowiązkowych o 0,5 pkt proc. z 3,00 do 3,50% (powrót do sytuacji sprzed 30 czerwca 2009 r.);
- **obniżenie stóp procentowych na rynku międzybankowym** (średnia stawka WIBOR 3M spadła z 4,1% w grudniu 2009 r. do 3,8% w grudniu 2010 r.) **oraz rentowności papierów skarbowych** (średnia rentowność 5-letnich obligacji skarbowych na rynku wtórnym spadła z 5,8% do 5,5%, a obligacji 10-letnich z 6,2% do 6,0%), przy czym począwszy od IV kwartału ub.r. dał się zauważyć stopniowy wzrost rentowności papierów skarbowych oraz stawek na rynku międzybankowym, co należy wiązać m.in. z oczekiwaniami inwestorów na zacieśnienie polityki pieniężnej przez RPP.

Uwagę przy tym zwraca **duży wzrost zaangażowania inwestorów zagranicznych w kupno polskich papierów skarbowych** (z 81,8 mld zł na koniec 2009 r. do 128,3 mld zł na koniec 2010 r.), którzy „sfinansowali” prawie cały przyrost ich emisji (stan papierów znajdujących się w rękach podmiotów krajowych zmniejszył się z 380,5 mld zł do 378,7 mld zł). Z jednej strony jest to zjawisko pozytywne, ale z drugiej powoduje wzrost systemowego ryzyka (gdyby doszło do szybkiego wycofania znacznej części tych środków to przy obecnej skali rynku zapewne spowodowałyby to wzrost rentowności oraz osłabienie złotego);

- **oczekiwania inwestorów na wzrost stóp procentowych** (w grudniu 2010 r. przeciętne kwotowania FRA 6x9 wskazywały na oczekiwania wzrostu WIBOR 3M do poziomu około 4,7%);
- **poprawę funkcjonowania rynku międzybankowego, choć rynek ten nadal nie działa tak efektywnie jak przed kryzysem.** Przejawia się to m.in. w niskich wzajemnych limitach kredytowych oraz niechęci banków do podejmowania ryzyka. W konsekwencji do zarządzania płynnością banki

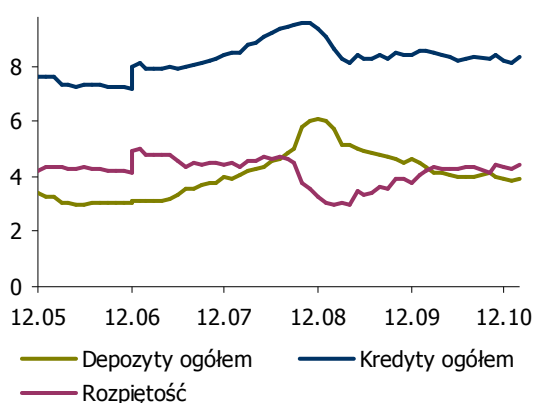
⁴ Coraz wyraźniejsze narastanie presji inflacyjnej spowodowało jednak, że w 2011 r. RPP rozpoczęła stopniowe zacieśnianie polityki pieniężnej (w styczniu stopa referencyjna została podniesiona do 3,75%, a w kwietniu do 4,00%).

wykorzystywały głównie transakcje O/N, których udział w całości obrotów na rynku międzybankowym przekraczał 90%, podczas gdy w okresie „przedkryzysowym” przypadało na nie około 80% obrotów;

- **utrzymującą się podwyższoną zmienność na rynku złotego** (na koniec grudnia 2009 r. oraz na koniec marca, czerwca, września i grudnia 2010 r. średni kurs 1 EUR w NBP wynosił odpowiednio: 4,1082; 3,8622; 4,1458; 3,9870 i 3,9603; 1 CHF odpowiednio: 2,7661; 2,7000; 3,1345; 2,9955 i 3,1639, a USD odpowiednio 2,8503; 2,8720; 3,3946; 2,9250 i 2,9641);
- **kontynuację wzrostów na rynku akcji** rozpoczętych wiosną 2009 r. Uwagę jednak zwraca „coraz bardziej wybiórczy charakter wzrostów” (w 2009 r. wzrost dotyczył „szerokiego rynku”), osiągnięcie przez część spółek kapitalizacji na poziomie zbliżonym lub przewyższającym wartość ze szczytu poprzedniej hossy (w niektórych przypadkach rodzi to obawy o zasadność wyceny), bardzo niską („zanikającą”) płynność obrotu dla części małych i średnich spółek⁵.

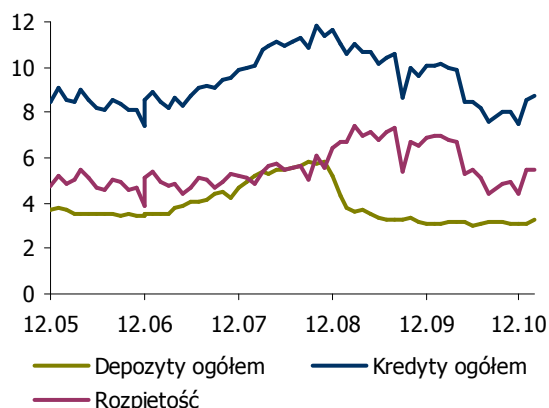
Wykres 25.

Średnie oprocentowanie depozytów i kredytów - OPS (%)

Wykres 26.

Średnie oprocentowanie depozytów i kredytów - OPN (%)

Źródło: NBP, obliczenia własne

W 2010 r. banki dokonały korekt w polityce depozytowo-kredytowej⁶. Obserwując zmiany w oprocentowaniu nowych umów (OPN), można stwierdzić, że **banki w zasadzie nie zmieniły oferty depozytowej** utrzymując przez cały okres oprocentowanie depozytów na poziomie nieznacznie przekraczającym 3%. Z drugiej strony, dał się zauważyć **spadek oprocentowania nowo udzielanych kredytów** z około 9%-10% w końcu 2009 r. do poziomu około 8% w końcu 2010 r., co należy wiązać z redukcją marż.

Dla kształtowania wyników odsetkowych banków, kluczowe znaczenie ma jednak stan oprocentowania wszystkich umów (ujęcie OPS) rozpatrywanych na przestrzeni całego roku. W związku z tym można stwierdzić, że średnie oprocentowanie wszystkich depozytów w całym 2010 r. wyniosło około 4,1% i było istotnie niższe niż w 2009 r. kiedy wyniosło 5,1%. Z kolei średnie oprocentowanie wszystkich kredytów w całym 2010 r. wyniosło około 8,4% wobec około 8,5% w 2009 r. To tłumaczy silny wzrost wyniku odsetkowego sektora bankowego zaobserwowany w 2010 r. (zob. dalej).

⁵ To ostatnie zjawisko należy wiązać m.in. z bardzo dużą liczbą spółek wprowadzonych do obrotu na przestrzeni ostatnich lat i gwałtownym rozwojem rynku New Connect. W związku z tym konieczne wydaje się przemyślenie dalszej strategii rozwoju rynku kapitałowego, gdyż obecna sytuacja może prowadzić do negatywnych konsekwencji przejawiających się m.in. w spadku zainteresowania rynkiem kapitałowym ze strony drobnych i średnich inwestorów, brakiem rzetelnej wyceny rynkowej, czy też manipulacji kursami akcji. Wielkość rynku (w tym liczba notowanych spółek), czy długość trwania sesji giełdowej powinny być dostosowane do skali działania całej gospodarki.

⁶ Przy interpretacji danych należy zachować ostrożność ze względu na zmiany sprawozdawczości NBP (od czerwca 2010 r. dane nie są w pełni porównywalne z poprzednimi okresami) oraz ze względu na istotne wahania niektórych pozycji (dotyczy to głównie oprocentowania kredytów ogółem w ujęciu OPN).

Reasumując, w 2010 r. doszło do przyspieszenia tempa wzrostu polskiej gospodarki. Jednak nadal znajduje się ona pod silną presją otoczenia zewnętrznego. Istotnym ograniczeniem staje się szybko rosnące zadłużenie sektora finansów publicznych, które może doprowadzić do przekroczenia kolejnych progów ostrożnościowych, co zmusiłoby rząd do radykalnego ograniczenia wydatków w krótkim terminie, a to miałyby negatywne skutki dla wzrostu gospodarki.

Sytuacja na rynkach finansowych uległa dalszej poprawie, jednak na rynku nadal utrzymuje się niepewność i podwyższona zmienność (główne obawy inwestorów dotyczą siły oraz trwałości ożywienia obserwowanego w kluczowych regionach i krajach, sytuacji fiskalnej poszczególnych krajów, a zwłaszcza tzw. peryferyjnych krajów strefy euro oraz konsekwencji stopniowego zacieśniania polityki gospodarczej w Chinach). Znajdowało to przełożenie na okresowe pogorszenie koniunktury na rynkach akcji i surowców, osłabienie walut lokalnych względem walut głównych oraz osłabienie euro względem dolara i franka szwajcarskiego.

Pomimo poprawy funkcjonowania krajowego rynku międzybankowego nadal nie jest on w pełni efektywny, co przejawia się m.in. w niskich wzajemnych limitach kredytowych oraz ograniczeniu transakcji głównie do transakcji O/N.

W związku z tym, pomimo obserwowanej w ostatnich kwartałach zasadniczej poprawy funkcjonowania rynków finansowych oraz wejścia globalnej gospodarki na ścieżkę wzrostu należy uznać, że nadal **utrzymuje się podwyższony poziom ryzyka działalności sektora bankowego**. W konsekwencji banki muszą liczyć się z możliwością wystąpienia zaburzeń o charakterze zewnętrznym, które mogą wpłynąć negatywnie na ich sytuację. Dlatego **konieczne jest aby banki uwzględniły potencjalne zagrożenia przy formułowaniu swoich strategii działania**.

2 GŁÓWNE KIERUNKI ROZWOJU DZIAŁALNOŚCI SEKTORA BANKOWEGO⁷

Sytuacja sektora bankowego w 2010 r. pozostała stabilna. Jednak obserwowane w latach 2009-2010 silne pogorszenie jakości portfela kredytowego oraz niepewność co do rozwoju sytuacji makroekonomicznej, spowodowały zaostrożenie polityki kredytowej w niektórych obszarach (głównie kredytów konsumpcyjnych). W połączeniu z ograniczeniem popytu na kredyt ze strony niektórych podmiotów (zwłaszcza części przedsiębiorstw) doprowadziło to do dalszego **wyhamowania akcji kredytowej**. Głównymi obszarami rozwoju były kredyty mieszkaniowe, kredyty dla przedsiębiorców indywidualnych oraz sektora budżetowego. Z drugiej strony banki zwiększyły portfel bonów pieniężnych NBP i obligacji skarbowych, zapewniających wysoką płynność i bezpieczny dochód. Jednocześnie banki **powiększyły bazę depozytową** (większość przyrostu dokonała się w IV kwartale).

Pomimo nadal trudnych uwarunkowań zewnętrznych oraz **pogorszenia jakości portfela kredytowego, bankom udało się znacząco poprawić wyniki finansowe.** Nastąpiło to w drodze zwiększenia wyniku odsetkowego i z tytułu prowizji oraz zmniejszenia ujemnego salda odpisów (ten ostatni czynnik wystąpił dopiero w IV kwartale). Za zjawisko korzystne należy uznać też, dalsze **zwiększenie bazy kapitałowej**.

Tabela 1. Wybrane charakterystyki sektora bankowego - zmiana w stosunku do stanu na koniec 2009 r.

	Wzrost lub Zmiana pozytywna	Stabilizacja lub Brak istotnych zmian	Spadek lub Zmiana negatywna
Zatrudnienie	1,7 tys. osób		
Sieć placówek	260		
Suma bilansowa	9,5% (skor. ⁸ - ok. 7,5%)		
Wynik finansowy	41,0%		
Akcja kredytowa			
Gospodarstwa domowe	14,2% (skor. - ok. 9,1%)		
Kredyty mieszkaniowe	22,8% (skor. - ok. 13,0%)		
Kredyty konsumpcyjne		1,4%	
Przedsiębiorstwa		-1,1%	
MSP		-0,2%	
Duże przedsiębiorstwa			-2,3%
Sektor budżetowy	31,9%		
Portfel instrumentów dłużnych	15,4%		
Depozyty sektora niefinansowego	9,4%		
Gospodarstwa domowe	8,9%		
Przedsiębiorstwa	10,7%		
Udział kredytów zagrożonych			
Gospodarstwa domowe			7,2% (z 6,0%)
Kredyty mieszkaniowe			1,8% (z 1,5%)
Kredyty konsumpcyjne			17,3% (z 13,0%)
Przedsiębiorstwa			12,4% (z 11,6%)
MSP			14,5% (z 13,4%)
Duże przedsiębiorstwa		9,5% (z 9,2%)	
Sektor budżetowy		0,2% (z 0,2%)	
Adekwatność kapitałowa			
Fundusze własne	11,6%		
Współczynnik wypłacalności	13,8% (z 13,3%)		

Suma bilansowa sektora bankowego **wzrosła o 9,5%** z 1 057,4 mld zł na koniec 2009 r. do 1 158,0 mld zł na koniec 2010 r., przy czym część z tego przyrostu wynikała z osłabienia złotego w stosunku do CHF i USD (w odwrotnym kierunku oddziaływało umocnienie względem EUR). Gdyby wyeliminować wpływ zmian kursowych to wzrost sumy bilansowej wyniósłby około **7,5%**. Zwraca przy tym uwagę relatywnie niska aktywność kilku dużych i średnich banków, co wynikało z ich bardziej konserwatywnych strategii działania, zmiany dotychczasowej strategii działania, zmiany inwestora strategicznego, „porządkowania” banków na skutek procesów fuzji oraz „czyszczenia” portfela kredytowego.

⁷ Uwaga: O ile nie zaznaczono inaczej, źródłem wszystkich danych prezentowanych w dalszych partiach materiału są dane UKNF. Dane pochodzą z bazy danych z dnia 12.03.2011 r. i nie uwzględniają późniejszych korekt sprawozdawczych.

⁸ Tempo wzrostu skorygowane o wpływ zmian kursów walut (jeżeli wpływ był nieistotny zrezygnowano z prezentacji). Do ustalenia tempa wzrostu skorygowanego o zmiany kursów walutowych przyjęto stałość kursów na poziomie z końca 2010 r., przy czym ze względu na ograniczenia systemu sprawozdawczego do obliczeń przyjęto dodatkowe założenia. W związku z tym prezentowane w poszczególnych partiach materiału wielkości należy traktować jako szacunki.

2.1 Struktura sektora, zatrudnienie, sieć sprzedaży, koncentracja, rola w gospodarce

Struktura sektora bankowego nie uległa istotnej zmianie.

Tabela 2. Wybrane charakterystyki struktury sektora bankowego

	2006	2007	2008	2009	2010
Liczba banków i oddziałów instytucji kredytowych					
Ogółem, w tym:	647	645	649	643	646
- banki komercyjne	51	50	52	49	49
- oddziały instytucji kredytowych	12	14	18	18	21
- banki spółdzielcze	584	581	579	576	576
Struktura własnościowa - udział w aktywach (%)					
Inwestorzy krajowi:	30,3	29,1	27,7	31,9	33,8
- banki kontrolowane przez Skarb Państwa	19,8	18,3	17,3	20,8	21,5
- inne banki komercyjne	4,3	4,6	5,0	5,3	6,2
- banki spółdzielcze	6,2	6,2	5,4	5,8	6,1
Inwestorzy zagraniczni:	69,7	70,9	72,3	68,1	66,2
- banki komercyjne	66,6	66,6	66,9	62,8	61,5
- oddziały instytucji kredytowych	3,1	4,3	5,4	5,3	4,7
Zatrudnienie					
Ogółem, w tym:	157 931	167 127	181 114	175 249	176 915
- banki komercyjne	127 201	133 724	145 839	138 094	139 042
- oddziały instytucji kredytowych	1 826	3 300	4 608	5 433	5 742
- banki spółdzielcze	28 904	30 103	30 667	31 722	32 131
Sieć placówek					
Ogółem, w tym:	11 927	12 847	13 655	13 910	14 170
- banki komercyjne	8541	9 230	9 902	9 780	9 953
- oddziały instytucji kredytowych	171	184	212	354	353
- banki spółdzielcze	3215	3 433	3 541	3 776	3 864

Na koniec 2010 r. **działalność operacyjną prowadziło 646 banków i oddziałów instytucji kredytowych**:

- liczba banków komercyjnych pozostała bez zmian (49), przy czym w 2010 r. doszło do połączenia Getin Bank z Noble Bank oraz rozpoczęcia działalności przez FM Bank;
- liczba oddziałów instytucji kredytowych zwiększyła się z 18 do 21 (działalność operacyjną podjęły oddziały Aareal Bank Aktiengesellschaft, Citibank Europe, Ikano Bank i Nordea Bank, a oddział Commerzbank został przejęty przez BRE);
- liczba banków spółdzielczych pozostała bez zmian (576). Banki spółdzielcze są zrzeszone w 3 strukturach: Banku Polskiej Spółdzielczości (359), Gospodarczym Banku Wielkopolski (150) oraz Mazowieckim Banku Regionalnym (66), przy czym w trakcie roku 11 banków spółdzielczych zmieniło swoje dotychczasowe zrzeszenie. Wyjątek stanowi Krakowski Bank Spółdzielczy, który funkcjonuje samodzielnie.

W strukturze własnościowej sektora bankowego drugi rok z rzędu zaobserwowano **wzrost udziału banków krajowych w aktywach sektora bankowego**:

- **inwestorzy krajowi kontrolowali 10 banków komercyjnych oraz wszystkie banki spółdzielcze (Skarb Państwa kontrolował 4 banki komercyjne - PKO Bank Polski, Bank Gospodarstwa Krajowego, Bank Poczty i Bank Ochrony Środowiska). Ich udział w rynku mierzony aktywami zwiększył się z 31,9% do 33,8%.**
- inwestorzy zagraniczni kontrolowali 39 banków komercyjnych oraz wszystkie oddziały instytucji kredytowych. Na koniec 2010 r. w sektorze bankowym obecni byli **inwestorzy z 18 krajów**, przy czym dominującą rolę odgrywali inwestorzy włoscy (kontrolujący 12,4% aktywów sektora), a w dalszej kolejności niemieccy (10,4%), holenderscy (8,6%), amerykańscy (6,9%) i francuscy (5,8%). Należy przy tym odnotować sprzedaż BZ WBK przez Allied Irish Banks (Irlandia) na rzecz Banco Santander (Hiszpania) jaka miała miejsce w 2010 r., przy czym KNF wyraziła zgodę na wykonywanie praw z akcji przez

Santander w 2011 r. Ponadto, w związku ze skutkami kryzysu lat 2007-2009 nie można wykluczyć w przyszłości zmiany inwestorów strategicznych w innych bankach.

W 2010 r. odnotowano **wzrost zatrudnienia** oraz **powiększenie sieci sprzedaży**:

- na koniec 2010 r. w sektorze bankowym było zatrudnionych 176,9 tys. osób, co oznacza wzrost o 1,7 tys. osób w stosunku do końca 2009 r., przy czym dwa największe banki nadal znajdowały się w fazie redukcji zatrudnienia.
- na koniec 2010 r. sieć placówek sektora bankowego składała się z 14 170 jednostek, co oznacza wzrost w stosunku do końca 2009 r. o 260 jednostek. Wzrost ten odnotowano jednak głównie w mniejszych bankach oraz w sektorze banków spółdzielczych.

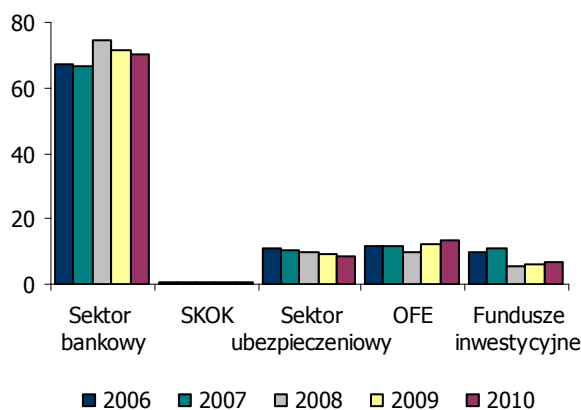
Na podstawie planów finansowych banków, **w 2011 r. można jednak oczekiwać redukcji zatrudnienia**. Z drugiej strony banki planują **zwiększyć sieć sprzedaży**.

Poziom koncentracji polskiego sektora bankowego nie uległ zmianie. Udział pięciu największych banków w systemie wynosił 43,9% (dziesięciu największych 63,1%) **i kształtował się na średnim poziomie w krajach UE (44,3%)**.

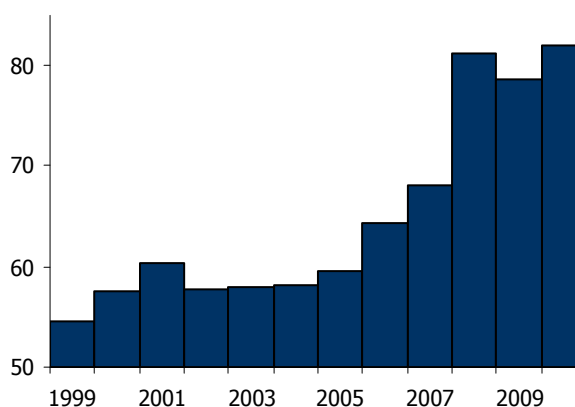
Niekwestionowaną **pozycję lidera zajmuje PKO BP** (suma bilansowa na poziomie blisko 170 mld zł), wicelidera Pekao (około 130 mld zł), a trzecią BRE (blisko 85 mld zł). W dalszej kolejności znajdują się ING BSK i BGK z aktywami powyżej 60 mld zł oraz grupa kilku podmiotów z aktywami powyżej 35 mld zł. Zwraca przy tym uwagę pojawienie się w 10-ce największych banków Getin Noble.

Aktywa większości banków spółdzielczych nie przekraczały 100 mln zł, a tylko 15 posiadało sumę bilansową przekraczającą 500 mln zł. Liderami w tym segmencie pozostawały Krakowski Bank Spółdzielczości i Podkarpacki Bank Spółdzielczy, których poziom aktywów zbliżał się do 2 mld zł oraz Wielkopolski Bank Spółdzielczy, którego suma bilansowa przekraczała 1 mld zł.

Wykres 27.
Struktura systemu finansowego (%)

Wykres 28.
Udział aktywów sektora bankowego w PKB (%)

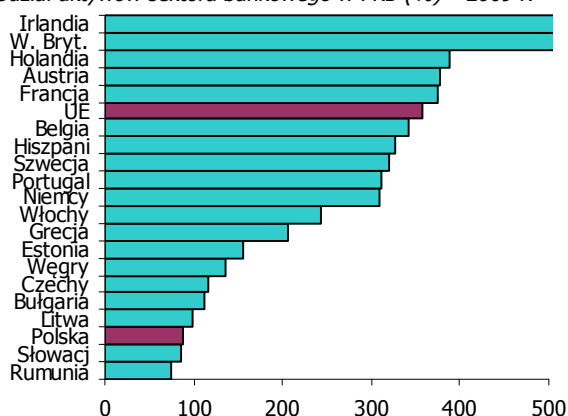

Na koniec 2010 r. **aktywa sektora bankowego stanowiły około 70% całego systemu finansowego** (bez NBP), przy czym aktywa największego banku były porównywalne z całością aktywów pozostałych komponentów systemu finansowego. W związku z tym **stabilność sektora bankowego ma kluczowe znaczenie dla stabilności całego systemu finansowego**.

Udział aktywów sektora bankowego w PKB wyniósł około **82%**.

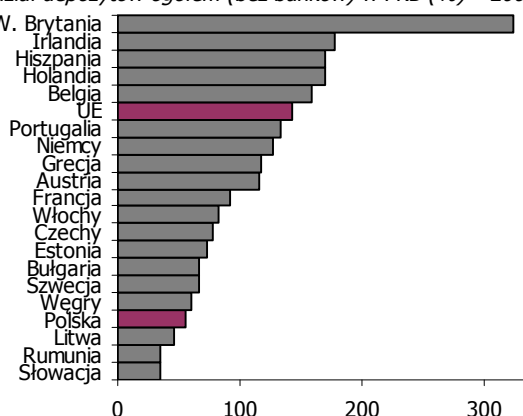
Wykres 29.

Udział aktywów sektora bankowego w PKB (%) – 2009 r.

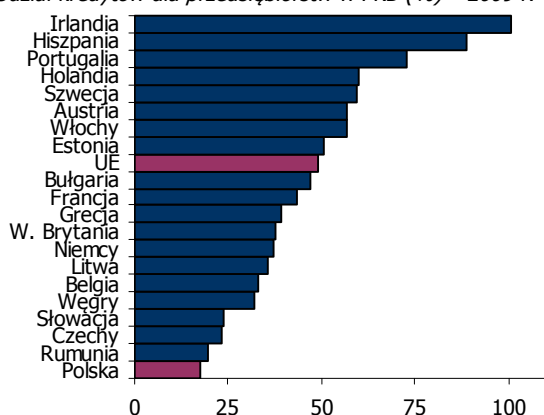
Wykres 30.

Udział depozytów ogółem (bez banków) w PKB (%) – 2009 r.

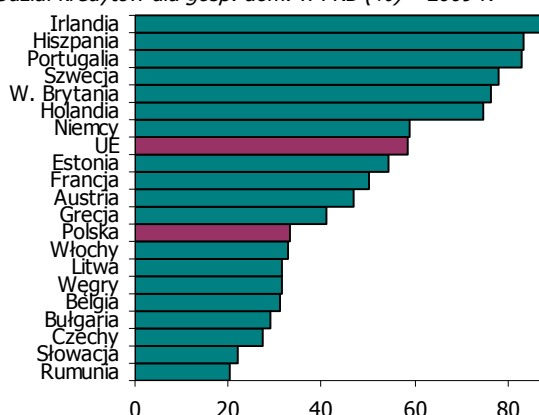
Wykres 31.

Udział kredytów dla przedsiębiorstw w PKB (%) – 2009 r.

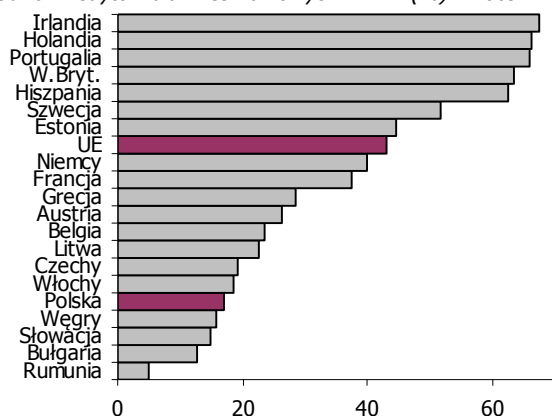
Wykres 32.

Udział kredytów dla gosp. dom. w PKB (%) – 2009 r.

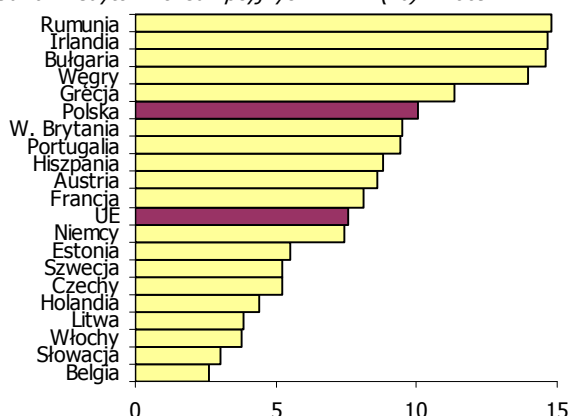
Wykres 33.

Udział kredytów dla mieszkaniowych w PKB (%) – 2009 r.

Wykres 34.

Udział kredytów konsumpcyjnych w PKB (%) – 2009 r.

Źródło: "Report on EU banking structures", ECB 2010, obliczenia własne

Porównując wybrane charakterystyki sektora bankowego w Polsce i innych krajach UE, uwagę zwraca **niski poziom ubankowienia** polskiej gospodarki. Wprawdzie w drugiej połowie minionej dekady doszło do szybkiego rozwoju sektora bankowego, ale w znacznym stopniu odbyło się to za sprawą jednostronnego i bardzo silnego wzrostu kredytów mieszkaniowych. Niski poziom ubankowienia świadczy o znacznym **potencjale rozwoju polskiego systemu bankowego**. Jednak **konieczne jest aby miał on charakter zrównoważony**, tak aby z jednej strony sprzyjał rozwojowi gospodarczemu a z drugiej nie prowadził do powstania lub narastania „napięć” i nierównowagi tak w systemie bankowym oraz całej gospodarce. Trzeba mieć przy tym na **uwadze istotne ograniczenie w postaci relatywnie niskich oszczędności zgromadzonych w bankach**, w związku z czym pożądane jest stworzenie systemowych zachęt do zwiększenia oszczędności w bankach (zwłaszcza długoterminowych) oraz rozwój rynku instrumentów średnio- i długoterminowych.

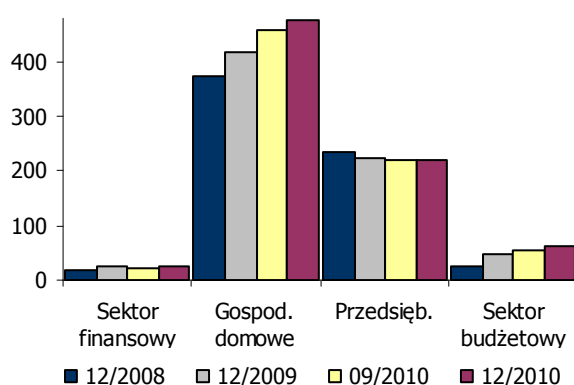
2.2 Działalność kredytowa i inwestycyjna

W 2010 r. **utrzymało się ograniczone tempo wzrostu akcji kredytowej**. Wartość kredytów ogółem⁹ (według wartości bilansowej brutto) wzrosła o **10,2%** z 713,9 mld zł na koniec 2009 r. do 786,8 mld zł na koniec 2010 r. (w IV kwartale ub.r. wzrost wyniósł 3,2%). Jednak część przyrostu wynikała z osłabienia złotego względem CHF i USD, co wpływało na wyrażoną w złotych wartość kredytów udzielonych lub denominowanych w tych walutach (w przeciwnym kierunku oddziaływało umocnienie złotego względem EUR). Po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych roczny przyrost kredytów wyniósłby około 55 mld zł, a tempo wzrostu około **7,5%** (w IV kwartale ub.r. około 2,2%).

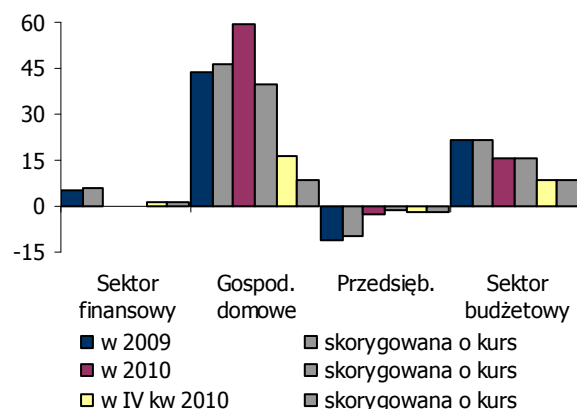
Tabela 3. Struktura podmiotowa portfela kredytowego (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Kredyty ogółem, w tym:	653,6	713,9	711,3	752,6	762,1	786,8	10,2%	3,2%
1/ Sektor finansowy	19,1	24,6	24,1	23,3	23,4	24,9	1,2%	6,4%
2/ Sektor niefinansowy	608,0	641,2	641,6	681,0	683,7	698,5	8,9%	2,2%
- gospodarstwa domowe	372,4	416,4	420,7	455,3	459,1	475,4	14,2%	3,6%
osoby prywatne	318,0	356,9	359,7	391,5	394,2	410,8	15,1%	4,2%
przedsiębiorcy indywidualni ¹⁰	35,8	40,2	41,6	43,6	44,4	44,6	11,0%	0,5%
rolnicy indywidualni	18,6	19,3	19,4	20,2	20,4	20,0	3,5%	-2,0%
- przedsiębiorstwa	233,3	222,1	218,1	222,8	221,5	219,7	-1,1%	-0,8%
MSP	125,3	127,2	125,6	129,0	128,3	127,0	-0,2%	-1,0%
duże przedsiębiorstwa	108,0	94,9	92,5	93,8	93,2	92,7	-2,3%	-0,6%
- instytucje niekomercyjne	2,3	2,7	2,8	2,9	3,1	3,4	25,2%	10,2%
3/ Sektor budżetowy	26,5	48,1	45,6	48,3	55,0	63,4	31,9%	15,2%
- instytucje rządowe	8,8	19,0	19,9	21,9	25,2	28,4	49,4%	12,7%
- instytucje samorządowe	17,7	25,2	24,1	24,9	28,3	35,0	38,5%	23,7%
- fundusze ubezpieczeń społecznych	0,0	3,8	1,6	1,5	1,5	0,0	-100,0%	-100,0%
Struktura kredytów wg waluty								
- złotowe	433,1	488,2	492,8	502,3	522,2	534,1	9,4%	2,3%
- walutowe	220,5	225,7	218,5	250,3	239,9	252,7	12,0%	5,3%
w tym gospodarstwa domowe	152,0	157,4	154,4	180,3	174,8	184,6	17,3%	5,6%

Wykres 35.
Kredyty dla wybranych grup klientów (mld zł)

Wykres 36.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

⁹ Poczawszy od raportu za 2010 r. UKNF dokonuje **zmiany sposobu prezentacji portfela kredytowego**. Po pierwsze, pojęcie portfela kredytowego ogółem, utożsamiane dotychczas z kredytami dla sektora niefinansowego, rozszerzono o kredyty dla sektora finansowego (bez banków) oraz kredyty dla sektora budżetowego, które poprzednio rozpatrywane były osobno. Po drugie, pojęcie portfela kredytowego rozszerzono o tzw. pozostałe należności, które dotychczas nie były utożsamiane z kredytami (rozpatrywano je wraz z kredytami w ramach kategorii należności ogółem).

¹⁰ Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek, w których liczba pracujących na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego nie przekraczała 9 osób.

Wartość kredytów dla **sektora finansowego** po istotnym wzroście w 2009 r. uległa stabilizacji (wzrost wyniósł 1,2% wobec 28,9% w 2009 r.), przy czym udział tych kredytów w całości portfela kredytowego pozostał marginalny (wynosił zaledwie 3,2%).

Wartość kredytów dla **sektora niefinansowego** zwiększyła się w 2010 r. o **8,9%** (wobec 5,5% w 2009 r.), przy czym po uwzględnieniu wpływu zmian kursów walut tempo wzrostu byłoby zbliżone do obserwowanego w 2009 r. i wyniosłoby około **5,9%**. Należy jednak zaznaczyć, że portfel tych kredytów charakteryzowało silne zróżnicowanie dynamiki w zależności od podmiotu i rodzaju kredytów. Z jednej strony zaobserwowano znaczący wzrost kredytów mieszkaniowych dla gospodarstw domowych oraz przedsiębiorców indywidualnych, a z drugiej stagnację lub spadek stanu kredytów konsumpcyjnych i kredytów dla sektora przedsiębiorstw (zob. dalej). Obserwowane w ostatnich okresach osłabienie tempa wzrostu akcji kredytowej jest pochodną kilku wzajemnie sprzężonych czynników. Kluczową rolę niewątpliwie odgrywa wpływ kryzysu finansowego, który z jednej strony spowodował ograniczenie aktywności części podmiotów, a z drugiej wzrost niepewności co do przyszłego rozwoju koniunktury oraz wzrost świadomości ryzyka zarówno po stronie banków, jak i kredytobiorców. W konsekwencji część przedsiębiorstw i gospodarstw domowych ograniczyła popyt na kredyt. Jednocześnie, doświadczenia wynikające z kryzysu oraz silne pogorszenie jakości portfela kredytowego (będące po części pochodną kryzysu, a po części niewłaściwych modeli biznesowych i systemów oceny ryzyka) doprowadziły do korekty polityki kredytowej banków. Polegała ona m.in. na zaostrzeniu standardów kredytowych, co w ostatecznym efekcie doprowadziło do ograniczenia finansowania bardziej ryzykownych klientów.

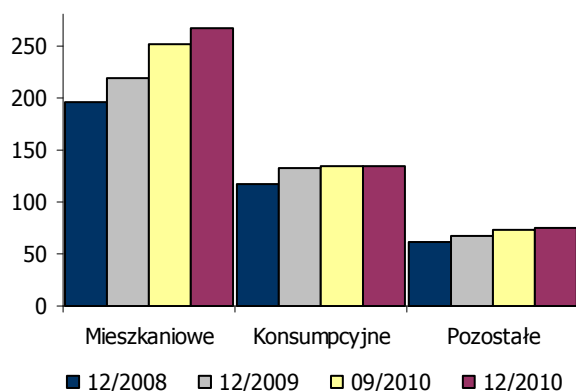
Miniony rok przyniósł kontynuację silnego wzrostu kredytów dla **sektora budżetowego**, których wartość zwiększyła się o **31,9%**, a ich udział w portfelu kredytowym wzrósł do 8,1% (z 6,7%).

Tabela 4. Struktura kredytów dla gospodarstw domowych (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Kredyty ogółem	372,4	416,4	420,7	455,3	459,1	475,4	14,2%	3,6%
Struktura kredytów wg produktu								
1/ Kredyty mieszkaniowe	195,1	217,8	219,7	249,3	251,1	267,5	22,8%	6,5%
2/ Kredyty konsumpcyjne	116,6	132,2	132,4	134,1	134,5	134,0	1,4%	-0,4%
3/ Pozostałe	60,7	66,5	68,6	71,9	73,5	73,9	11,1%	0,6%
Struktura kredytów wg waluty								
- złotowe	220,4	259,0	266,4	275,0	284,2	290,8	12,3%	2,3%
- walutowe	152,0	157,4	154,4	180,3	174,8	184,6	17,3%	5,6%
- EUR	4,2	9,9	11,3	15,6	18,4	22,0	121,5%	19,7%
- CHF	132,8	134,0	129,8	149,7	142,5	148,6	10,9%	4,3%
- inne waluty	15,0	13,4	13,2	15,0	13,9	14,0	3,9%	0,2%

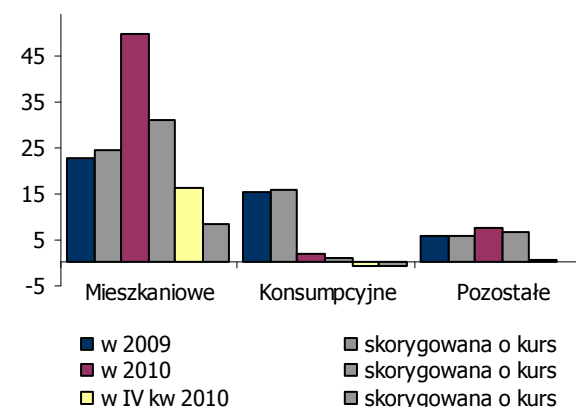
Wykres 37.

Struktura produktowa kredytów dla gosp. domowych (mld zł)

Wykres 38.

Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Wartość portfela **kredytów dla gospodarstw domowych** zwiększyła się o **14,2%** (w IV kwartale ub.r. wzrost wyniósł 3,6%), a ich udział w portfelu kredytowym zwiększył się do 60,4% (z 58,3% na koniec 2009 r.). Po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych przyrost kredytów wyniósłby około 40 mld zł, a tempo wzrostu około **9,1%** (w IV kwartale ub.r. około 1,8%) i byłoby nieco niższe niż w całym 2009 r. (około 11,9%).

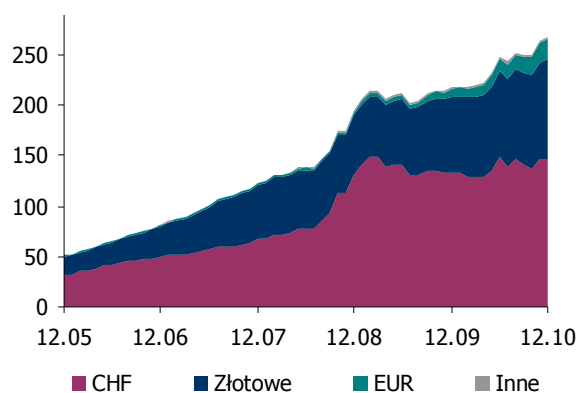
Kluczowe znaczenie dla dynamiki portfela tych kredytów miał wzrost portfela kredytów mieszkaniowych, a w mniejszym stopniu dla przedsiębiorców indywidualnych, podczas gdy portfel kredytów konsumpcyjnych pozostał na poziomie zbliżonym do 2009 r.

Tabela 5. Struktura kredytów mieszkaniowych (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Kredyty mieszkaniowe ogółem, w tym:	195,1	217,8	219,7	249,3	251,1	267,5	22,8%	6,5%
- złotowe	59,1	75,6	79,7	85,2	91,4	98,2	29,9%	7,5%
- walutowe	136,0	142,1	140,0	164,1	159,7	169,3	19,1%	6,0%
- EUR								
- CHF	2,6	7,6	9,5	13,5	16,2	19,7	161,2%	21,5%
- CHF	131,9	132,9	128,8	148,5	141,4	147,4	10,9%	4,3%
- inne waluty	1,5	1,7	1,7	2,1	2,1	2,1	27,8%	2,6%

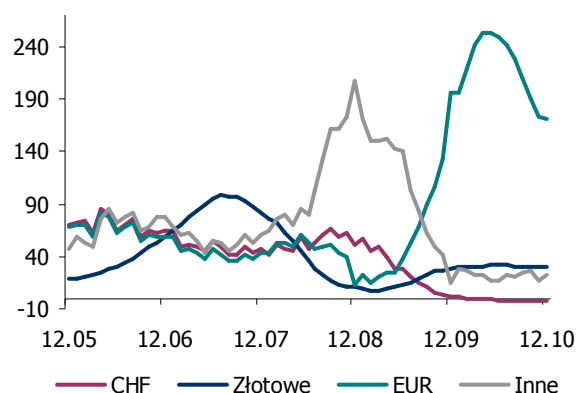
Wykres 39.

Struktura walutowa kredytów mieszkaniowych (mld zł)

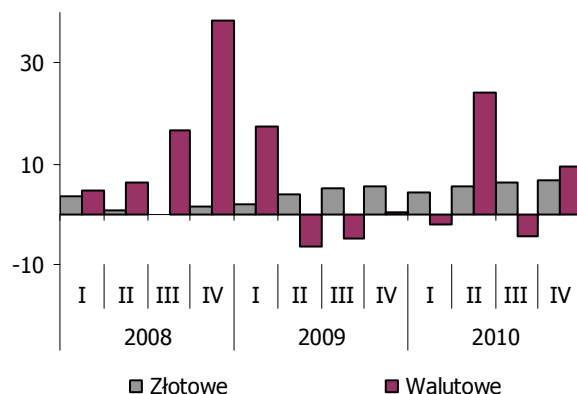
Wykres 40.

Roczne tempo wzrostu kredytów mieszkaniowych (%)

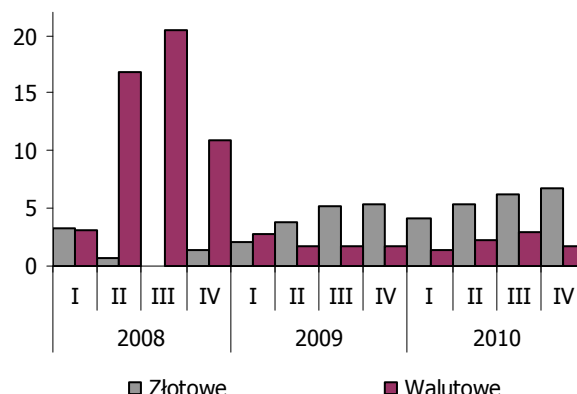
Wykres 41.

Kwartalny przyrost kredytów mieszkaniowych (mld zł)

Wykres 42.

Przyrost skorygowany o zmiany kursów (mld zł)

Decydujący wpływ na przyrost kredytów dla gospodarstw domowych, jak też **całego portfela kredytowego miało zwiększenie portfela kredytów mieszkaniowych**, które stanowią główną pozycję zarówno kredytów dla gospodarstw domowych, jak i portfela kredytów ogółem.

Wartość portfela kredytów mieszkaniowych zwiększyła się o 22,8% (w IV kwartale ub.r. 6,5%) z 217,8 mld zł na koniec 2009 r. do 267,5 mld zł na koniec 2010 r., a ich **udział w portfelu kredytowym zwiększył się do 34,0%** (z 30,5% na koniec 2009 r.). Jednak silny wpływ na przyrost kredytów wywarło osłabienie złotego w stosunku do CHF. Po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych przyrost kredytów wyniósłby około 31 mld zł, a tempo wzrostu około **13,0%** (w IV kwartale ub.r. około 3,3%) i byłoby nieco wyższe niż w całym 2009 r. (około 11,6%).

Zwraca przy tym uwagę silny wzrost portfela kredytów mieszkaniowych w kilku średnich i małych bankach, co może rodzić obawy czy strategia nakierowana na szybkie zwiększenie udziału w rynku nie odbywa się przy

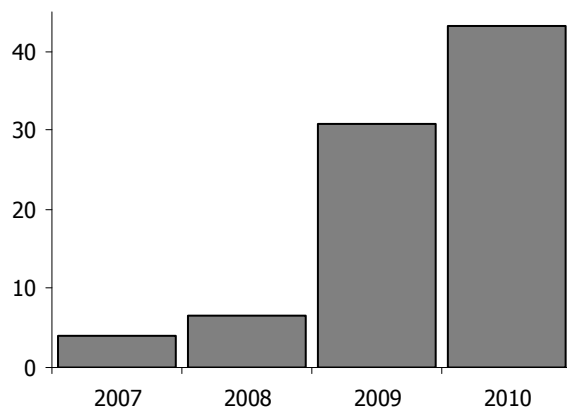
akceptacji nadmiernego ryzyka, które ulegnie materializacji w przyszłości. Należy jednak zaznaczyć, że uwaga ta dotyczy wszystkich banków, które dokonały ekspansji na rynku kredytów mieszkaniowych w latach 2005-2008. Z drugiej strony uwagę zwraca stagnacja lub spadek akcji kredytowej w dwóch bankach, które do tej pory mają mocną pozycję na rynku tych kredytów, co należy wiązać ze zmianą strategii działania.

Za zjawisko pozytywne należy wyrażną dominację kredytów złotych w strukturze nowo udzielanych kredytów mieszkaniowych. Wartość kredytów złotych zwiększyła się o 22,6 mld zł, tj. o **29,9%** (w 2009 r. odpowiednio 16,5 mld zł i 28,0%). W konsekwencji udział kredytów złotych w portfelu kredytów mieszkaniowych zwiększył się do 36,7% (z 34,7% na koniec 2009 r.). Wartość portfela kredytów walutowych zwiększyła się wprawdzie o 27,2 mld zł, tj. o **19,1%**, ale po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych przyrost kredytów walutowych wyniósłby około 8 mld zł, a tempo wzrostu około **5,1%** (w 2009 r. około 5,3%). Należy przy tym zauważyć **zasadniczą zmianę w strukturze nowo udzielanych kredytów walutowych polegającą na wyparciu CHF przez EUR.**

Analizując strukturę walutową kredytów udzielanych przez poszczególne banki, uwagę zwraca fakt, że tylko jeden bank kontynuował szerokie **finansowanie w CHF**. W pozostałych bankach poziom finansowania w tej walucie uległ stabilizacji lub zmniejszył się, a nominalny wzrost portfela tych kredytów wynikał jedynie z osłabienia złotego wobec CHF. Z kolei w przypadku kredytów w **EUR** uwagę zwraca, że rynek tych kredytów **rozwijany jest głównie przez mniejsze podmioty. Duże banki** (z jednym wyjątkiem), **dokonały zasadniczej zmiany polityki kredytowej jeżeli chodzi o walutę kredytu i w ostatnich okresach koncentrują się na rozwoju akcji kredytowej w złotych.**

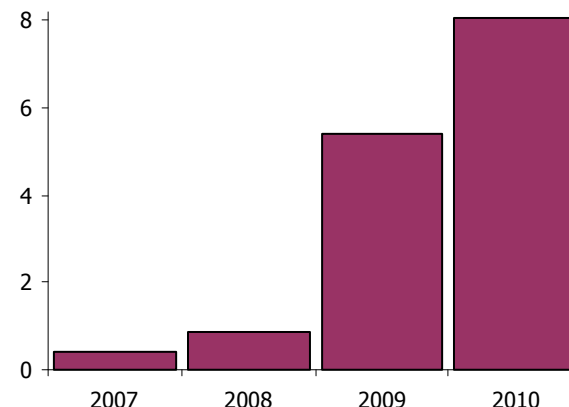
Wykres 43.

Liczba kredytów udzielonych w ramach Programu RnS (tys.)

Wykres 44.

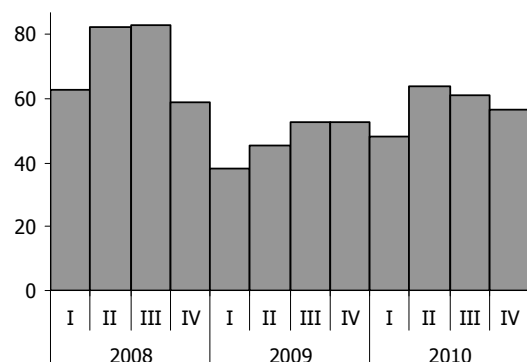
Wartość kredytów udzielonych w ramach Programu RnS (mld zł)

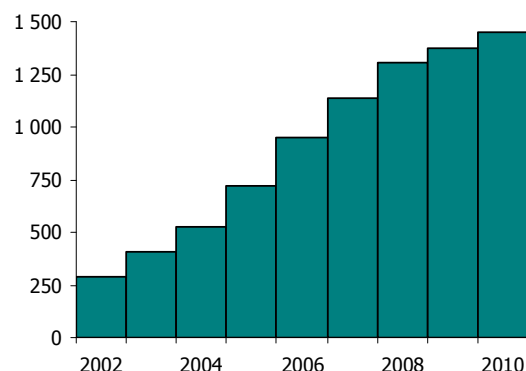
Źródło: BGK

Korzystne zmiany w strukturze walutowej portfela kredytów mieszkaniowych należy wiązać zarówno z działaniami nadzoru bankowego, jak też wzrostem świadomości ryzyka kursowego po stronie klientów i banków, skutkujących z jednej strony zmniejszeniem popytu na kredyty walutowe, a z drugiej z zaostrzeniem warunków ich udzielania przez banki. Czynnikiem sprzyjającym wzrostowi kredytów złotych był też Program „Rodzina na swoim”, który pomimo całego szeregu zastrzeżeń co do sposobu jego funkcjonowania oraz generowanego ryzyka dla systemu bankowego (wynikającego ze skokowego wzrostu rat spłaty klientów po 8 latach), powodował wzrost portfela kredytów złotych, gdyż tylko takie kredyty mogą być objęte programem (w 2010 r. w ramach tego programu udzielono 43,1 tys. kredytów na łączną kwotę ponad 8 mld zł).

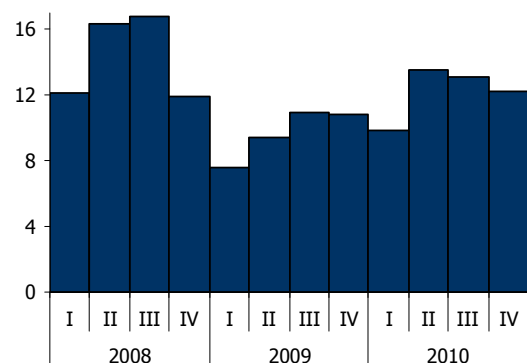
Wykres 45.
Liczba udzielonych kredytów (tys.)

Wykres 46.
Liczba otwartych umów kredytowych na koniec okresu (tys.)

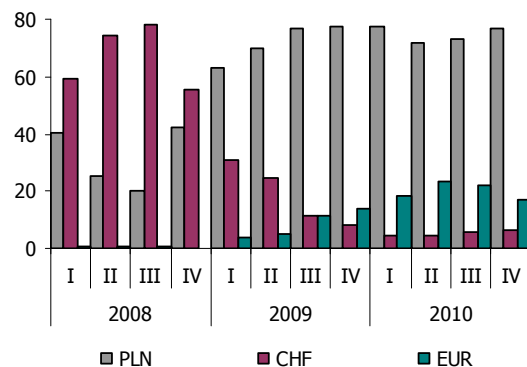
Wykres 47.
Kwota udzielonych kredytów (mld zł)

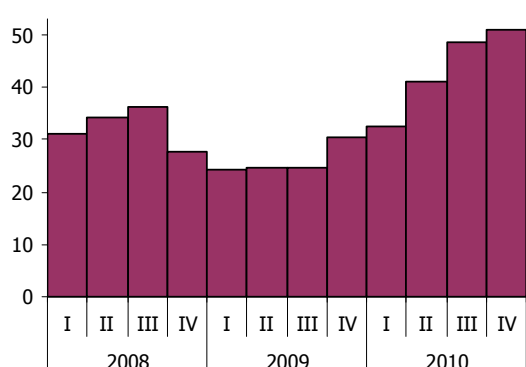
Wykres 48.
Struktura kwotowa nowo udzielanych kredytów (%)

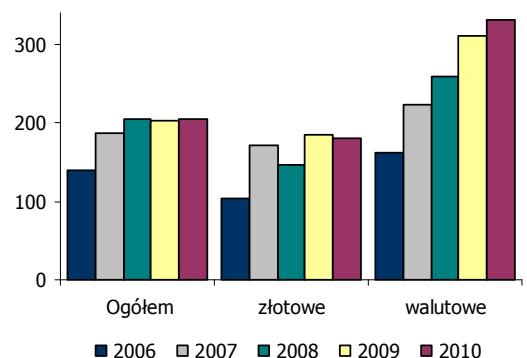
Wykres 49.
Struktura walutowa nowo udzielanych kr. mieszkaniowych (%)

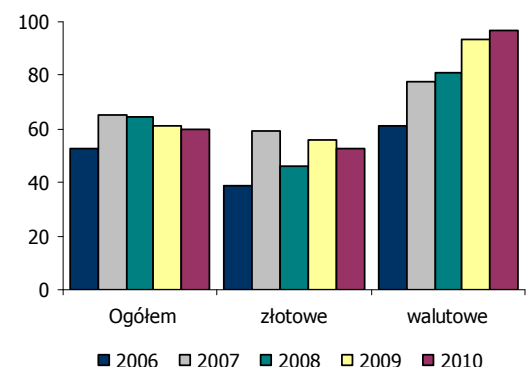
Wykres 50.
Udział kredytów o LTV > 80% w nowo udzielanych kredyt. (%)

Wykres 51.
Średnia wartość nowo udzielanych kredytów (tys. zł)

Wykres 52.
Średnia wartość kredytu / średnie miesięczne wynagrodzenie

Źródło: ZBP, AMRON-SARFiN, GUS, obliczenia własne

Według danych ZBP¹¹, na koniec 2010 r. czynnych było 1 448,8 tys. umów kredytowych, co oznacza wzrost w stosunku do końca 2009 r. o 74,1 tys. Wprawdzie roczny przyrost umów kredytowych jest zdecydowanie niższy niż w okresie boomu kredytowego (w latach 2005-2007 przyrost wynosił w granicach 200 tys.), ale z drugiej strony był nieco wyższy niż w 2009 r. (należy mieć przy tym na uwadze stopniowe „nasycanie rynku”).

Począwszy od II połowy 2009 r. **banki dokonują łagodzenia polityki kredytowej** w zakresie marży kredytowej, maksymalnej wysokości LTV, maksymalnej długości okresu kredytowania oraz waluty kredytu. **Za zjawiska niekorzystne należy jednak uznać:**

- **silne łagodzenie wymogów w zakresie maksymalnego poziomu LTV – o ile w I kwartale ub.r. kredyty o LTV przekraczającym 80% stanowiły niespełna 1/3 nowo udzielanych kredytów, o tyle w IV kwartale już ponad połowę**¹². Począwszy od II kwartału ub.r. udział kredytów o LTV powyżej 80% był **zdecydowanie wyższy niż w szczytowym momencie rozwoju akcji kredytowej w 2008 r.** W skali całego roku kredyty o LTV powyżej 80% stanowiły 43% nowo udzielonych kredytów, podczas gdy w 2009 r. udział ten wynosił 26%, a w 2008 r. 32%. Dodatkowo niepokoi **bardzo wysoki udział kredytów o LTV przekraczającym 100%, które w IV kwartale ub.r. stanowiły aż 17%** nowo udzielanych kredytów;
- **nadmierne wydłużanie okresu kredytowania** - w I kwartale ub.r. udział kredytów o okresie kredytowania powyżej 25 lat wynosił 56%, a w IV kwartale już 68%¹³;
- **ponowne rozszerzanie przez niektóre banki akcji kredytowej w walutach obcych** (zob. dalej), aczkolwiek w IV kwartale ub.r. udział kredytów walutowych w nowo udzielanych kredytach ponownie uległ obniżeniu (w kolejnych kwartałach ub.r. udział kredytów walutowych w nowo uruchamianych kredytach stanowił odpowiednio: 23%, 28%, 27% i 23%¹⁴);
- dalszy **wzrost średniej kwoty nowo udzielanych kredytów walutowych**, których średnia wartość w całym 2010 r. wyniosła 332 tys. zł (w 2009 r. 310 tys. zł, a w 2008 r. 259 tys. zł)¹⁵. W konsekwencji nastąpiło dalsze pogorszenie relacji przeciętnej kwoty kredytu do przeciętnego wynagrodzenia brutto w sektorze przedsiębiorstw, która w 2010 r. wynosiła 96,6 (w 2009 r. 93,3). Oznacza to, że przeciętny kredyt stanowił równowartość 8,1 letniego wynagrodzenia brutto (dla porównania w 2006 r. równowartość 5,1 letnich zarobków brutto). W przypadku kredytów złotych średnia wartość kredytu udzielonego w 2010 r. wynosiła 180 tys. zł (w 2009 r. 185 tys. zł, a w 2008 r. 146 tys. zł) i stanowiła równowartość 4,4 letniego wynagrodzenia brutto (w 2006 r. równowartość 3,3 letnich zarobków brutto). Należy przy tym zaznaczyć, że brak jest danych jednoznacznie potwierdzających tezę o wyższych dochodach klientów korzystających z kredytów walutowych (zwłaszcza dwukrotnie wyższych niż klientów zaciągających kredyty złotówkowe). W szczególności, wątpliwe jest to w przypadku kredytobiorców z lat boomu kredytowego i szczytu hossy na rynku nieruchomości, z których wielu podejmowało decyzję o zaciągnięciu kredytu walutowego kierując się możliwością wykazania wyższej zdolności kredytowej, niezbędnej do uzyskania kredytu na zakup drogich nieruchomości.

Na podstawie planów finansowych banków, **można oczekiwać około 9% wzrostu** kredytów mieszkaniowych **w 2011 r.**

Oceniając perspektywy rozwoju akcji kredytowej w dłuższym okresie, wydaje się że stabilizacja cen na rynku nieruchomości (czy też spadek cen na niektórych rynkach oraz pojawienie się nowych tańszych projektów deweloperskich), jak też perspektywy poprawy sytuacji na rynku pracy, powinny sprzyjać wzrostowi popytu na kredyty mieszkaniowe. Rodzi to jednak obawy, czy niektóre z banków nie podejmą nadmiernego ryzyka w celu zwiększenia lub utrzymania udziału w rynku, jak też czy nie doprowadzą do nadmiernego uzależnienia swojej przyszłej sytuacji finansowej od stanu i jakości portfela kredytów mieszkaniowych (zob. rozdz. 4).

¹¹ Zob. „Ogólnopolski raport o kredytach mieszkaniowych i cenach transakcyjnych nieruchomości” AMRON-SARFiN.

¹² Tamże.

¹³ Tamże.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ Tamże.

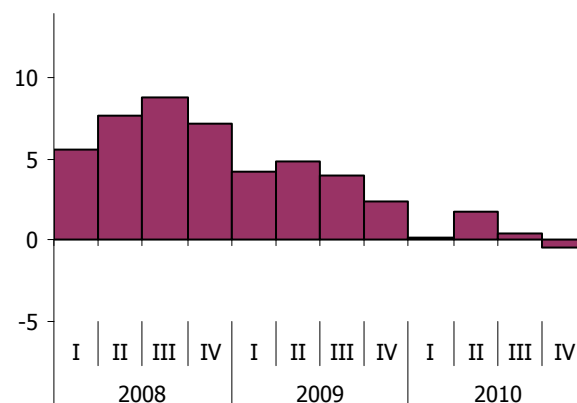
Tabela 6. Struktura kredytów konsumpcyjnych (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Kredyty konsumpcyjne ogółem, w tym:	116,6	132,2	132,4	134,1	134,5	134,0	1,4%	-0,4%
- karty kredytowe	12,9	15,2	15,0	15,1	14,9	14,7	-2,9%	-1,0%
- samochodowe	8,3	7,9	7,8	7,9	7,8	7,7	-2,6%	-0,6%
- ratalne	39,8	44,5	44,8	45,2	46,0	46,3	4,0%	0,7%
- pozostałe ¹⁶	55,7	64,6	64,7	66,0	65,9	65,3	1,1%	-0,9%

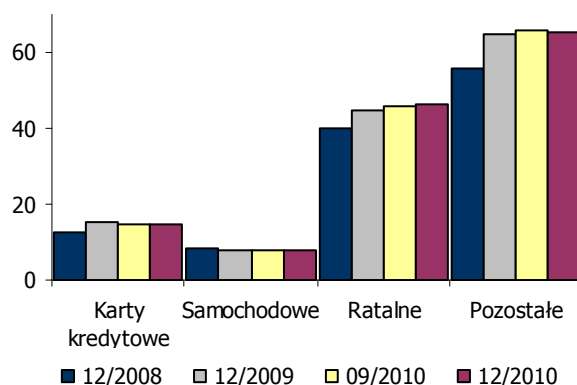
Wykres 53.
Roczne tempo wzrostu kredytów konsumpcyjnych (%)

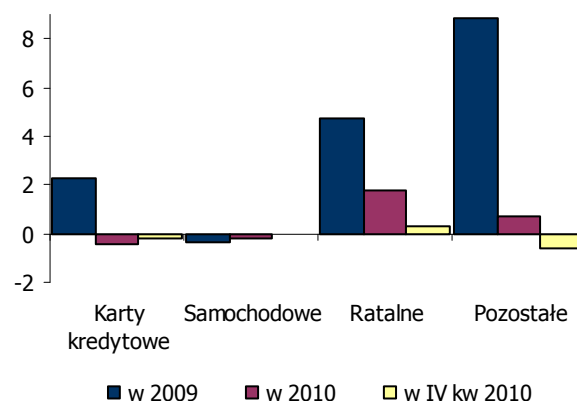
Wykres 54.
Kwartalny przyrost kredytów konsumpcyjnych (mld zł)

Wykres 55.
Struktura kredytów konsumpcyjnych (mld zł)

Wykres 56.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Silne pogorszenie jakości portfela kredytów konsumpcyjnych przełożyło się na zaostrzenie polityki kredytowej w tym obszarze, skutkujące m.in. wyraźnym wyhamowaniem rozwoju tych kredytów. W konsekwencji **wartość portfela kredytów konsumpcyjnych¹⁷ zwiększyła się jedynie o 1,4%** (w IV kwartale ub.r. nastąpił spadek o 0,4%) z 132,2 mld zł na koniec 2009 r. do 134,0 mld zł na koniec 2010 r.¹⁸

Stagnacja w obszarze kredytów konsumpcyjnych dotyczy prawie każdego produktu. Wartość zadłużenia z tytułu kart kredytowych obniżyła się o 2,9%, wartość kredytów samochodowych obniżyła się o 2,6%, a wartość zadłużenia z tytułu rachunków bieżących oraz kredytów spłacanych jednorazowo wzrosła jedynie o 1,1%. Jedynym obszarem w którym, można zauważyć oznaki ożywienia są kredyty ratalne, których wartość wzrosła o 4,0%.

¹⁶ Kategoria ta obejmuje kredyty w rachunku bieżącym oraz kredyty spłacane jednorazowo.

¹⁷ Począwszy od raportu za 2010 r. **kategoria kredytów konsumpcyjnych** obejmuje jedynie kredyty udzielone osobom prywatnym, tj. osobom fizycznym bez osób prowadzących działalność gospodarczą i/lub rolniczą. We wcześniejszych publikacjach kategoria ta obejmowała wszystkie podmioty zaliczane do kategorii gospodarstw domowych.

¹⁸ Mając na uwadze, że ponad 90% tych kredytów to kredyty złotowe zrezygnowano z prezentacji danych skorygowanych o zmiany kursów walut (gdyby jednak dokonać takiej korekty to faktyczny wzrost akcji kredytowej byłby nieznacznie niższy, gdyż większość kredytów konsumpcyjnych w walutach obcych to kredyty w CHF).

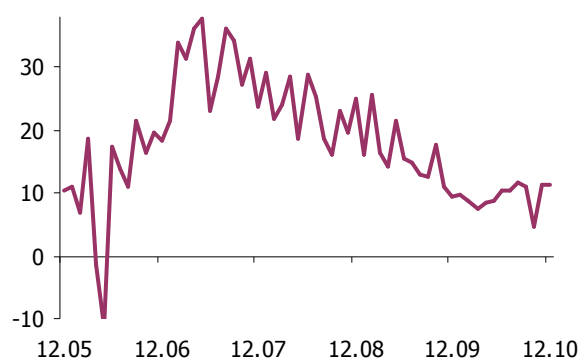
Z planów finansowych banków na 2011 r. wynika nieznaczne ożywienie akcji kredytowej w obszarze consumer finance, aczkolwiek informacje UKNF i badania ankietowe NBP wskazują, że banki w dalszym ciągu zamierzają kontynuować zaostrożenie polityki kredytowej w tym obszarze.

Tabela 7. Struktura pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Pozostałe kredyty dla gosp. dom. ogółem, w tym:	60,7	66,5	68,6	71,9	73,5	73,9	11,1%	0,6%
- operacyjne	21,0	21,7	23,0	24,0	24,4	23,3	7,0%	-4,9%
- inwestycyjne	21,2	22,7	23,0	24,1	24,6	25,1	10,4%	2,0%
- na nieruchomości	5,4	6,9	7,1	7,6	7,8	8,1	17,5%	3,7%
- pozostałe	13,2	15,1	15,6	16,2	16,6	17,4	15,4%	5,1%

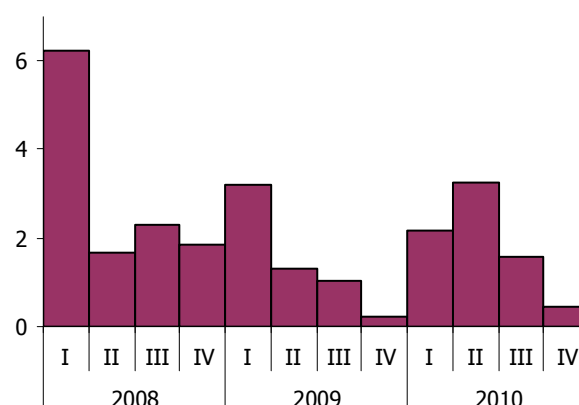
Wykres 57.

Roczne tempo wzrostu pozostałych kred. dla gosp. dom. (%)

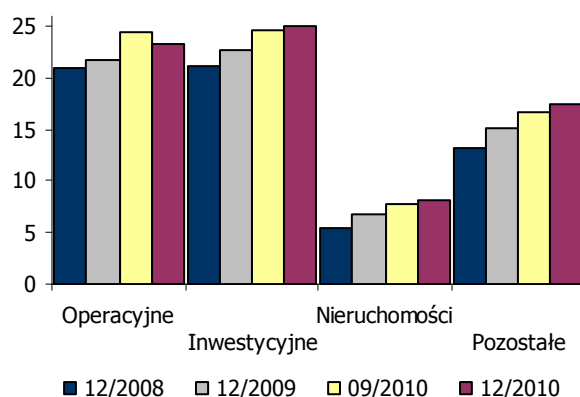
Wykres 58.

Kwartalny przyrost pozostałych kred. dla gosp. dom. (mld zł)

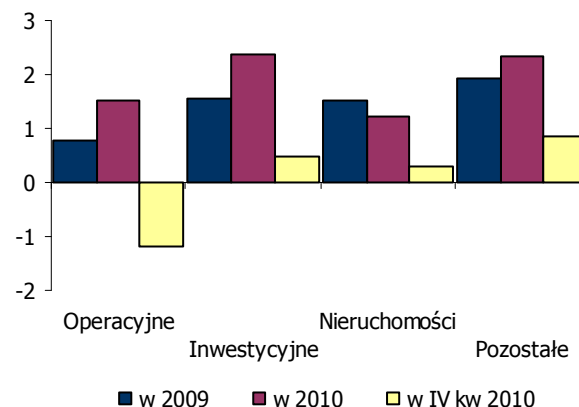
Wykres 59.

Struktura pozostałych kredytów dla gosp. dom. (mld zł)

Wykres 60.

Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Portfel **pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych**, obejmujący głównie kredyty operacyjne i inwestycyjne dla przedsiębiorców indywidualnych oraz rolników indywidualnych, uległ zwiększeniu o **11,1%** z 66,5 mld zł na koniec 2009 r. do 73,9 mld zł na koniec 2010 r.¹⁹ (w IV kwartale ub.r. o 0,6%). Uwagę przy tym zwraca relatywnie wysoka dynamika kredytów operacyjnych (7,0%) i inwestycyjnych (10,4%) oraz na finansowanie nieruchomości (17,5%), co może stanowić sygnał potwierdzający kontynuację ożywienia w gospodarce.

Warto dodać, że kredyty te dominują w portfelu banków spółdzielczych (przypada na nie ponad 45% całości ich portfela kredytowego, podczas gdy udział kredytów mieszkaniowych wynosi niespełna 10%, a konsumpcyjnych niespełna 13%²⁰), co wynika z faktu, że część tych kredytów stanowią kredyty dla rolników indywidualnych.

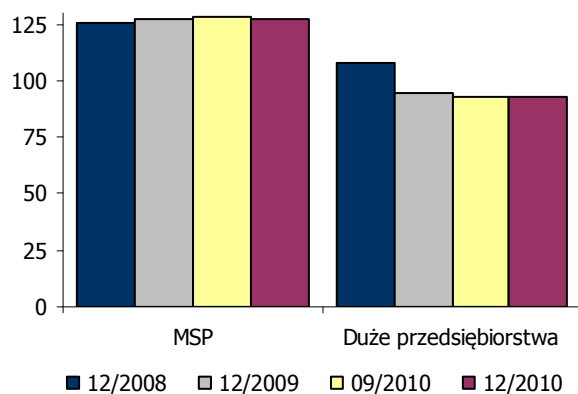
¹⁹ Mając na uwadze, że ponad 90% tych kredytów to kredyty złotowe zrezygnowano z prezentacji skorygowanych danych.

²⁰ Zob. Aneks 1d).

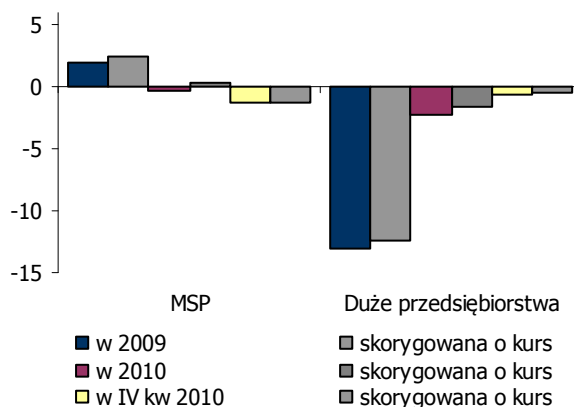
Tabela 8. Struktura kredytów dla przedsiębiorstw (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Kredyty ogółem	233,3	222,1	218,1	222,8	221,5	219,7	-1,1%	-0,8%
Struktura kredytów wg podmiotu i produktu								
1/ MSP	125,3	127,2	125,6	129,0	128,3	127,0	-0,2%	-1,0%
- operacyjne	47,2	46,0	47,0	48,8	48,2	46,2	0,4%	-4,2%
- inwestycyjne	32,2	34,1	33,5	34,4	34,5	35,2	3,0%	1,9%
- na nieruchomości	37,8	37,0	35,4	35,5	35,1	35,0	-5,5%	-0,4%
- pozostałe	8,0	10,0	9,8	10,3	10,4	10,7	6,0%	2,3%
2/ Duże przedsiębiorstwa	108,0	94,9	92,5	93,8	93,2	92,7	-2,3%	-0,6%
- operacyjne	59,2	48,4	46,8	47,0	45,7	44,2	-8,6%	-3,3%
- inwestycyjne	33,2	30,3	29,2	30,2	30,1	30,1	-0,8%	0,1%
- na nieruchomości	9,7	10,3	10,2	9,9	9,5	9,2	-10,6%	-3,0%
- pozostałe	6,0	5,8	6,2	6,8	7,9	9,1	56,2%	15,3%
Struktura kredytów wg waluty								
- złotowe	173,2	163,8	164,0	164,0	166,7	165,1	0,8%	-1,0%
- walutowe	60,1	58,3	54,1	58,8	54,8	54,6	-6,4%	-0,4%
- EUR	46,9	46,0	42,5	45,4	42,5	42,0	-8,6%	-1,1%
- CHF	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	10,2%	4,1%
- inne waluty	12,4	11,5	10,9	12,6	11,5	11,6	1,5%	1,7%

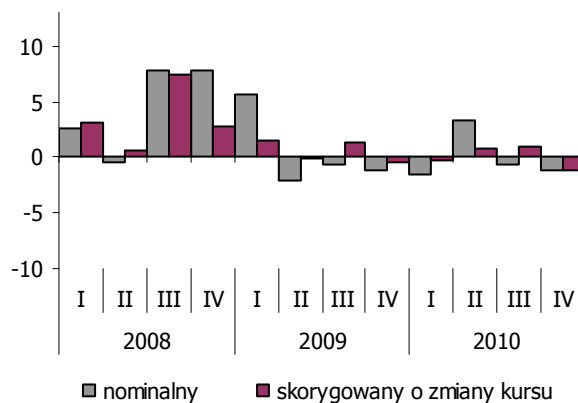
Wykres 61.
Struktura kredytów dla przedsiębiorstw (mld zł)

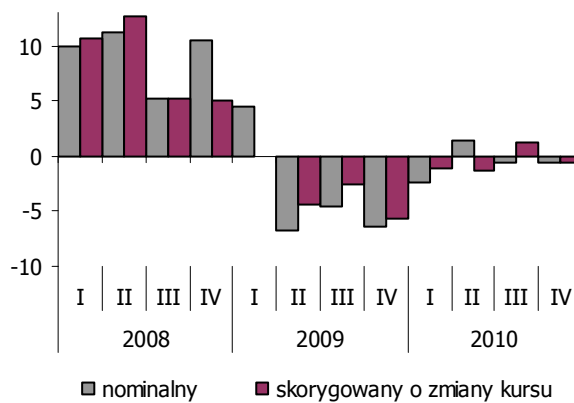
Wykres 62.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Wykres 63.
Kwartalny przyrost kredytów dla MSP (mld zł)

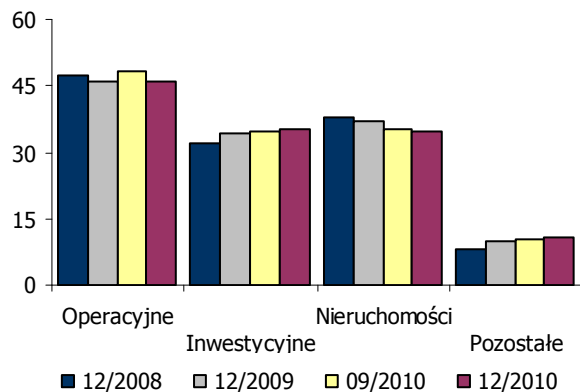
Wykres 64.
Kwartalny przyrost kredytów dla dużych przedsiębiorstw (mld zł)

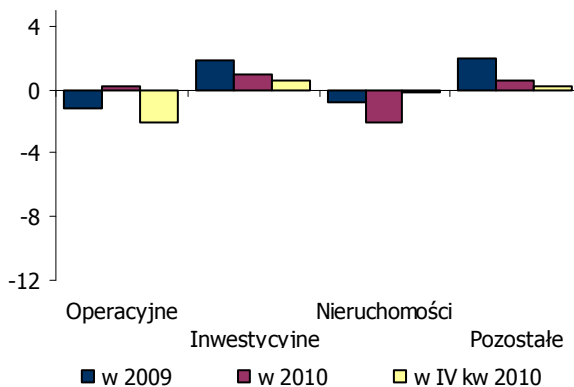
W 2010 r. **portfel kredytów dla sektora przedsiębiorstw uległ zmniejszeniu o 1,1%** (w IV kwartale ub.r. o 0,8%) z 222,1 mld zł na koniec 2009 r. do 219,7 mld zł na koniec 2010 r., a jego **udział w portfelu**

kredytowym zmniejszył się do 27,9% (z 31,1% na koniec 2009 r.). Po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych, spadek tych kredytów wyniósłby około 1 mld zł, tj. około **0,6%**²¹.

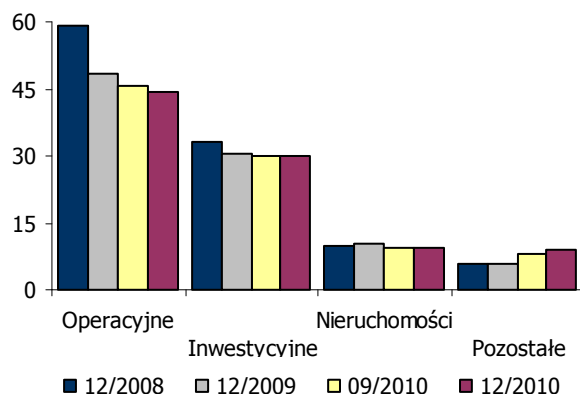
Wykres 65.
Struktura kredytów dla MSP (mld zł)

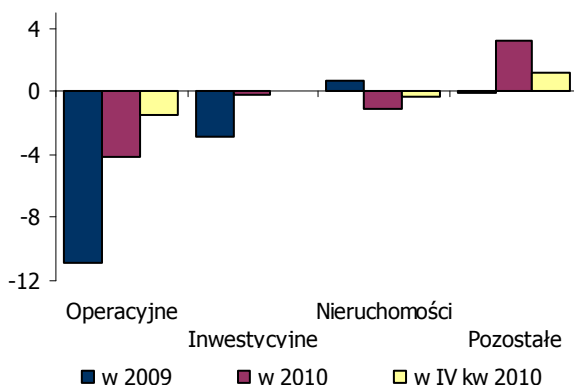
Wykres 66.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Wykres 67.
Struktura kredytów dla dużych przedsiębiorstw (mld zł)

Wykres 68.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Zmniejszenie akcji kredytowej dotyczyło głównie kredytów dla dużych przedsiębiorstw, podczas gdy w przypadku kredytów dla MSP należy mówić raczej o stagnacji:

- wartość portfela kredytów dla **MSP zmniejszyła się o 0,2%** (w IV kwartale ub.r. o 1,0%), przy czym po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych wystąpił minimalny wzrost na poziomie **0,2%**. Niski przyrost akcji kredytowej wynikał z nadal niskiego tempa wzrostu kredytów operacyjnych (0,4%) oraz zmniejszenia zadłużenia z tytułu kredytów na nieruchomości (-5,5%). Z drugiej strony odnotowano zwiększenie kredytów inwestycyjnych (3,0%) oraz pozostałych kredytów i należności (6,0%). Uwagę przy tym zwraca, że akcja kredytowa dla MSP najsilniej była rozwijana przez małe i średnie banki oraz banki spółdzielcze;
- wartość portfela kredytów dla **dużych przedsiębiorstw zmniejszyła się o 2,3%** (w IV kwartale ub.r. o 0,6%), przy czym po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych spadek wyniósłby około **1,7%**. W ujęciu produktowym wartość kredytów operacyjnych obniżyła się o 8,6%, inwestycyjnych o 0,8%, kredytów na finansowanie nieruchomości o 10,6%. Pozostałe kredyty i należności wzrosły o 56,2%, przy czym stanowiły one niewielką część portfela. Zwraca przy tym uwagę zmniejszenie stanu kredytów w większości podmiotów mających wysokie udziały w rynku kredytów korporacyjnych.

Obserwowaną w ostatnich okresach niską dynamikę kredytów dla sektora przedsiębiorstw należy łączyć z zakończeniem szczytowej fazy koniunktury w polskiej gospodarce (rok 2007) oraz eskalacją globalnego kryzysu finansowego w II połowie 2008 r. i na początku 2009 r. Z jednej strony doprowadziło to do obniżenia aktywności

²¹ Niższy spadek niż w przypadku kwot nominalnych wynikał z dominującego udziału kredytów w EUR wśród kredytów walutowych udzielonych sektorowi przedsiębiorstw (w 2010 r. doszło do nieznacznego osłabienia EUR względem złotego).

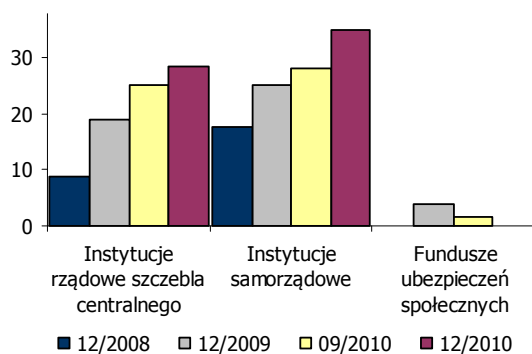
części przedsiębiorstw (tym samym **zmniejszenia ich popytu na kredyt**), a z drugiej do zaostrenia polityki kredytowej banków. W szczególności, obserwacja stanu portfela kredytów dla przedsiębiorstw w poszczególnych bankach w latach 2009-2010 może wskazywać na **ograniczenie aktywności kredytowej w niektórych bankach** (wskazuje na to stagnacja lub wyraźne ograniczenie finansowania przedsiębiorstw połączone z jednoczesnym wzrostem aktywów płynnych). Istotnym czynnikiem jest też **zmiana strategii finansowania części przedsiębiorstw**, polegająca na szerszym wykorzystaniu środków własnych oraz emisji instrumentów dłużnych lub kapitałowych²². Ponadto obserwowana obecnie poprawa sytuacji finansowej przedsiębiorstw, w pewnym stopniu może ograniczać ich potrzeby finansowania zewnętrznego. Wydaje się jednak, że utrzymanie obserwowanego ożywienia gospodarki powinno prowadzić do stopniowego wzrostu zapotrzebowania na kredyt ze strony przedsiębiorstw, a jednocześnie poprawa ich sytuacji finansowej oraz stabilizacja jakości portfela kredytowego powinny prowadzić do łagodzenia polityki kredytowej banków.

Tabela 9. Struktura kredytów dla sektora budżetowego (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Kredyty ogółem	26,5	48,1	45,6	48,3	55,0	63,4	31,9%	15,2%
Struktura kredytów wg podmiotu i produktu								
1/ Instytucje rządowe szczebla centralnego	8,8	19,0	19,9	21,9	25,2	28,4	49,4%	12,7%
2/ Instytucje samorządowe	17,7	25,2	24,1	24,9	28,3	35,0	38,5%	23,7%
3/ Fundusze ubezpieczeń społecznych	0,0	3,8	1,6	1,5	1,5	0,0	-100,0%	-100,0%
Struktura kredytów wg waluty								
- złotowe	22,0	41,0	38,9	40,9	47,8	53,7	31,1%	12,2%
- walutowe	4,5	7,1	6,7	7,4	7,2	9,7	36,6%	35,3%

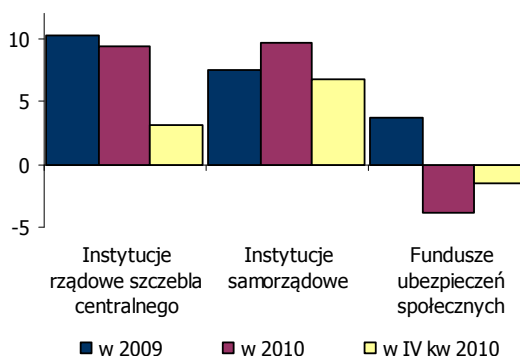
Wykres 69.

Struktura kredytów dla sektora budżetowego (mld zł)

Wykres 70.

Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Wartość **kredytów dla sektora budżetowego zwiększyła się o 31,9%** (w IV kwartale ub.r. o 15,2%) z 48,1 mld zł na koniec 2009 r. do 63,4 mld zł na koniec 2010 r. a jego udział w portfelu kredytowym wzrósł do 8,1% (z 6,7%). Po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych, wzrost wyniósłby około 32,6%.

Kredyty dla instytucji rządowych szczebla centralnego zwiększyły się o 49,4%, a kredyty dla samorządów o 38,5%. Pomimo istotnego wzrostu finansowania sektora budżetowego, jego znaczenie w działalności banków jest nadal niewielkie (z kilkoma wyjątkami, gdzie udział tych należności w aktywach przekraczał 10%).

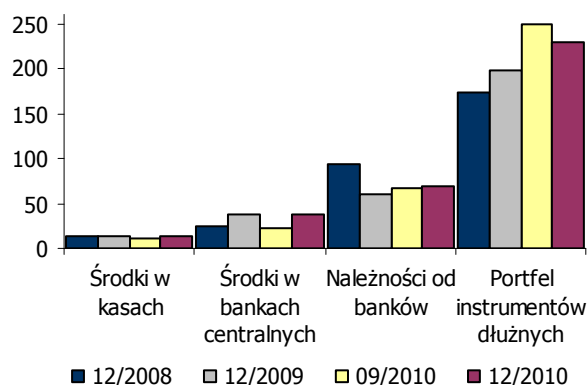
²² Zob. „Podsumowanie IV kwartału 2010 na rynku nieskarbowych papierów dłużnych w Polsce”, FITCH (wartość wyemitowanych obligacji przedsiębiorstw wzrosła z 12,2 mld zł na koniec 2009 r. do 17,6 mld zł na koniec 2010 r., a krótkoterminowych papierów dłużnych z 10,0 mld zł do 14,8 mld zł).

Tabela 10. Kasa, banki centralne, sektor finansowy, instrumenty dłużne i kapitałowe (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Kasa, środki w bankach centralnych	39,6	50,5	28,6	34,1	34,6	50,4	-0,3%	45,5%
- kasa	14,1	12,5	10,8	12,0	11,4	12,8	1,9%	11,9%
- środki w bankach centralnych	25,5	38,0	17,8	22,1	23,2	37,6	-1,0%	62,0%
Należności od banków	92,3	60,3	68,8	71,1	67,0	68,5	13,6%	2,2%
- rezydent	51,2	38,0	44,7	45,7	48,4	44,4	16,7%	-8,3%
kredyty	14,2	10,6	11,5	13,4	19,2	14,5	36,9%	-24,3%
lokaty	36,9	27,4	33,2	32,3	29,2	29,8	8,9%	2,3%
- nierezydent	41,1	22,2	24,1	25,4	18,6	24,1	8,3%	29,4%
kredyty	6,7	4,0	3,7	7,1	3,4	5,2	30,7%	51,5%
lokaty	34,4	18,3	20,4	18,3	15,2	18,9	3,4%	24,5%
Struktura należności, wg waluty ²³								
- złotowe	56,1	38,8	47,3	45,8	47,2	42,1	8,5%	-10,7%
- walutowe	36,1	21,5	21,5	25,3	19,8	26,4	22,8%	33,1%
Portfel instrumentów dłużnych i kapitałowych	174,9	199,8	249,6	242,8	251,6	230,4	15,3%	-8,4%
1/ Instrumenty dłużne	173,3	197,6	242,4	240,4	249,2	228,0	15,4%	-8,5%
- banki centralne	18,5	41,0	77,4	75,5	83,2	74,6	82,1%	-10,3%
- skarbowe	147,7	149,0	157,5	157,1	157,1	142,8	-4,1%	-9,1%
bony	36,4	30,5	32,1	25,9	22,7	15,2	-50,1%	-32,8%
obligacje	111,3	118,4	125,4	131,2	134,4	127,6	7,8%	-5,1%
- pozostałe	7,1	7,7	7,5	7,7	8,9	10,6	38,3%	18,9%
2/ Instrumenty kapitałowe	1,6	2,2	7,2	2,4	2,4	2,3	3,4%	-2,7%

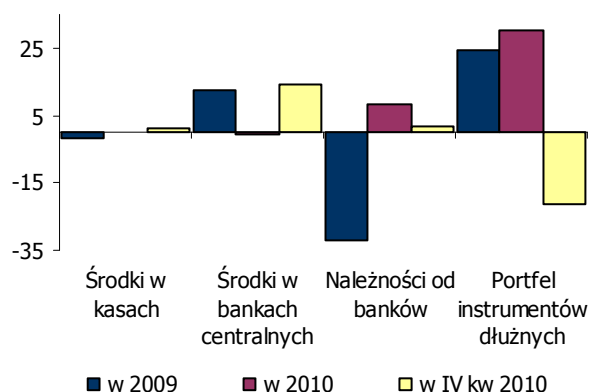
Wykres 71.

Wybrane pozycje aktywów (mld zł)

Wykres 72.

Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Doświadczenia kryzysu finansowego oraz utrzymująca się niepewność co do przyszłego rozwoju koniunktury, przyczyniła się z jednej strony do zaostrzenia polityki kredytowej w niektórych obszarach, a w konsekwencji pewnego ograniczenia podaży kredytu, a z drugiej do **wzrostu popytu banków na najbardziej płynne aktywa**.

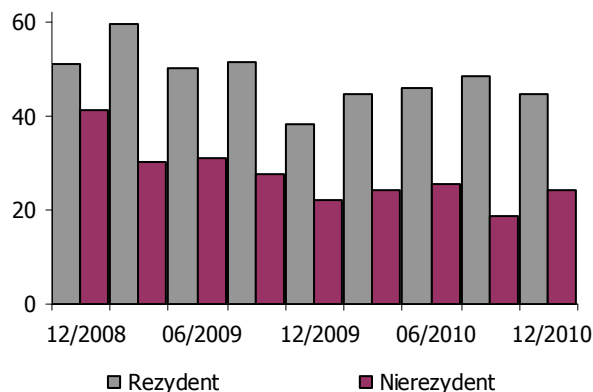
W szczególności dotyczyło to bonów pieniężnych NBP, które ze względu na krótki termin zapadalności stały się dobrą „lokatą nadwyżek płynności”. W konsekwencji **portfel bonów pieniężnych NBP zwiększył się o 82,1%** z 41,0 mld zł na koniec 2009 r. do 74,6 mld zł na koniec 2010 r. Portfel **papierów skarbowych zmniejszył się o 4,1%** z 149,0 mld zł do 142,8 mld zł, przy czym wynikało to ze spadku portfela bonów skarbowych o 50,1%, podczas gdy portfel obligacji skarbowych wzrósł o 7,8%. Spadek portfela bonów skarbowych należy wiązać z realizacją strategii Ministerstwa Finansów w zakresie zarządzania długiem publicznym, polegającą m.in. na ograniczeniu emisji krótkoterminowych bonów skarbowych na rzecz średnio- i długoterminowych obligacji. Strategia ta przyczynia się również do obserwowanego w ostatnich latach wzrostu popytu banków na bony pieniężne, które po części są substytutem bonów skarbowych.

Należności od banków wzrosły w 2010 r. o 13,6%. Jednak nie zaobserwowano istotnego zwiększenia środków lokowanych u nierezydentów, a udział tych środków w całości środków lokowanych na rynku

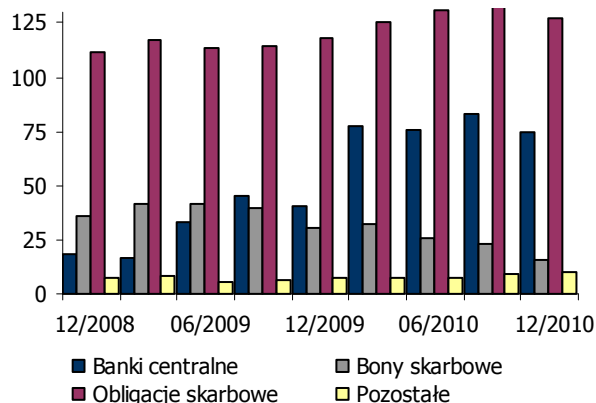
²³ Ze względu na ograniczenia systemu sprawozdawczego wartość oszacowana na podstawie wartości bilansowej brutto.

międzybankowym obniżył się z około 37% na koniec 2009 r. do około 35% na koniec 2010 r. Środki w NBP pozostały na poziomie zbliżonym do końca 2009 r. (choć w trakcie roku ich stan wykazywał istotne wahania). Trzeba przy tym zauważyć, że ponad 30% tych należności znajduje się w bankach spółdzielczych, które środki niezaangażowane w działalność kredytową lokują w bankach zrzeszających, a zarazem posiadają niski portfel instrumentów dłużnych.

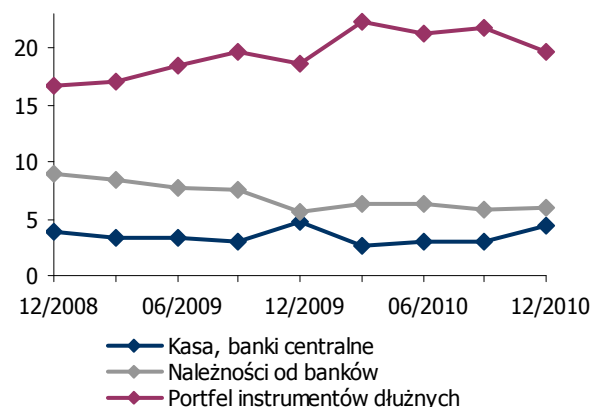
Wykres 73.
Należności od banków (mld zł)

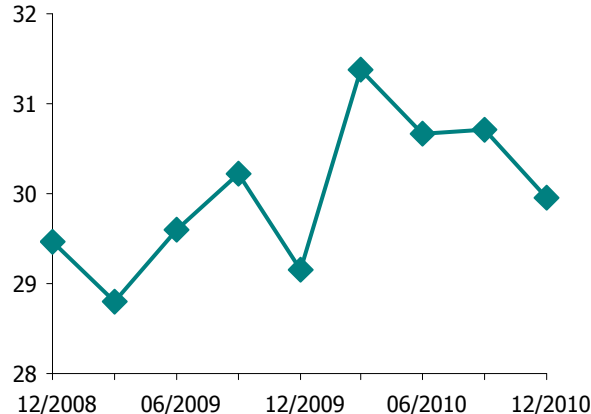
Wykres 74.
Struktura portfela instrumentów dłużnych (mld zł)

Wykres 75.
Udział wybranych pozycji w aktywach (%)

Wykres 76.
Łączny udział w aktywach (%)

W kontekście wysokiej wartości portfela bonów pieniężnych NBP i papierów skarbowych należy stwierdzić, że możliwości ich wykorzystania do rozszerzenia akcji kredytowej są ograniczone. Po pierwsze, **„nadwyżki płynności” nie są rozłożone równomiernie w całym sektorze** (część znajduje się m.in. w bankach zajmujących się w znacznym stopniu bankowością inwestycyjną lub w bankach, które nie są klasycznymi bankami uniwersalnymi). Po drugie, gdyby uwzględnić **łączny stan środków w kasach banków, środków na rachunkach w NBP, środków ulokowanych na rynku finansowym oraz instrumentów dłużnych** to okazałoby się, że ich udział w aktywach **pozostaje stabilny** (na koniec 2010 r. wynosił 30,0%, na koniec 2009 r. 29,2%, na koniec 2008 r. 29,5%, a w początkowym okresie ostatniego boomu kredytowego przekraczał 40%). Można zatem mówić o przesunięciach w strukturze najbardziej płynnych aktywów, a nie o ich zasadniczym zwiększeniu (wzrost wystąpił w ujęciu kwotowym poszczególnych pozycji, ale nie w ujęciu ich udziału w sumie bilansowej). W związku z tym wydaje się, że **podstawowym warunkiem wzrostu akcji kredytowej jest powiększenie bazy depozytowej** oraz innych długoterminowych źródeł finansowania, a redukcja części płynnych aktywów może być tylko uzupełnieniem.

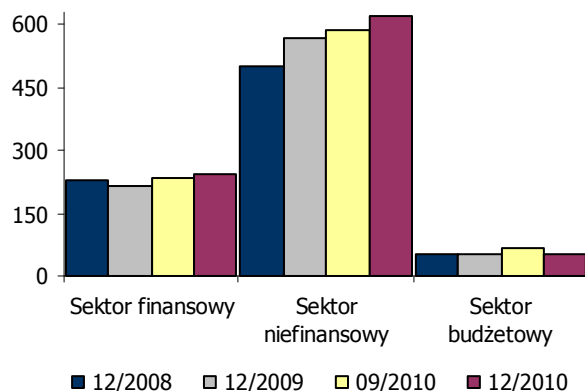
2.3 Źródła finansowania działalności

W 2010 r. nastąpiło **zmniejszenie tempa wzrostu bazy depozytowej**, co należy wiązać m.in. z obniżeniem atrakcyjności lokat bankowych oraz z wciąż trudną sytuacją na rynku pracy.

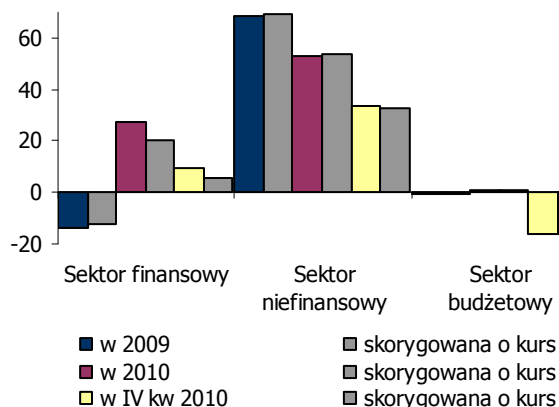
Tabela 11. Główne źródła finansowania działalności (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Zobowiązania ogółem, w tym:	947,2	954,1	974,3	1 017,8	1 026,5	1 041,8	9,2%	1,5%
1/ Depozyty i kredyty sektora finansowego	230,8	216,8	222,0	236,6	235,2	244,5	12,8%	4,0%
2/ Depozyty sektora niefinansowego:	499,0	567,2	566,9	584,0	587,1	620,4	9,4%	5,7%
3/ Depozyty sektora budżetowego:	52,7	52,0	62,1	62,9	69,0	53,0	1,9%	-23,3%
4/ Zobowiązania z tytułu własnej emisji	12,5	19,4	19,9	25,6	25,4	24,4	25,5%	-3,9%
5/ Zobowiązania podporządkowane	7,6	8,9	8,7	9,3	9,1	9,7	9,5%	6,3%
Kapitały ogółem	88,1	103,3	109,0	109,4	115,8	116,2	12,5%	0,4%

Wykres 77.
Wybrane źródła finansowania (mld zł)

Wykres 78.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

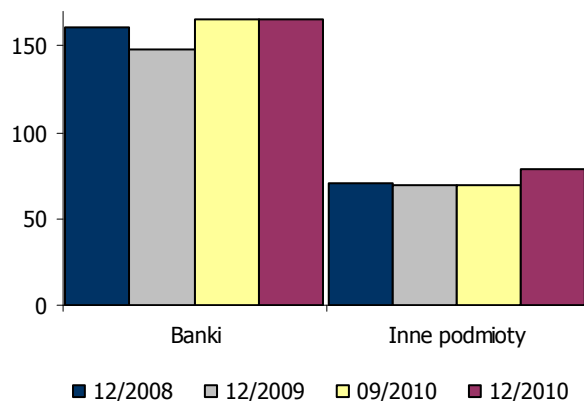
Wartość zobowiązań ogółem zwiększyła się o 9,2% (w IV kwartale ub.r. o 1,5%) z 954,1 mld zł na koniec 2009 r. do 1 041,8 mld zł na koniec 2010 r., a po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych o około 8,2%. Główną pozycję zobowiązań stanowiły depozyty sektora niefinansowego (na koniec 2010 r. stanowiły 59,5% zobowiązań), a w dalszej kolejności depozyty i kredyty otrzymane od sektora finansowego (23,5%) oraz depozyty sektora budżetowego (5,1%).

Tabela 12. Depozyty i kredyty sektora finansowego (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Depozyty i kredyty sektora finansowego, w tym:	230,8	216,8	222,0	236,6	235,2	244,5	12,8%	4,0%
- banki	160,3	147,8	159,0	170,0	165,9	165,9	12,3%	0,0%
- pozostałe podmioty	70,5	69,0	63,0	66,5	69,3	78,6	14,0%	13,4%
Struktura wg kraju pochodzenia								
- rezydent	80,2	67,1	71,1	72,1	73,3	74,5	11,0%	1,6%
- nierezydent	150,6	149,6	150,9	164,5	161,9	170,0	13,6%	5,0%
Struktura wg waluty								
- złotowe	113,1	104,1	107,6	106,5	108,8	104,6	0,5%	-3,8%
- walutowe	117,6	112,6	114,3	130,1	126,4	139,9	24,2%	10,7%

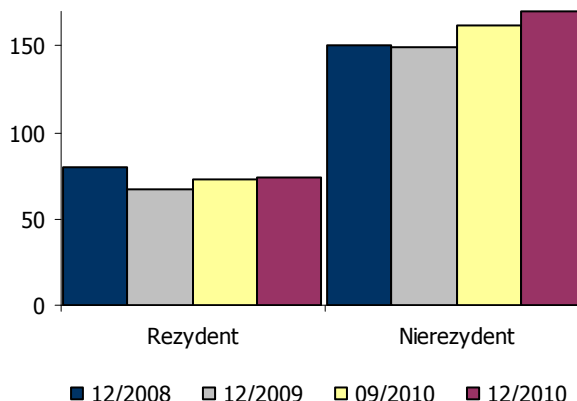
Wykres 79.

Struktura depozytów²⁴ sek. finansowego wg podmiotu (mld zł)

Wykres 80.

Struktura depozytów²⁵ sek. fin. wg kraju pochodzenia (mld zł)

Depozyty i kredyty od sektora finansowego zwiększyły się o 12,8% (w IV kwartale ub.r. o 4,0%), przy czym po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych, przyrost wyniósłby około 20 mld zł, a tempo wzrostu około **9,0%**.

W strukturze podmiotowej zobowiązań wobec sektora finansowego większość stanowiły zobowiązania wobec banków (blisko 70%). Z kolei w strukturze uwzględniającej kraj pochodzenia większość stanowiły zobowiązania wobec nierezydentów, przy czym nie odnotowano istotnego wzrostu udziału tych środków (nadal stanowiły około 70% zobowiązań). Ponadto, większość tych środków pochodziła od podmiotów dominujących, co przyczynia się do relatywnie większej stabilności tych środków, ale z drugiej strony wiąże się to z silnym uzależnieniem od sytuacji finansowej spółek matek.

Biorąc pod uwagę udział depozytów i kredytów od sektora finansowego w sumie bilansowej można stwierdzić, że największy stopień uzależnienia od środków pochodzących z rynku finansowego występuje w:

- bankach zrzeszających banki spółdzielcze, co wynika ze specyfiki ich działalności to jest m.in. gromadzenia środków zrzeszonych banków spółdzielczych i lokowania ich na rynku finansowym;
- w małych bankach i oddziałach instytucji kredytowych działających w niszowych obszarach rynku (np. skupiających się na obsłudze finansowej podmiotów z kraju pochodzenia), które z założenia prowadzą działalność w znacznym stopniu w oparciu o środki pochodzące ze spółki matki;
- w małych i średnich bankach oraz oddziałach instytucji kredytowych, które w ostatnich okresach prowadziły agresywną działalność w obszarze consumer finance lub kredytów mieszkaniowych, ale nie posiadały lub też posiadały niedostatecznie rozwiniętą bazę depozytową (w stosunku do skali działalności kredytowej).

W przypadku największych podmiotów na rynku, udział środków pochodzących z rynku finansowego jest ograniczony (z reguły poniżej 10%). Wyjątek stanowią trzy banki, które w drugiej połowie minionej dekady szybko rozszerzały działalność w segmencie detalicznym wykorzystując w tym celu m.in. środki pochodzące od spółek macierzystej grupy kapitałowej.

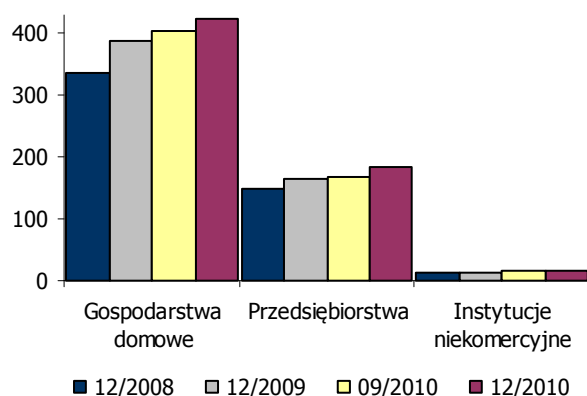
²⁴ Ścisłe depozytów i kredytów otrzymanych od sektora finansowego.

²⁵ Jak wyżej.

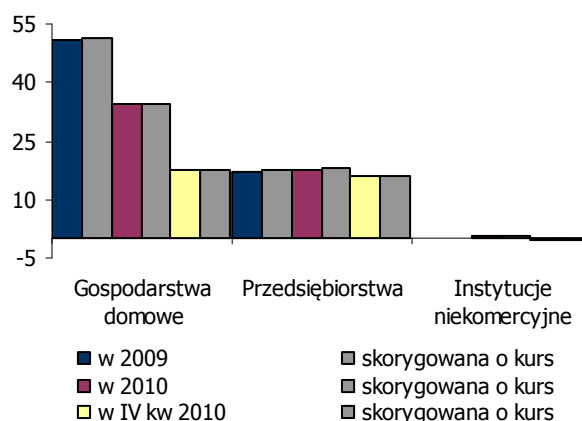
Tabela 13. Depozyty sektora niefinansowego (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Depozyty sektora niefinansowego ogółem, w tym:	499,0	567,2	566,9	584,0	587,1	620,4	9,4%	5,7%
- gospodarstwa domowe	336,9	387,7	394,8	401,3	404,6	422,4	8,9%	4,4%
- przedsiębiorstwa	148,0	165,1	157,4	167,5	166,8	182,8	10,7%	9,6%
- instytucje niekomercyjne	14,2	14,4	14,7	15,3	15,7	15,2	6,0%	-3,3%
Struktura wg waluty								
- złotowe	443,6	507,4	507,2	523,9	525,8	557,7	9,9%	6,1%
- walutowe	55,4	59,7	59,8	60,1	61,3	62,7	4,9%	2,2%

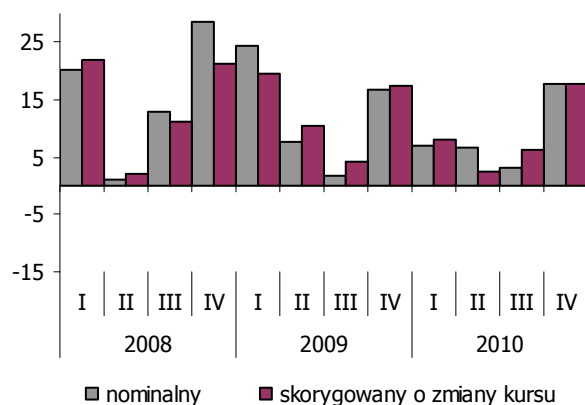
Wykres 81.
Depozyty sektora niefinansowego (mld zł)

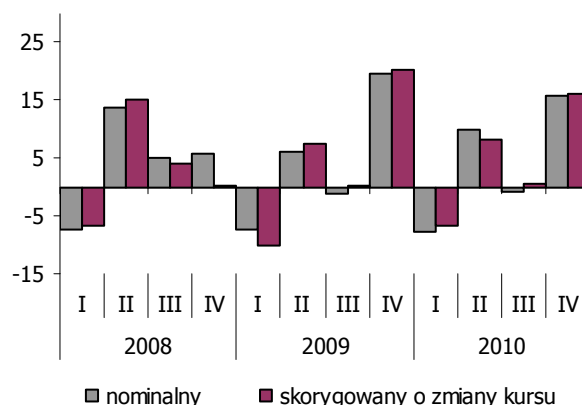
Wykres 82.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Wykres 83.
Kwartalny przyrost depozytów gospodarstw domowych (mld zł)

Wykres 84.
Kwartalny przyrost depozytów przedsiębiorstw (mld zł)

Depozyty sektora niefinansowego wzrosły o 9,4%, tj. o 53,2 mld zł, przy czym podobnie jak w latach ubiegłych największy wzrost odnotowano w IV kwartale (5,7%)²⁶:

- depozyty **gospodarstw domowych** wzrosły o **8,9%** (w IV kwartale ub.r. o 4,4%), tj. o 34,7 mld zł;
- depozyty sektora **przedsiębiorstw** wzrosły o **10,7%** (w IV kwartale ub.r. o 9,6%), tj. o 17,7 mld zł.

Przyczyn, obserwowanego w ostatnich okresach, osłabienia dynamiki wzrostu depozytów należy szukać (oprócz „efektu bazy statystycznej”) w splotie szeregu czynników, które niejednokrotnie oddziałują w różnych kierunkach na różnych uczestników rynku finansowego. Główną przyczyną najprawdopodobniej jest zmniejszenie

²⁶ Ze względu na nieznaczny udział depozytów walutowych (około 10%) i różnokierunkowość zmian kursów walutowych (osłabienie EUR, wzmocnienie USD i CHF), przyrost depozytów po wyeliminowaniu wpływu zmian kursów walutowych był zbliżony.

atrakcyjności lokat bankowych na skutek redukcji ich oprocentowania oraz poprawa koniunktury na rynku kapitałowym, co przyczynia się do częściowej realokacji aktywów. Jednocześnie stopniowa poprawa sytuacji makroekonomicznej skłania część podmiotów do zwiększenia wydatków lub inwestycji. Z drugiej strony pogorszenie sytuacji dochodowej niektórych gospodarstw domowych i przedsiębiorstw, będące pochodną kryzysu, mogło znaleźć odzwierciedlenie w zmniejszeniu poziomu ich depozytów. W tym samym kierunku mogło oddziaływać zaostrzenie polityki kredytowej, prowadzące do zwiększenia samofinansowania przez część przedsiębiorstw, kosztem zmniejszenia depozytów.

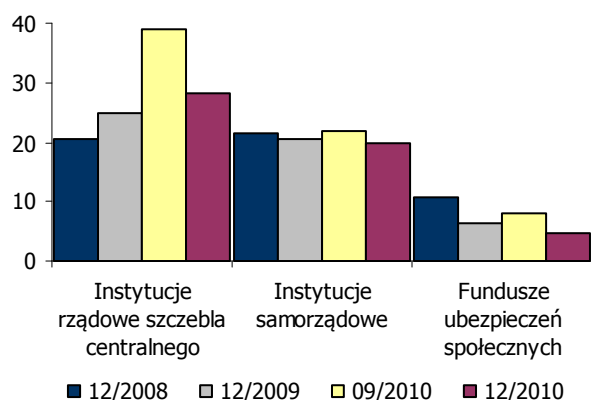
Warto dodać, że pomimo wcześniejszych obaw związanych z silną konkurencją ze strony banków komercyjnych, tempo wzrostu depozytów w 2010 r. w bankach spółdzielczych (17,8%) było istotnie wyższe niż w bankach komercyjnych (8,5%). W konsekwencji udział banków spółdzielczych w depozytach sektora niefinansowego wzrósł (z 8,1% na koniec 2009 r. do 8,7% na koniec 2010 r.).

Na podstawie planów finansowych banków, można stwierdzić, że **w 2011 r. banki oczekują wzrostu poziomu depozytów gospodarstw domowych** na poziomie **około 8%** oraz **depozytów przedsiębiorstw** na poziomie przekraczającym **15%**.

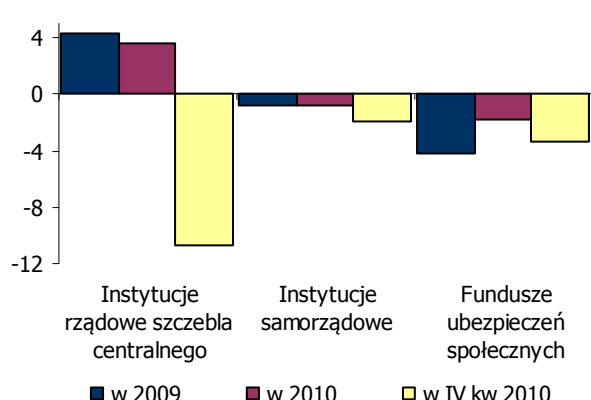
Tabela 14. Depozyty sektora budżetowego (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Depozyty sektora budżetowego ogółem, w tym:	52,7	52,0	62,1	62,9	69,0	53,0	1,9%	-23,3%
- instytucje rządowe szczebla centralnego	20,6	24,8	35,2	36,4	39,1	28,3	14,1%	-27,6%
- instytucje samorządowe	21,5	20,6	22,0	21,8	21,8	19,8	-3,8%	-9,2%
- fundusze ubezpieczeń społecznych	10,7	6,5	5,0	4,7	8,1	4,8	-26,7%	-40,8%

Wykres 85.
Depozyty sektora budżetowego (mld zł)

Wykres 86.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

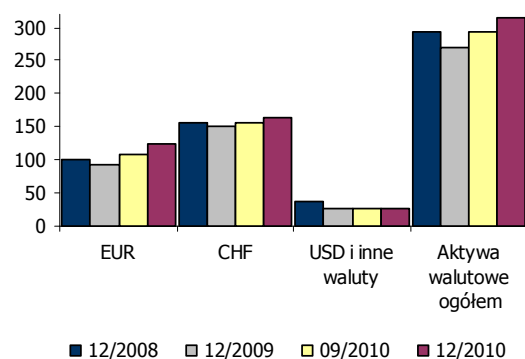
Przez większość roku stan środków zgromadzonych na rachunkach bankowych przez podmioty sektora instytucji rządowych i samorządowych był istotnie wyższy niż na koniec 2009 r. Jednak podobnie jak w 2009 r., na skutek dużych wypłat dokonanych w końcu ub.r. (wynikających z charakterystycznej dla sektora budżetowego kumulacji wydatków w końcu roku kalendarzowego) wzrost depozytów tego sektora w skali roku wyniósł jedynie 1,9%. Stan depozytów instytucji rządowych szczebla centralnego, pomimo silnego spadku w grudniu w skali całego roku zwiększył się (o 14,1%), natomiast poziom depozytów instytucji samorządowych oraz funduszy ubezpieczeń społecznych uległ zmniejszeniu (odpowiednio o 3,8% i 26,7%).

Z innych źródeł obcego finansowania warto też zwrócić uwagę na wzrost (o 25,5%) zobowiązań z tytułu emisji własnych papierów wartościowych, przy czym z wyjątkiem kilku banków ich udział w finansowaniu działalności większości banków był niewielki. Również stan zobowiązań podporządkowanych również uległ zwiększeniu (o 9,5%), ale podobnie jak w przypadku emisji własnych papierów ich udział w finansowaniu działalności pozostał marginalny.

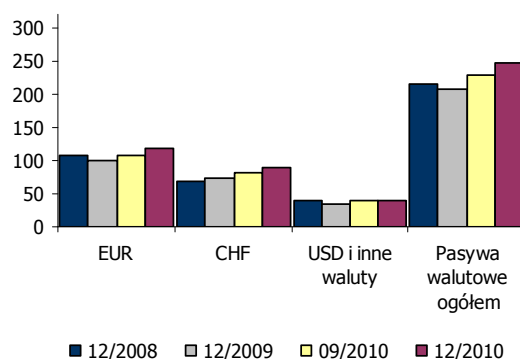
Tabela 15. Struktura walutowa bilansu i niedopasowanie aktywów do źródeł finansowania (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Suma bilansowa	1 035,4	1 057,4	1 083,2	1 127,2	1 142,3	1 158,0	9,5%	1,4%
Aktywa złotowe	741,2	786,3	816,8	825,5	850,0	844,3	7,4%	-0,7%
Aktywa walutowe	294,1	271,0	266,4	301,8	292,3	313,8	15,8%	7,4%
- EUR	100,9	92,1	89,0	103,2	107,5	123,5	34,0%	14,9%
- CHF	156,4	151,5	145,9	166,4	157,3	164,5	8,6%	4,5%
- USD i inne waluty ²⁷	36,8	27,4	31,6	32,1	27,5	25,8	-5,9%	-5,9%
Pasywa złotowe	820,7	851,2	876,8	899,3	915,4	912,2	7,2%	-0,3%
Pasywa walutowe	214,7	206,2	206,4	227,9	226,9	245,8	19,2%	8,3%
- EUR	106,6	98,7	95,7	103,8	106,4	118,5	20,1%	11,3%
- CHF	68,7	73,9	70,3	87,0	81,2	89,1	20,6%	9,7%
- USD i inne waluty ²⁸	39,3	33,6	40,5	37,1	39,3	38,3	13,7%	-2,7%
Niedopasowanie aktywów do źródeł finansowania								
1/ w mld zł								
Aktywa walutowe	-79,4	-64,8	-60,0	-73,9	-65,3	-67,9	4,8%	4,0%
- EUR	5,8	6,5	6,7	0,6	-1,0	-5,0	-176,4%	377,1%
- CHF	-87,7	-77,6	-75,6	-79,4	-76,1	-75,3	-2,9%	-1,0%
- USD i inne waluty	2,5	6,2	8,9	5,0	11,8	12,4	100,5%	4,8%
2/ jako % sumy bilansowej								
Aktywa walutowe	-7,7%	-6,1%	-5,5%	-6,6%	-5,7%	-5,9%	x	x
- EUR	0,6%	0,6%	0,6%	0,1%	-0,1%	-0,4%	x	x
- CHF	-8,5%	-7,3%	-7,0%	-7,0%	-6,7%	-6,5%	x	x
- USD i inne waluty	0,2%	0,6%	0,8%	0,4%	1,0%	1,1%	x	x

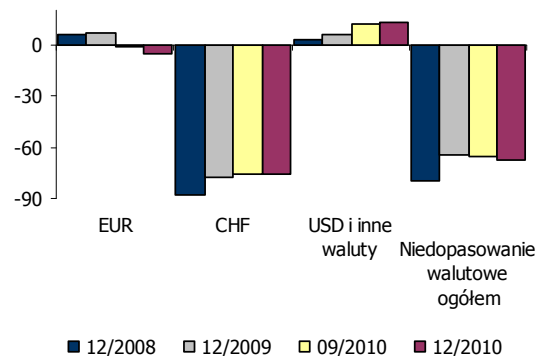
Wykres 87.
Aktywa walutowe (mld zł)

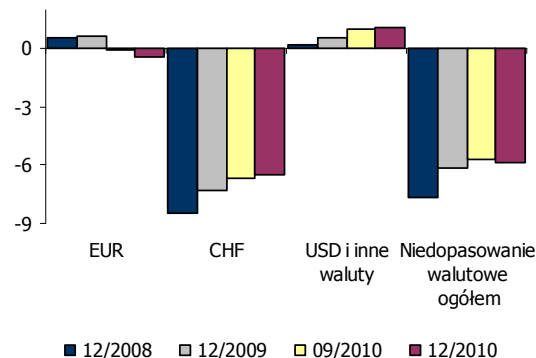
Wykres 88.
Pasywa walutowe (mld zł)

Wykres 89.
Niedopasowanie walutowe aktywów i pasywów (mld zł)

Wykres 90.
Udział niedopasowania w sumie bilansowej (%)

²⁷ USD stanowiło około 75%, a pozostałe waluty nieco ponad 25%.

²⁸ USD stanowiło około 80%, a pozostałe waluty niespełna 20%.

W kontekście bardzo wysokiego udziału kredytów walutowych trzeba zwrócić uwagę na kwestię niedopasowania walutowego źródeł ich finansowania.

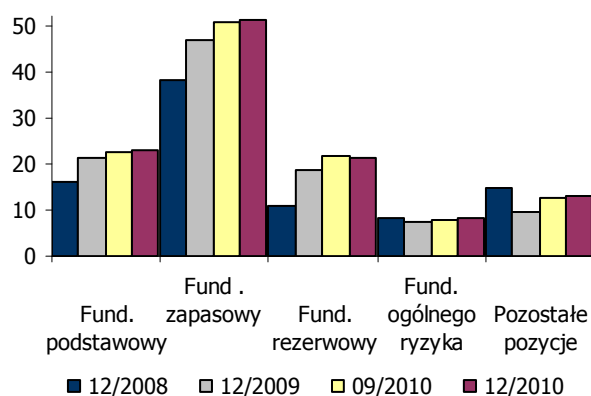
Na koniec 2010 r. niedopasowanie walutowe²⁹ w skali całego sektora wynosiło 67,9 mld zł i stanowiło 5,9% sumy bilansowej (na koniec ub.r. odpowiednio 64,8 mld zł; 6,1%). Niedopasowanie dotyczyło przede wszystkim CHF i wynikało z faktu, że nie wszystkie banki udzielające kredytów w tej walucie posiadały odpowiednie źródła ich finansowania.

Obserwowane w latach 2009-2010 obniżenie tempa wzrostu walutowych kredytów mieszkaniowych, przyczyniło się do **wyhamowania niekorzystnych tendencji i skala niedopasowania pozostaje relatywnie stabilna** z nieznaczną tendencją do zmniejszenia.

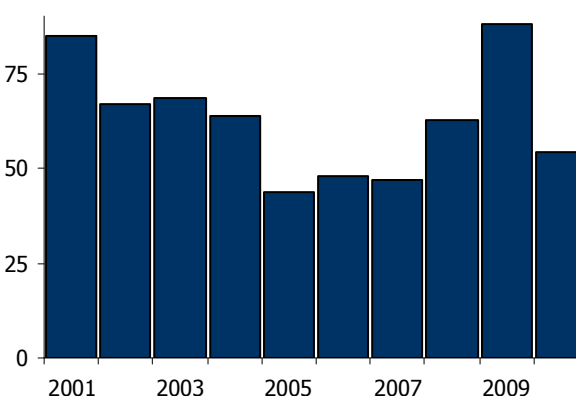
Tabela 16. Kapitały (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010
Kapitał ogółem, w tym:	88,1	103,3	109,0	109,4	115,8	116,2	12,5%	0,4%
- podstawowy	16,1	21,1	22,2	22,3	22,7	23,0	8,7%	1,0%
- zapasowy	38,1	46,9	47,1	48,4	50,9	51,0	8,8%	0,2%
- rezerwowy	10,9	18,4	18,5	21,7	21,6	21,4	16,3%	-0,8%
- fundusz ogólnego ryzyka	8,4	7,5	7,6	7,9	7,9	8,0	6,9%	1,5%
- kapitał z aktualizacji wyceny	0,3	0,5	2,2	1,2	1,4	1,0	78,7%	-30,9%
- zysk/strata z lat ubiegłych	0,0	-0,2	-0,3	-0,9	-0,6	-0,9	315,7%	36,3%
- wynik netto roku bieżącego	13,6	8,3	2,5	5,5	8,5	11,7	41,0%	37,1%
- pozostałe pozycje	0,8	0,8	9,3	3,4	3,4	1,1	35,4%	-68,8%

Wykres 91.
Główne pozycje funduszy (mld zł)

Wykres 92.
Podział zysków – udział zysku zatrzymanego w bankach (%)

W 2010 r. **kapitały** (fundusze) sektora bankowego **wzrosły o 12,5%**. Wzrost kapitałów nastąpił w rezultacie dokapitalizowania, zatrzymania części zysków za 2009 r. oraz wzrostu wyniku finansowego.

Warto przy tym zauważyć, że po rekordowym zasileniu kapitałów do jakiego doszło w 2009 r., banki powróciły do praktyki, w której około połowy zysków przeznaczona jest na wypłatę dywidendy dla akcjonariuszy (przy czym w przypadku pojedynczych banków zdarzały się odchylenia od średniej). Trzeba przy tym dodać, że w przypadku banków spółdzielczych ponad 90% zysków zostało przeznaczonych na zwiększenie ich funduszy (jest to charakterystyczna cecha tej grupy banków, które co roku prawie cały zysk przeznaczają na zwiększenie kapitałów – jest to podstawowe źródło budowy kapitałów w tej grupie banków).

²⁹ Zdefiniowane jako różnica pomiędzy pasywami walutowymi, a aktywami walutowymi.

Reasumując, pomimo przyspieszenia tempa wzrostu gospodarki, **aktywność sektora bankowego** w 2010 r. **pozostała ograniczona**. Umiarkowane tempo wzrostu należy łączyć z: utrzymującą się niepewnością co do przyszłego rozwoju koniunktury i związanymi z tym okresowymi zaburzeniami na rynkach finansowych, pogorszeniem jakości portfela kredytowego (skutkującego zaostrzeniem polityki kredytowej w niektórych obszarach), zmniejszeniem popytu na kredyt ze strony części klientów (zwłaszcza w segmencie dużych przedsiębiorstw), jak też procesami dostosowawczymi na poziomie banków (wynikającymi ze zmiany strategii działania, procesów fuzji, zmiany inwestora strategicznego, czy też porządkowania portfela kredytowego) zmierzającymi do wzmocnienia zarządzania ryzykiem i poprawy efektywności działania.

Struktura sektora bankowego, poziom jego koncentracji, jak też rola w gospodarce nie uległy większym zmianom, aczkolwiek warto odnotować wzrost udziału podmiotów krajowych w aktywach sektora bankowego oraz wzrost udziału aktywów sektora w PKB (warto też zwrócić uwagę na zmianę właściciela BZ WBK oraz pojawienie się Getin Noble w 10-ce największych banków).

Odnotowano **wzrost zatrudnienia i sieci sprzedaży** (głównie w mniejszych podmiotach).

Utrzymuje się ograniczony poziom rozwoju akcji kredytowej. Głównymi obszarami rozwoju akcji kredytowej **były kredyty mieszkaniowe, kredyty dla przedsiębiorców indywidualnych oraz kredyty dla sektora budżetowego**. Z drugiej strony obserwowano **stagnację** lub nieznaczne zmniejszenie **portfela kredytów konsumpcyjnych oraz kredytów dla MSP i dużych przedsiębiorstw**, co ma związek zarówno z ograniczeniem popytu na kredyt ze strony części podmiotów, jak i ograniczeniem aktywności kredytowej w niektórych bankach.

Rozwój akcji kredytowej w obszarze kredytów mieszkaniowych należy uznać za korzystny, jednak niepokoi silne łagodzenie polityki kredytowej w zakresie maksymalnej wartości LTV (rekordowy udział kredytów o LTV powyżej 80%), wydłużanie okresu kredytowania oraz ponowny rozwój finansowania w walutach obcych, jaki ma miejsce w niektórych bankach. Działania te prowadzą z jednej strony do wzrostu ryzyka (na poziomie klienta i banku), a z drugiej ograniczają możliwości skutecznej restrukturyzacji, gdyby w przyszłości zaszła taka konieczność. Większość dużych i średnich banków wyciągnęła odpowiednie wnioski i ograniczyła kredytowanie w walutach obcych, a akcja kredytowa w walutach obcych jest obecnie rozwijana głównie przez mniejsze podmioty.

Ograniczone tempo wzrostu akcji kredytowej przełożyło się m.in. na **wzrost zakupów bonów pieniężnych NBP i obligacji skarbowych**.

Utrzymuje się **ograniczone tempo wzrostu depozytów sektora niefinansowego** (większość rocznego przyrostu wystąpiła w IV kwartale – zjawisko cykliczne), co należy wiązać m.in. ze zmniejszeniem atrakcyjności lokat bankowych oraz nadal trudną sytuacją na rynku pracy.

W kontekście źródeł finansowania działalności kredytowej, uwagę zwraca **stabilizacja** (na poziomie sektora) **skali niedopasowania walutowego**, co wynikało z ograniczenia tempa wzrostu walutowych kredytów mieszkaniowych.

Za korzystny należy uznać **znaczący wzrost kapitałów**, który nastąpił w drodze zatrzymania części zysków za 2009 r. (banki powróciły do praktyki, w której około połowy zysków przeznaczona jest na wypłatę dywidendy), dokapitalizowania oraz wzrostu zysków w 2010 r.

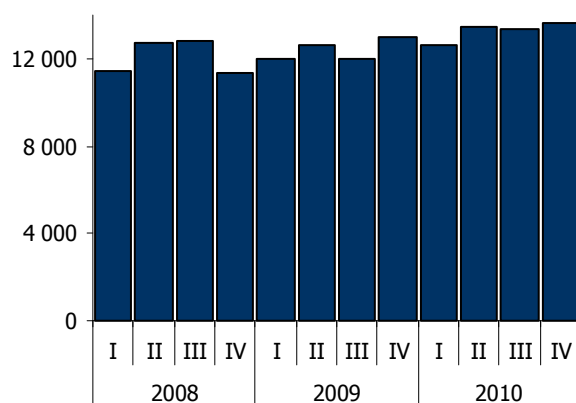
3 WYNIK FINANSOWY SEKTORA BANKOWEGO

W 2010 r. odnotowano znaczny **wzrost wyniku finansowego sektora bankowego, jednak wyniki banków nadal znajdowały się pod presją odpisów** wynikających z realizacji ryzyka kredytowego, choć w IV kwartale ub.r. uległa ona istotnemu obniżeniu.

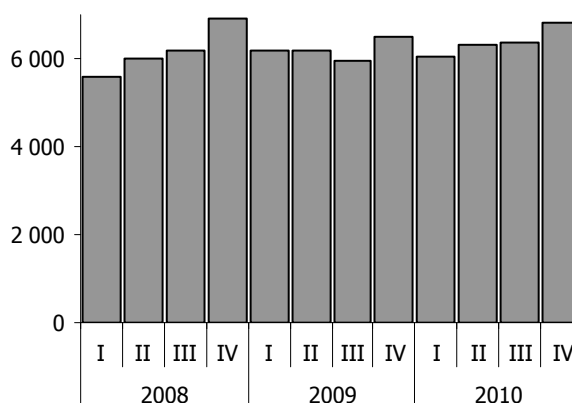
Tabela 17. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego (mln zł; %)

	2008	2009	2010	Zmiana 2010/2009		Wynik w poszczególnych kwartałach 2010			
				mln zł	%	I kw	II kw	III kw	IV kw
Wynik działalności bankowej	48 412	49 608	53 107	3 500	7,1%	12 611	13 467	13 357	13 673
- wynik z tytułu odsetek	28 012	26 376	30 841	4 464	16,9%	7 216	7 573	7 942	8 110
- wynik z tytułu opłat i prowizji	11 439	12 459	13 732	1 273	10,2%	3 360	3 434	3 462	3 477
- pozostałe pozycje	8 961	10 772	8 535	-2 237	-20,8%	2 035	2 461	1 953	2 086
Koszty działania	24 713	24 814	25 534	720	2,9%	6 032	6 335	6 371	6 796
Amortyzacja	2 335	2 544	2 511	-34	-1,3%	643	710	673	484
Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	4 140	11 749	11 284	-465	-4,0%	2 688	3 286	2 913	2 397
WYNIK FINANSOWY NETTO	13 556	8 282	11 674	3 392	41,0%	2 473	2 993	3 047	3 161

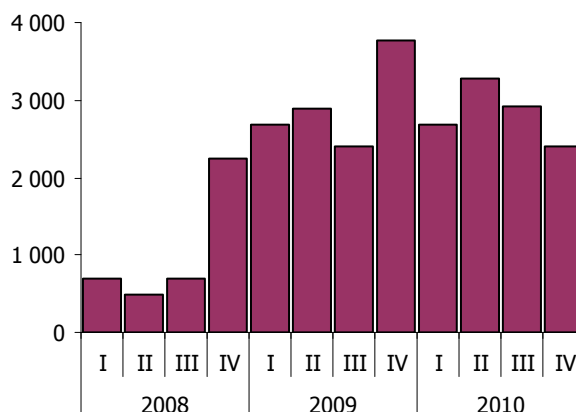
Wykres 93.
Wynik działalności bankowej (mln zł)

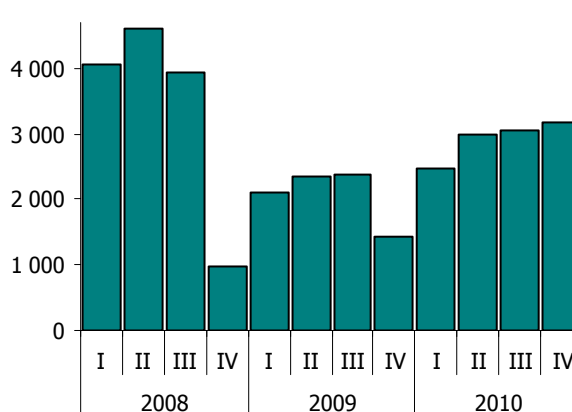
Wykres 94.
Koszty działania (mln zł)

Wykres 95.
Ujemne saldo odpisów/rezerw (mln zł)

Wykres 96.
Wynik finansowy netto (mln zł)

Wynik finansowy netto sektora bankowego wyniósł 11,7 mld zł (2,5 mld zł I kwartale, 3,0 mld zł w II kwartale, 3,0 mld zł w III kwartale i 3,2 mld zł w IV kwartale), co oznacza jego wzrost w stosunku do 2009 r. o **41,0%**. Pomimo znaczącej poprawy, wynik sektora był niższy niż w latach 2007-2008 (o około 15%).

Poprawa wyników nastąpiła w 440 podmiotach skupiających 80,1% aktywów sektora (po trzech kwartałach ub.r było to 437 podmiotów, skupiających 60,9% aktywów). Jednak:

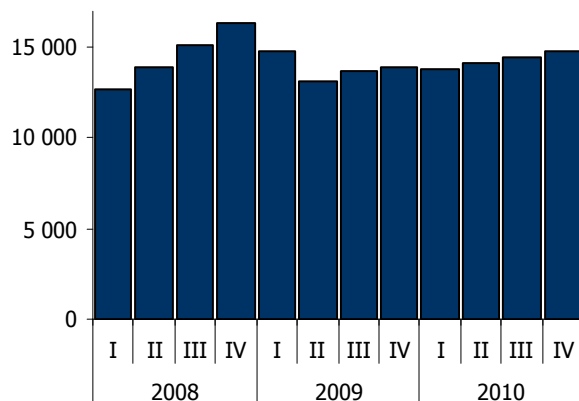
- o wynikach całego sektora nadal decydują dwa największe banki, tj. **PKO BP i Pekao**, które na koniec 2010 r. skupiały nieco ponad 25% aktywów sektora i wypracowały ponad 45% zysków wygenerowanych przez wszystkie banki wykazujące pozytywny wynik;
- w kilku dużych i średnich bankach odnotowano spadek zysków lub ich nieznaczny wzrost, a jednocześnie spektakularna poprawa wyników w niektórych bankach wynikała z bardzo słabych wyników (lub strat) osiągniętych w roku 2009;
- 7 banków komercyjnych, 11 oddziałów instytucji kredytowych oraz 2 banki spółdzielcze wykazały stratę netto** w łącznej wysokości 1 257 mln zł, przy czym ich łączny udział w aktywach sektora wynosił 8,2%. W 5 podmiotach straty przekroczyły 100 mln zł, w 3 wyniosły 50-100 mln zł, w 2 były na poziomie 30-40 mln zł, w 4 na poziomie kilkunastu milionów złotych, a w pozostałych poniżej 10 mln zł.

Głównym źródłem poprawy był wzrost wyniku odsetkowego oraz wyniku z tytułu opłat i prowizji, a w IV kwartale również zmniejszenie ujemnego salda odpisów i rezerw.

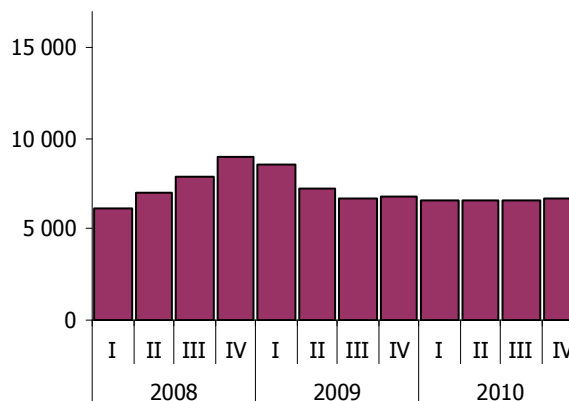
Tabela 18. Wynik odsetkowy sektora bankowego (mln zł; %)

	2008	2009	2010	Zmiana 2010/2009		Wynik w poszczególnych kwartałach 2010			
				mln zł	%	I kw	II kw	III kw	IV kw
PRZYCHODY	58 094	55 585	57 212	1 627	2,9%	13 849	14 121	14 484	14 758
1/ Sektor finansowy	8 372	5 538	5 450	-88	-1,6%	1 286	1 376	1 387	1 401
2/ Sektor niefinansowy	41 406	41 075	41 798	723	1,8%	10 213	10 281	10 552	10 752
Gospodarstwa domowe	27 079	29 114	30 091	977	3,4%	7 374	7 425	7 621	7 671
Kredyty konsumpcyjne	14 101	16 358	17 013	655	4,0%	4 291	4 238	4 300	4 185
- karty kredytowe	1 652	2 041	1 983	-58	-2,8%	518	502	506	457
- samochodowe	875	868	875	8	0,9%	234	194	219	229
- ratalne	4 817	5 348	5 317	-31	-0,6%	1 343	1 327	1 321	1 327
- pozostałe	6 757	8 101	8 837	737	9,1%	2 195	2 215	2 254	2 173
Kredyty mieszkaniowe	8 266	7 560	8 131	570	7,5%	1 829	1 948	2 152	2 202
- złotowe	4 418	4 356	5 256	900	20,7%	1 182	1 205	1 392	1 477
- walutowe	3 847	3 205	2 875	-330	-10,3%	647	743	759	726
Pozostałe kredyty	4 712	5 195	4 947	-248	-4,8%	1 254	1 239	1 170	1 284
Przedsiębiorstwa	14 125	11 743	11 437	-306	-2,6%	2 797	2 773	2 860	3 007
- MSP	8 300	6 866	7 329	463	6,7%	1 699	1 688	2 036	1 906
- duże przedsiębiorstwa	5 825	4 877	4 108	-769	-15,8%	1 097	1 086	824	1 101
Instytucje niekomercyjne	202	218	270	52	24,1%	43	83	70	74
3/ Sektor budżetowy	1 835	1 793	2 063	270	15,1%	491	494	514	565
4/ Instrumenty dłużne	6 481	7 179	7 900	721	10,0%	1 859	1 970	2 032	2 039
KOSZTY	30 082	29 209	26 371	-2 838	-9,7%	6 633	6 548	6 542	6 648
1/ Sektor finansowy	11 392	8 926	7 056	-1 870	-21,0%	1 788	1 726	1 720	1 822
2/ Sektor niefinansowy	16 116	18 206	17 221	-985	-5,4%	4 377	4 295	4 266	4 282
Gospodarstwa domowe	9 856	13 534	12 634	-900	-6,6%	3 271	3 178	3 101	3 083
Przedsiębiorstwa	5 847	4 259	4 226	-33	-0,8%	1 012	1 033	1 071	1 110
Instytucje niekomercyjne	413	414	361	-52	-12,7%	94	85	94	89
3/ Sektor budżetowy	2 574	2 077	2 094	18	0,9%	468	527	556	544
WYNIK ODSETKOWY	28 012	26 376	30 841	4 464	16,9%	7 216	7 573	7 942	8 110
1/ Sektor finansowy	-3 020	-3 388	-1 605	1 782	-52,6%	-501	-350	-333	-421
2/ Sektor niefinansowy	25 290	22 869	24 577	1 708	7,5%	5 836	5 986	6 285	6 470
Gospodarstwa domowe	17 223	15 580	17 457	1 877	12,0%	4 103	4 247	4 520	4 588
Przedsiębiorstwa	8 278	7 485	7 211	-274	-3,7%	1 784	1 740	1 789	1 897
Instytucje niekomercyjne	-211	-196	-91	105	-53,7%	-51	-2	-23	-15
3/ Sektor budżetowy	-739	-284	-31	253	-89,0%	22	-33	-42	21

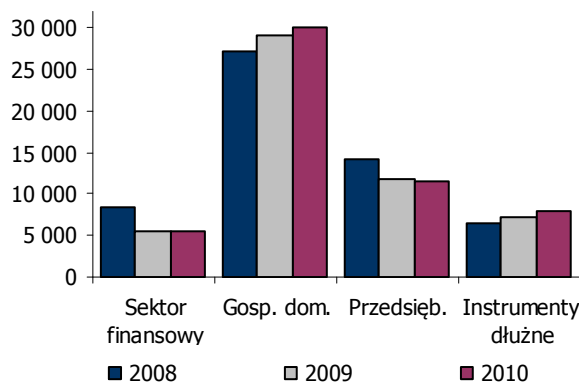
Wykres 97.
Przychody odsetkowe (mln zł)

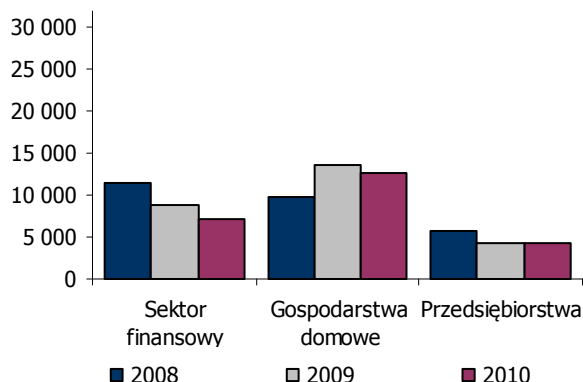
Wykres 98.
Koszty odsetkowe (mln zł)

Wykres 99.
Wybrane przychody odsetkowe (mln zł)

Wykres 100.
Wybrane koszty odsetkowe (mln zł)

Wynik odsetkowy wzrósł o 16,9% (z 26,4 mld zł w 2009 r. do 30,8 mld zł w 2010 r.).

Głównym czynnikiem poprawy wyniku odsetkowego był spadek kosztów odsetkowych, który wyniósł **9,7%** (z 29,2 mld zł w 2009 r. do 26,4 mld zł w 2010 r.). Koszty odsetkowe od sektora niefinansowego zmniejszyły się o 5,4%, koszty środków pozyskanych z sektora finansowego o 21,0%, a koszty depozytów sektora budżetowego wzrosły jedynie o 0,9% (należy mieć na uwadze wysokie stany depozytów sektora budżetowego w trakcie roku).

Należy jednak zauważyć, że spadek kosztów odsetkowych dotyczył głównie porównania I półrocza 2010 r. z I półroczem 2009 r.³⁰, podczas gdy w II półroczu 2010 r. koszty odsetkowe były zbliżone do tych jakie zostały poniesione w II półroczu 2009 r. Wynikało to z faktu, że w I półroczu 2009 r., a zwłaszcza w I kwartale 2009 r., wysokie koszty finansowania były pochodną eskalacji kryzysu finansowego (jaka nastąpiła w końcu 2008 r.), która spowodowała wzrost stóp procentowych na rynku finansowym i zaostrzenie konkurencji na rynku depozytowym. Dzięki działaniom stabilizacyjnym podjętym w skali globalnej, sytuacja na rynkach finansowych uległa uspokojeniu, co przełożyło się m.in. na stopniową redukcję oprocentowania depozytów na rynku krajowym³¹, a tym samym zmniejszenie kosztów odsetkowych w kolejnych okresach (w stosunku do I kwartału 2009 r.).

³⁰ Koszty odsetkowe w II półroczu 2010 r. były zbliżone do kosztów odsetkowych w II półroczu 2009 r.

³¹ Średnia stawka WIBOR 3M w 2009 r. wynosiła 4,3% wobec 3,9% w 2010 r., EURIBOR 3M: 1,2% vs. 0,9%, LIBOR CHF 3M: 0,4% vs. 0,2%, LIBOR USD 3M: 0,7% vs. 0,3%. Średnie oprocentowanie wszystkich depozytów w całym 2009 r. wyniosło około 5,1%, a w całym 2010 r. około 4,1%.

Pomimo spadku stóp procentowych i niskiej dynamiki akcji kredytowej **przychody odsetkowe wzrosły o 2,9%** (z 55,6 mld zł w 2009 r. do 57,2 mld zł w 2010 r.). Pozytywnie na stronę przychodową oddziaływało zwiększenie marż na nowo udzielanych kredytach. Wprawdzie od końca 2009 r. banki dokonują stopniowej redukcji marż, ale generalnie są one wyższe niż w okresie „przedkryzysowym”. Pozytywny wpływ miało też znaczące zwiększenie wolumenu złotych kredytów mieszkaniowych (wzrost przychodów o 20,7%), kredytów dla sektora budżetowego (wzrost przychodów o 15,1%) oraz portfela instrumentów dłużnych (wzrost przychodów o 10,0%). Trzeba też dodać, że pomimo wyhamowania akcji w obszarze consumer finance i silnego pogorszenia jakości portfela kredytów konsumpcyjnych nastąpił wzrost przychodów odsetkowych z tytułu tych kredytów (o 4,0%). Należy to tłumaczyć z jednej strony utrzymaniem lub zwiększeniem marż na nowo udzielanych kredytach, a z drugiej wyższym średnim stanem tych kredytów (o ile w stosunku do stanu na koniec 2009 r. poziom kredytów konsumpcyjnych zwiększył się jedynie o nieco ponad 1%, to średni stan tych kredytów w 2010 r. był o blisko 7% wyższy niż w 2009 r.). Z kolei presję na przychody odsetkowe wywierało zmniejszenie zadłużenia dużych przedsiębiorstw oraz spadek średnich stóp na rynku finansowym skutkujący m.in. zmniejszeniem przychodów odsetkowych od sektora przedsiębiorstw (o 2,6%) oraz przychodów z tytułu kredytów walutowych (w przypadku walutowych kredytów mieszkaniowych spadek przychodów odsetkowych wyniósł 10,3%). Dodatkowym czynnikiem wywierającym presję na przychody odsetkowe było pogorszenie sytuacji finansowej części kredytobiorców, skutkujące m.in. zaprzestaniem obsługi kredytów lub jej nieregularnością.

Na wzrost przychodów odsetkowych pewien wpływ wywarły też zmiany w stosowanej przez banki polityce rachunkowości, które spowodowały przesunięcie części dochodów do wyniku odsetkowego (m.in. przypadek PKO BP, który w II kwartale 2009 r. wprowadził rachunkowość zabezpieczeń).

Wynik z tytułu opłat i prowizji wzrósł o 10,2% (z 12,5 mld zł w 2009 r. do 13,7 mld zł w 2010 r.). Przyczynami poprawy było podniesienie opłat i prowizji z tytułu korzystania z usług i produktów bankowych, stopniowe rozszerzanie akcji kredytowej, zwiększenie wpływów z tytułu pośrednictwa w działalności ubezpieczeniowej, jak też ożywienie na rynku kapitałowym skutkujące zwiększeniem dochodów z tytułu sprzedaży jednostek uczestnictwa, zarządzania aktywami i pośrednictwa w obrocie na rynku.

Zwraca jednak uwagę silny wzrost wyniku z tytułu opłat i prowizji w największym banku, który wyjaśnia blisko 50% wzrostu wyniku w skali całego sektora.

Spadek dochodów z tytułu pozostałych pozycji działalności bankowej (z 10,8 mld zł w 2009 r. do 8,5 mld zł w 2010 r.) należy wiązać m.in. uspokojeniem nastrojów na rynku finansowym, co przełożyło się na spadek wyników z tytułu wymiany (z punktu widzenia stabilności sektora bankowego jest to zjawisko pozytywne). Ponadto spadek dochodów nastąpił na skutek zmniejszenia wpływów z tytułu dywidend (o blisko 0,4 mld zł) oraz wspomnianych już zmian w polityce rachunkowości niektórych banków, które spowodowały przesunięcie części dochodów do wyniku odsetkowego.

Poprawie wyników banków sprzyjało również **utrzymanie „dyscypliny” kosztów działania**, które były tylko o **2,9%** wyższe (wzrost z 24,8 mld zł w 2009 r. do 25,5 mld zł w 2010 r.), przy czym koszty pracownicze zwiększyły się o 6,3%, a koszty ogólnego zarządu uległy zmniejszeniu o 1,1%.

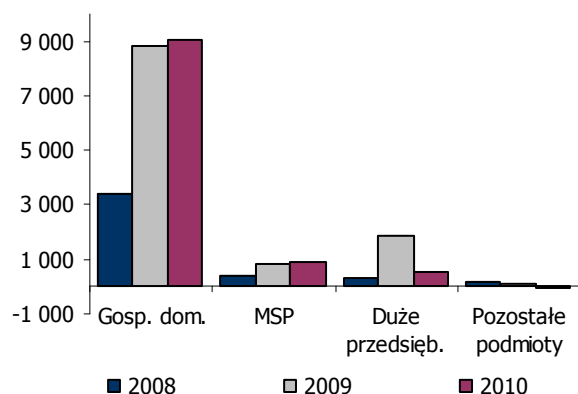
Amortyzacja zmniejszyła się o 1,3%.

Tabela 19. Saldo odpisów/rezerw celowych (mln zł; %)

	2008	2009	2010	Zmiana 2010/2009		Wynik w poszczególnych kwartałach 2010			
				mln zł	%	I kw	II kw	III kw	IV kw
Saldo odpisów i rezerw, w tym:	4 140	11 749	11 284	-465	-4,0%	2 688	3 286	2 913	2 397
1/ Odpisy z tytułu akt.finans.	4 275	11 556	10 383	-1 173	-10,2%	2 713	2 890	2 707	2 072
Gospodarstwa domowe	3 420	8 807	9 012	205	2,3%	2 519	2 468	2 144	1 881
Kredyty konsumpcyjne	3 047	7 108	7 039	-69	-1,0%	1 909	2 037	1 568	1 524
- karty kredytowe	342	888	931	43	4,8%	283	262	213	173
- samochodowe	93	191	190	-1	-0,3%	45	73	52	20
- ratalne	760	2 467	2 032	-435	-17,6%	572	526	674	260
- pozostałe	1 852	3 563	3 886	323	9,1%	1 008	1 176	630	1 071
Kredyty mieszkaniowe	247	562	867	305	54,3%	174	289	169	234
Pozostałe kredyty	125	1 137	1 106	-30	-2,7%	436	141	406	123
Przedsiębiorstwa	702	2 681	1 426	-1 255	-46,8%	198	393	574	261
- MSP	358	842	882	40	4,7%	27	170	690	-5
- duże przedsiębiorstwa	344	1 839	544	-1 295	-70,4%	171	223	-116	267
Pozostałe podmioty	153	68	-56	-123	-181,9%	-4	29	-11	-70
2/ Pozostałe pozycje	-134	194	902	708	366,0%	-25	396	206	325
- rezerwy	398	525	668	143	27,2%	124	256	68	219
- odpisy z tytułu akt. niefinans.	153	210	69	-140	-66,9%	-14	30	26	27
- IBNR/Rezerwa na ryzyko ogólne	-685	-541	165	706	-130,5%	-135	110	111	80

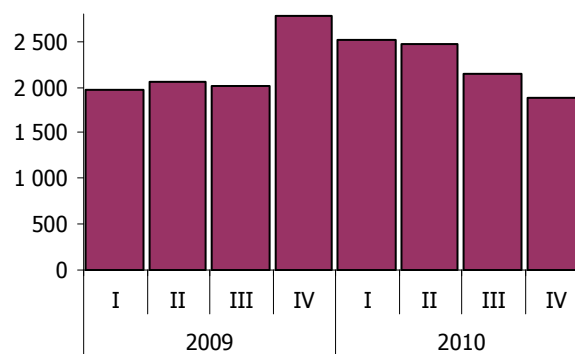
Wykres 101.

Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych (mln zł)

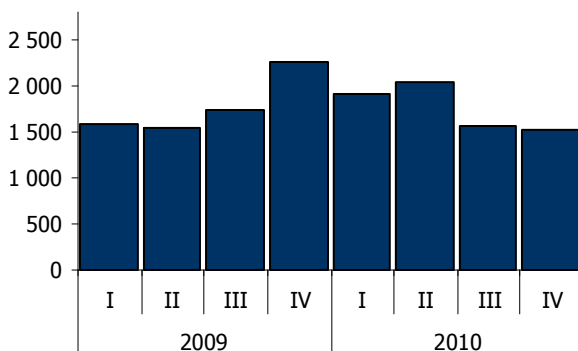
Wykres 102.

Odpisy na kredyty dla gospodarstw domowych (mln zł)

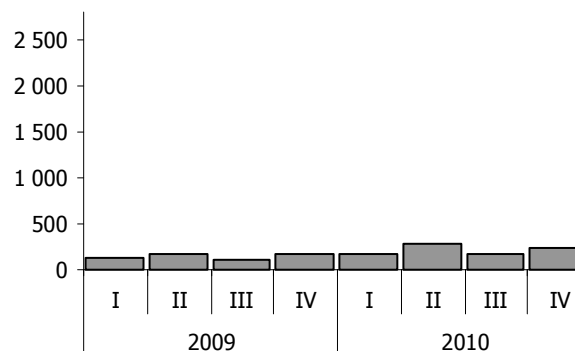
Wykres 103.

Odpisy na kredyty konsumpcyjne (mln zł)

Wykres 104.

Odpisy na kredyty mieszkaniowe (mln zł)

Głównym czynnikiem wywierającym negatywną presję na wyniki banków, było ujemne saldo odpisów/rezerw, które wyniosło 11,3 mld zł i było o 4,0% (0,5 mld zł) niższe niż w 2009 r. Trzeba jednak zauważyć, że spadek w porównaniu do 2009 r. nastąpił dzięki relatywnie niskim odpisom w IV kwartale ub.r.,

podczas gdy przez większość 2010 r. kształtowały się one na wyższym poziomie niż w analogicznych okresach 2009 r. (w I kwartale 2010 r. ujemne saldo odpisów wyniosło 2,7 mld zł, w II kwartale 3,3 mld zł, w III kwartale 2,9, a w IV kwartale 2,4 mld zł).

Ujemne saldo odpisów to przede wszystkim konsekwencja **materializacji ryzyka związanego z segmentem klientów detalicznych**, na które przypadło **79,9% ogółu odpisów netto** dokonanych przez banki w 2010 r. (w 2009 r. stanowiły one 75,0% odpisów netto). Łączna skala odpisów dokonanych w 2010 r., a wynikających z utraty wartości aktywów finansowych związanych z gospodarstwami domowymi wyniosła 9,0 mld zł i była o 2,3% (0,2 mld zł) wyższa niż w 2009 r., jednak za pozytywne należy uznać zmniejszenie skali odpisów w kolejnych kwartałach (w I i II kwartale 2010 r. wyniosły one 2,5 mld zł, w III 2,1 mld zł, a w IV kwartale 1,9 mld zł).

Ujemne saldo odpisów/rezerw związanych z kredytami konsumpcyjnymi wyniosło 7,0 mld zł, co oznacza **spadek** w stosunku do roku poprzedzającego o 1,0% (0,1 mld zł), przy czym odpisy dokonane w II połowie ub.r. były wyraźnie niższe niż w I połowie ub.r. Nadal jednak stanowią one główne obciążenie banków (w 2010 r. na odpisy te przypadło **62,4% ogółu odpisów** wobec 60,5% w 2009 r.). Z ogólnej kwoty odpisów na kredyty konsumpcyjne na odpisy z tytułu kredytów spłacanych jednorazowo i kredytów w rachunku bieżącym przypadło 3,9 mld zł (wzrost o 9,1%; 0,3 mld zł), kredytów ratalnych 2,0 mld zł (spadek o 17,6%; 0,4 mld zł), kart kredytowych 0,9 mld zł (wzrost o 4,8%; 0,0 mld zł), a na kredyty samochodowe 0,2 mld zł (wzrost o 0,3%; 0,0 mld zł).

W 2010 r. doszło do istotnego **wzrostu odpisów z tytułu utraty wartości kredytów mieszkaniowych**, które wyniosły 0,9 mld zł i były o 54,3% (0,3 mld zł) wyższe niż w 2009 r. Pomimo istotnego wzrostu skali odpisów ich **udział** w odpisach ogółem pozostaje relatywnie niski (w 2010 r. wyniósł **7,7%** wobec 4,8% w 2009 r.). Z drugiej strony należy mieć na uwadze, że portfel tych kredytów jest „młody”, w związku z czym należy liczyć się ze stopniowym narastaniem odpisów na te kredyty.

Udział pozostałych odpisów wynosił 21,1% (wobec 25,0% w 2009 r.). Warto przy tym zwrócić uwagę na **spadek ujemnego salda odpisów w segmencie korporacyjnym**, które wyniosło 1,4 mld zł i było o blisko połowę mniejsze niż w 2009 r. Należy to wiązać z ogólną poprawą sytuacji finansowej sektora przedsiębiorstw oraz ograniczonym wpływem transakcji opcyjnych, które w ubiegłym roku stanowiły istotne obciążenie wyników banków.

Odpisy skoncentrowane są w bankach, które w minionych okresach charakteryzowały się agresywną strategią działania w obszarze kredytów konsumpcyjnych. Wśród 21 podmiotów, w których skala odpisów netto przekroczyła 100 mln zł, blisko połowa przypada na małe i średnie instytucje - ich łączny udział w aktywach sektora bankowego wynosił 12%, a udział w odpisach 35% (poziom ujemnego salda w tych podmiotach wynosił od 0,1 mld zł do 1,0 mld zł).

Stopniowe obniżanie poziomu odpisów (zwłaszcza w IV kwartale ub.r.) **może stanowić sygnał, że w II połowie 2010 r. doszło do przełomu w narastaniu niekorzystnych tendencji i stopniowego ustępowania negatywnej presji.** Wskazuje na to dodatkowo analiza zmian zachodzących w jakości portfela kredytowego (zob. rozdz. 4), analiza zmian zachodzących w otoczeniu banków, oczekiwane skutki działań podjętych przez KNF (m.in. pozytywny wpływ Rekomendacji S i T na zmniejszenie jednostkowego i systemowego ryzyka), jak też oczekiwań samych banków.

Ten optymistyczny scenariusz, wymaga jednak weryfikacji przez audytorów poziomu odpisów dokonanych przez poszczególne banki w 2010 r., a sama tendencja wymaga potwierdzenia w kolejnych okresach.

Tabela 20. Wybrane miary efektywności sektora bankowego (%; mln zł; tys. zł)

	Sektor bankowy			w tym banki komercyjne			w tym banki spółdzielcze		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010	2008	2009	2010
ROA - Wynik netto / średnie aktywa	1,54	0,81	1,05	1,59	0,83	1,12	1,70	1,19	1,14
ROE - Wynik netto / średnie fund. podstawowe	7,40	8,62	8,90	7,32	8,58	8,87	8,63	9,31	9,35
C/I - Koszty / dochody	54,44	54,21	52,30	53,28	52,87	50,70	65,99	71,53	69,18
Wynik z działalności bankowej / średnie aktywa	5,43	4,83	4,79	5,40	4,82	4,80	6,89	5,86	5,71
- wynik odsetkowy / średnie aktywa	3,14	2,57	2,78	3,08	2,50	2,75	5,18	4,15	4,13
- wynik pozaodsetkowy / średnie aktywa	2,29	2,26	2,01	2,33	2,32	2,04	1,70	1,72	1,58
Koszty działania banku / średnie aktywa	2,75	2,41	2,30	2,67	2,34	2,22	4,25	3,96	3,71
- pracownicze / średnie aktywa	1,52	1,30	1,29	1,44	1,23	1,21	3,09	2,86	2,66
- ogólnego zarządu / średnie aktywa	1,23	1,11	1,02	1,23	1,11	1,01	1,15	1,11	1,05
Koszty działania banku / wynik dział. bankowej	50,61	49,97	48,07	49,48	48,61	46,34	61,63	67,62	65,01
Koszty działania banku / wynik z tytułu odsetek	87,54	93,97	82,77	86,97	93,71	80,71	81,90	95,61	89,85
Koszty działania banku / wynik pozaodsetkowy	119,94	106,72	114,66	114,79	100,98	108,81	249,08	230,94	235,12
Saldo odpisów/rezerw / średnie aktywa	0,46	1,14	1,02	0,47	1,16	1,03	0,19	0,15	0,25
Aktywa na zatrudnionego (w mln zł)	5,86	6,07	6,58	6,61	6,85	7,45	1,73	1,90	2,21
Koszty pracownicze na zatrudnionego (w tys. zł)	76,89	76,99	81,06	82,53	82,21	86,47	50,01	51,23	54,73
Zysk brutto na zatrudnionego (w tys. zł)	97,45	70,01	90,23	112,67	78,37	103,52	34,87	26,87	30,26
Banki wykazujące straty									
- liczba banków wykazujących stratę	20	16	20	8	9	7	4	x	2
- udział w aktywach sektora	1,8%	7,9%	8,2%	1,2%	5,4%	5,6%	0,0%	x	0,0%
- łączna wartość strat	-464	-1 716	-1 257	-364	-1 225	-644	-5	x	-15

Wzrost wyniku finansowego, jak też utrzymanie kontroli kosztów przełożyło się na **poprawę większości miar efektywności działania**. W szczególności nastąpiło:

- zwiększenie marży odsetkowej z 2,57% w 2009 r. do 2,78% w 2010 r. (wyjątek stanowiły banki spółdzielcze, które w związku ze znacznym udziałem kredytów preferencyjnych znajdują się pod presją niskich stóp procentowych NBP, a jednocześnie muszą sprostać konkurencji na rynku depozytowym);
- zmniejszenie wskaźnika kosztów operacyjnych (C/I) z 54,2% do 52,3% oraz udziału kosztów działania w średnich aktywach z 2,41% do 2,30%. Jednocześnie obniżył się poziom kosztów działania w generowanym wyniku działalności bankowej;
- obniżenie udziału salda odpisów/rezerw w średnich aktywach z 1,14% do 1,02%;
- zwiększenie ROA z 0,81% do 1,05% oraz ROE z 8,62% do 8,90%.

W kontekście efektywności działania warto zwrócić na istotne różnice pomiędzy bankami komercyjnymi i spółdzielczymi. W szczególności banki spółdzielcze cechuje dominująca rola wyniku odsetkowego i wyniku z tytułu prowizji w generowaniu wyniku działalności bankowej, wyższy wskaźnik poziomu kosztów (C/I) oraz niższy udział salda odpisów/rezerw w aktywach. Niższa efektywność banków spółdzielczych jest m.in. efektem różnicy w skali działania i zakresie działalności, strukturze obsługiwanych klientów, oraz ograniczoną skalowalnością małych banków ze względu na konieczność zapewnienia niezbędnego podziału zadań oraz mechanizmów kontrolnych.

Na podstawie planów finansowych **w 2011 r. można oczekiwać wzrostu wyniku netto o około 25%**, co oznaczałoby rekordowe wyniki w historii. Należy jednak dodać, że blisko 1/3 ankietowanych banków oczekuje pogorszenia wyników.

Reasumując, w 2010 r. nastąpiła **znacząca poprawa wyników finansowych sektora bankowego**, przy czym wyniki były nadal niższe niż w latach 2007-2008.

Głównym czynnikiem poprawy był wzrost wyniku odsetkowego oraz wyniku z tytułu opłat i prowizji, a w IV kwartale również zmniejszenie ujemnego salda odpisów i rezerw.

Wzrost wyniku odsetkowego był spowodowany głównie przez spadek kosztów odsetkowych, na skutek spadku stóp procentowych na rynku finansowym i dokonanej przez banki redukcji oprocentowania depozytów. Dotyczyło to jednak głównie porównania I półrocza 2010 r. z I półroczem 2009 r., podczas gdy w II półroczu 2010 r. koszty odsetkowe były zbliżone do tych jakie banki poniosły w roku poprzedzającym (wysokie koszty odsetkowe w I półroczu 2009 r. były pochodną eskalacji kryzysu finansowego w końcu 2008 r., która spowodowała wzrost stóp procentowych na rynku finansowym i zaostrzenie konkurencji na rynku depozytowym; dzięki działaniom podjętym w skali globalnej sytuacja na rynkach finansowych uległa stopniowej stabilizacji, co przełożyło się m.in. na spadek oprocentowania depozytów na rynku krajowym). W konsekwencji, pomimo wzrostu bazy depozytowej, koszty depozytów sektora niefinansowego i finansowego uległy zmniejszeniu, a koszty depozytów sektora budżetowego wzrosły w marginalnym stopniu. **Z drugiej strony, pomimo spadku stóp procentowych i niskiej dynamiki akcji kredytowej odnotowano wzrost przychodów odsetkowych.** Pozytywnie na stronę przychodową oddziaływało zwiększenie marż na nowo udzielanych kredytach (generalnie są one wyższe niż w okresie „przedkryzysowym”), znaczące zwiększenie wolumenu złotych kredytów mieszkaniowych, kredytów dla sektora budżetowego oraz portfela instrumentów dłużnych. Pomimo negatywnych zjawisk obserwowanych w portfelu kredytów konsumpcyjnych również w tym segmencie odnotowano wzrost przychodów, co wynikało z wysokich marż oraz wyższego średniego stanu tych kredytów. Presję na stronę przychodową wywoływało natomiast zmniejszenie przychodów od sektora przedsiębiorstw oraz z tytułu walutowych kredytów mieszkaniowych. Dodatkowym czynnikiem wywierającym presję na stronę przychodową było pogorszenie sytuacji finansowej części kredytobiorców, skutkujące m.in. zaprzestaniem obsługi kredytów lub jej nieregularnością.

Wzrost wyniku z tytułu opłat i prowizji był konsekwencją podniesienia opłat i prowizji, stopniowego rozszerzania akcji kredytowej, zwiększenia wpływów z tytułu pośrednictwa w działalności ubezpieczeniowej, jak też ożywienia na rynku kapitałowym.

Poprawie wyników banków sprzyjało **utrzymanie „dyscypliny” kosztów działania**, które odnotowały niewielki wzrost.

Głównym czynnikiem wywierającym negatywną presję na wyniki banków, było ujemne saldo odpisów/rezerw. Jednak dzięki relatywnie niskim odpisom w IV kwartale, w skali całego roku okazało się ono niższe niż w 2009 r.

Ujemne saldo odpisów to przede wszystkim konsekwencja **materializacji ryzyka związanego z kredytami konsumpcyjnymi**, choć w skali całego roku odnotowano minimalny spadek odpisów z tego tytułu. Odpisy skoncentrowane były w bankach, które w minionych okresach charakteryzowały się agresywną strategią działania w obszarze consumer finance. Uwagę zwraca **stopniowy wzrost odpisów z tytułu utraty wartości kredytów mieszkaniowych**. Z drugiej strony odnotowano **spadek ujemnego salda odpisów w segmencie korporacyjnym**, co należy to wiązać z ogólną poprawą sytuacji finansowej sektora przedsiębiorstw oraz ograniczonym wpływem transakcji opcyjnych, które rok wcześniej stanowiły istotne obciążenie wyników banków.

Wzrost wyniku finansowego, jak też utrzymanie kontroli kosztów przełożyło się na **poprawę większości miar efektywności działania**.

4 GŁÓWNE OBSZARY RYZYKA I ADEKWATNOŚĆ KAPITAŁOWA

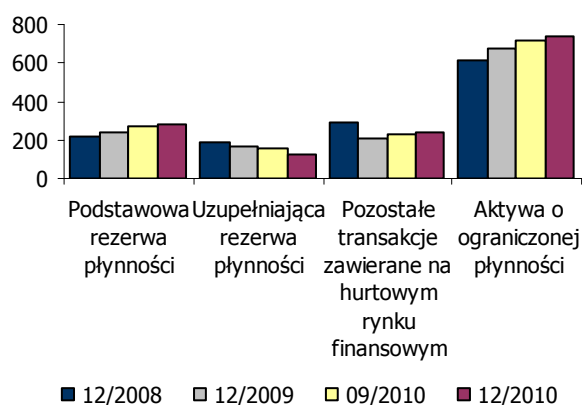
4.1 Płynność

Bieżąca sytuację banków w zakresie płynności można uznać za zadowalającą.

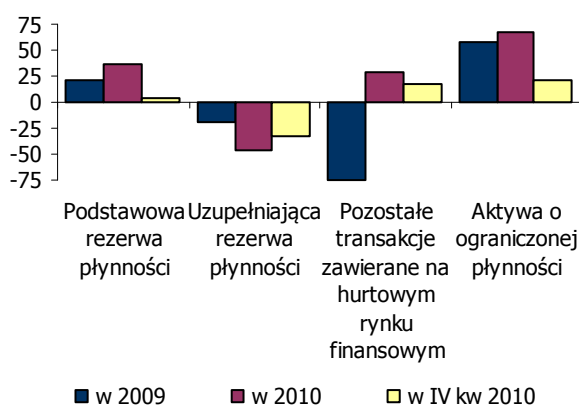
Tabela 21. Liczba banków i oddz. inst. kredyt. nie spełniających na koniec miesiąca norm Uchwały 386/2008

	01/09	02/09	03/09	04/09	05/09	06/09	07/09	08/09	09/09	10/09	11/09	12/09
Banki komercyjne	3	2	4	2	2	1	1	3	3	4	2	1
Oddziały instytucji kredytowych	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0
Banki spółdzielcze	7	5	5	12	9	11	6	9	10	10	6	10
Łączny udział w aktywach sektora (%)	2,7%	0,4%	4,7%	0,3%	0,7%	0,3%	0,2%	0,3%	0,4%	0,4%	0,3%	0,3%
	01/10	02/10	03/10	04/10	05/10	06/10	07/10	08/10	09/10	10/10	11/10	12/10
Banki komercyjne	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Oddziały instytucji kredytowych	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1
Banki spółdzielcze	5	6	7	7	5	10	6	6	6	4	4	4
Łączny udział w aktywach sektora (%)	0,2%	0,7%	0,2%	0,7%	0,1%	0,2%	0,1%	0,2%	0,2%	0,1%	0,1%	0,1%

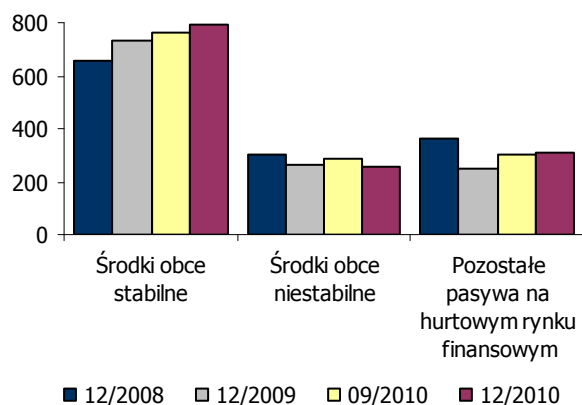
Wykres 105.
Wybrane aktywa³² (mld zł)

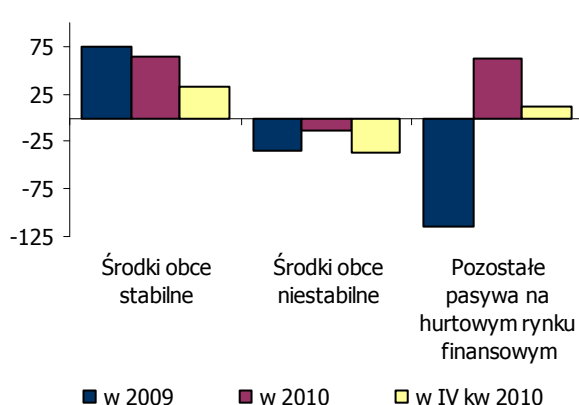
Wykres 106.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Wykres 107.
Wybrane pasywa³³ (mld zł)

Wykres 108.
Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

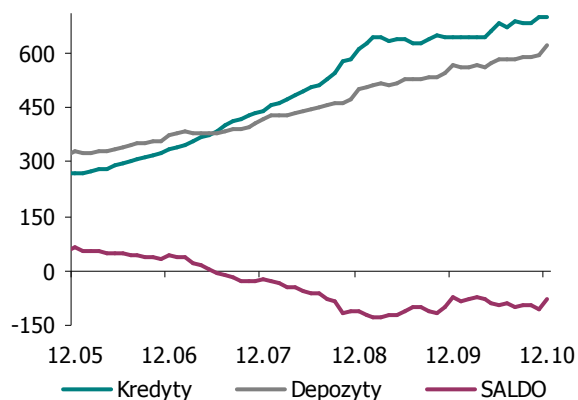

³² Definicje zob. uchwała KNF nr 386/2008 w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności.

³³ Tamże.

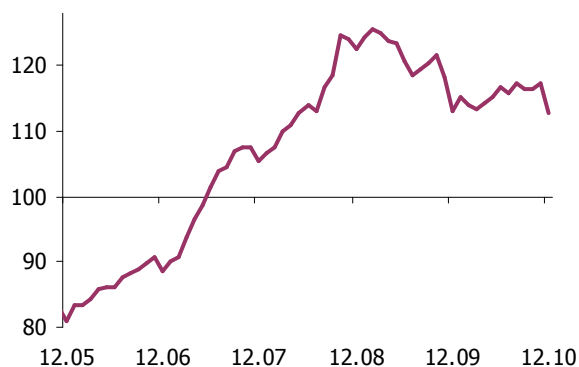
Wykres 109.

Kredyty i depozyty sektora niefinansowego (mld zł)

Wykres 110.

Relacja kredytów do depozytów sektora niefinansowego (%)

Głównym źródłem ryzyka pozostaje utrzymująca się na rynku niepewność oraz wciąż ograniczony poziom wzajemnego zaufania pomiędzy uczestnikami rynku finansowego, będące pochodną kryzysu lat 2007-2009 oraz niekorzystnych zjawisk obserwowanych w niektórych regionach gospodarki światowej. W szczególności chodzi tu o sytuację fiskalną niektórych krajów oraz obawy co do siły i trwałości ożywienia obserwowanego w gospodarce światowej. „Napływ” niekorzystnych informacji wywołuje okresowe zaburzenia w funkcjonowaniu niektórych obszarów rynków finansowych (najwyraźniej jest to widoczne na rynku walutowym i rynku akcji) oraz przyczynia się do braku zadowalającego funkcjonowania rynku międzybankowego w zakresie transakcji o dłuższych terminach zapadalności.

Przestrzeganie zapisów **uchwały KNF nr 386/2008** w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności, **można uznać za zadowalające**. Liczba naruszeń uchwały jest niewielka (odnotowano przy tym poprawę w stosunku do 2009 r.) i dotyczą one podmiotów mających marginalne znaczenie w skali systemu.

W 2010 r. odnotowano m.in. wzrost podstawowej rezerwy płynności o 15,2% (z 239,8 mld zł na koniec 2009 r. do 276,3 mld zł na koniec 2010 r.), przy czym w znacznym stopniu wynikało to z efektu przesunięcia środków z uzupełniającej rezerwy płynności. Jednocześnie nastąpiło zwiększenie o 8,7% poziomu stabilnych środków obcych (z 730,4 mld zł na koniec 2009 r. do 794,3 mld zł na koniec 2010 r.). Relacja kredytów do depozytów, która pośrednio określa skalę zapotrzebowania na środki z rynku finansowego, pozostała stabilna i na koniec 2010 r. wynosiła 112,6% (113,1% na koniec 2009 r.).

Pomimo obserwacji korzystnych zjawisk oraz zadowalającej sytuacji w zakresie bieżącej płynności, **nadal niezbędne są działania zmierzające do wzrostu stabilności źródeł finansowania** oraz opracowywania strategii, które będą dobrze wkomponowane w trudne uwarunkowania zewnętrzne („trudne” w sensie obniżonego poziomu zaufania pomiędzy uczestnikami rynku oraz okresowych zaburzeń wynikających ze wspomnianych już przyczyn).

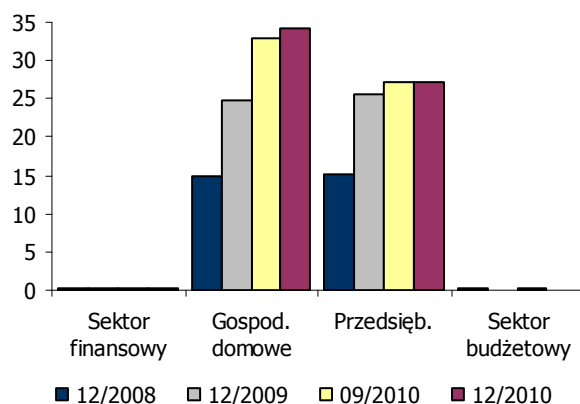
4.2 Ryzyko kredytowe

Pomimo poprawy wyników finansowych, w 2010 r. doszło do **dalszego pogorszenia jakości portfela kredytowego** mierzonej poziomem i udziałem kredytów zagrożonych, przy czym wydaje się, że **w II połowie ub.r. nastąpiło wyhamowywanie narastania niekorzystnych zjawisk w niektórych obszarach.**

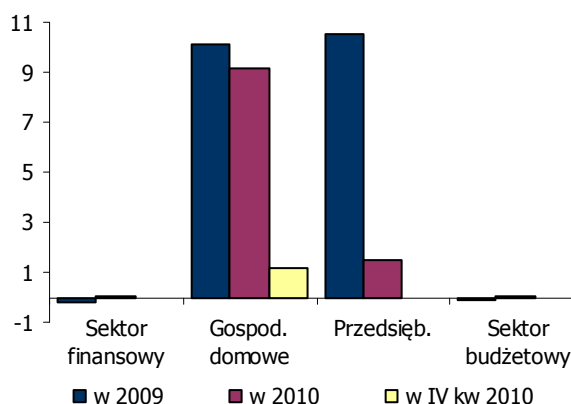
Tabela 22. Kredyty ze stwierdzoną utratą wartości (zagrożone) i ich udział w portfelu (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)					Udział w portfelu (%)				
	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010
Kredyty ogółem, w tym:	50,9	52,6	58,2	60,5	61,7	7,1%	7,4%	7,7%	7,9%	7,8%
1/ Sektor finansowy	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,6%	0,8%	0,9%	0,8%	0,8%
2/ Sektor niefinansowy	50,7	52,3	57,8	60,2	61,4	7,9%	8,2%	8,5%	8,8%	8,8%
- gospodarstwa domowe	24,9	27,6	30,4	33,0	34,1	6,0%	6,6%	6,7%	7,2%	7,2%
osoby prywatne	20,8	23,3	25,7	27,8	28,8	5,8%	6,5%	6,6%	7,1%	7,0%
przedsiębiorcy indywidualni	3,5	3,7	4,1	4,5	4,6	8,7%	9,0%	9,5%	10,1%	10,4%
rolnicy indywidualni	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	3,0%	3,1%	3,1%	3,3%	3,3%
- przedsiębiorstwa	25,7	24,6	27,3	27,2	27,2	11,6%	11,3%	12,3%	12,3%	12,4%
MSP	17,0	15,7	18,0	18,2	18,4	13,4%	12,5%	14,0%	14,2%	14,5%
duże przedsiębiorstwa	8,7	8,9	9,3	9,0	8,8	9,2%	9,6%	9,9%	9,7%	9,5%
- instytucje niekomercyjne	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	1,5%	3,2%	3,6%	2,1%	2,0%
3/ Sektor budżetowy	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%
- instytucje rządowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
- instytucje samorządowe	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,3%
- fundusze ubezpieczeń społecznych	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

Wykres 111.
Kredyty zagrożone wybranych grup klientów (mld zł)

Wykres 112.
Zmiana stanu kr. zagrożonych w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Wartość kredytów ze stwierdzoną utratą wartości (zagrożonych) zwiększyła się w 2010 r. o 10,7 mld zł, tj. o 21,1%. Jednocześnie **udział** tych kredytów w całym portfelu kredytowym zwiększył się z 7,1% na koniec 2009 r. do **7,8%** na koniec 2010 r. Uwagę przy tym zwraca niższy przyrost kredytów zagrożonych niż w 2009 r. (20,3 mld zł; 66,0%), jak też stopniowe **wyhamowanie przyrostu kredytów zagrożonych** (w I kwartale 2010 r. wartość kredytów zagrożonych zwiększyła się o 1,7 mld zł, w II kwartale o 5,6 mld zł, w III o 2,4 mld zł, a w IV o 1,1 mld zł).

Przyrost kredytów zagrożonych dotyczył głównie sektora gospodarstw domowych, a w znacznie mniejszym stopniu sektora przedsiębiorstw.

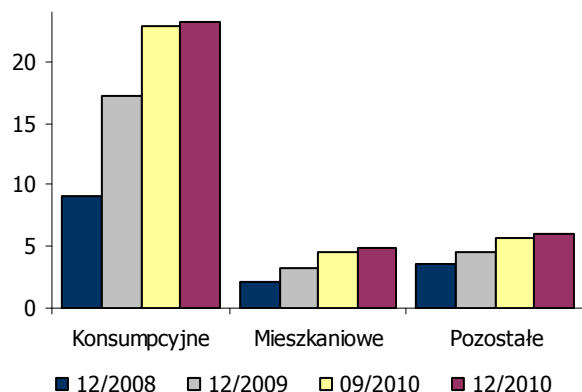
Sytuacja w portfelu kredytów dla sektora finansowego i budżetowego pozostała stabilna i jakość tych portfeli pozostała wysoka.

Tabela 23. Kredyty zagrożone gospodarstw domowych i ich udział w portfelu (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)					Udział w portfelu (%)				
	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010
Kredyty zagrożone ogółem, w tym:	24,9	27,6	30,4	33,0	34,1	6,0%	6,6%	6,7%	7,2%	7,2%
1/ Kredyty konsumpcyjne	17,2	19,6	21,3	22,9	23,2	13,0%	14,8%	15,8%	17,0%	17,3%
- karty kredytowe	1,9	2,2	2,5	2,6	2,7	12,6%	14,7%	16,3%	17,5%	18,2%
- samochodowe	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	10,2%	11,1%	11,7%	12,4%	12,7%
- ratalne	6,0	6,6	6,9	7,1	7,3	13,6%	14,8%	15,3%	15,5%	15,7%
- pozostałe	8,5	9,9	11,0	12,2	12,3	13,1%	15,3%	16,6%	18,5%	18,8%
2/ Kredyty mieszkaniowe	3,2	3,3	4,0	4,5	4,9	1,5%	1,5%	1,6%	1,8%	1,8%
- PLN	1,7	1,9	2,2	2,5	2,8	2,3%	2,4%	2,5%	2,8%	2,8%
- waluta	1,5	1,4	1,8	2,0	2,1	1,1%	1,0%	1,1%	1,2%	1,3%
3/ Pozostałe	4,5	4,7	5,2	5,6	6,0	6,7%	6,9%	7,3%	7,6%	8,1%
- operacyjne	1,8	1,9	2,1	2,2	2,1	8,3%	8,3%	8,7%	9,1%	8,9%
- inwestycyjne	1,1	1,1	1,2	1,3	1,4	4,7%	4,7%	4,9%	5,4%	5,6%
- nieruchomości	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	5,2%	5,2%	5,1%	5,3%	5,7%
- pozostałe	1,2	1,4	1,6	1,6	2,1	8,3%	8,8%	9,6%	9,9%	11,9%

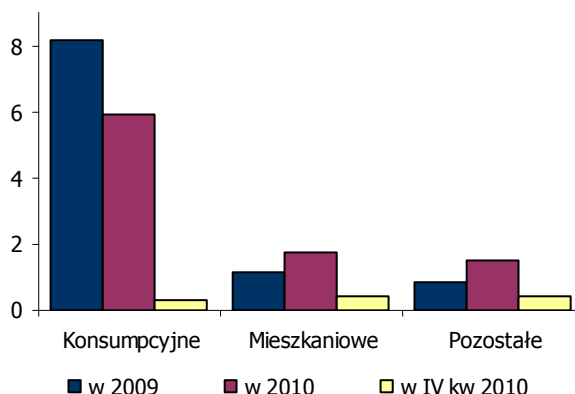
Wykres 113.

Kredyty zagrożone gospodarstw domowych (mld zł)

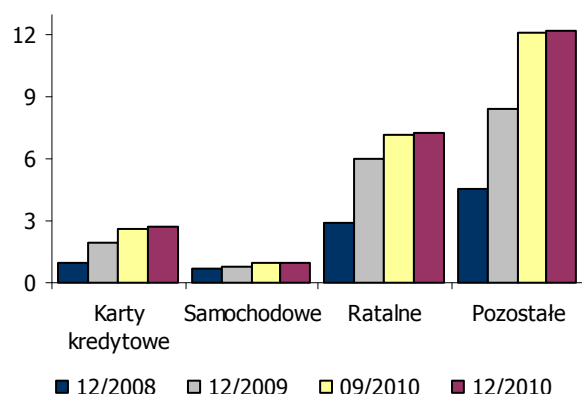
Wykres 114.

Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

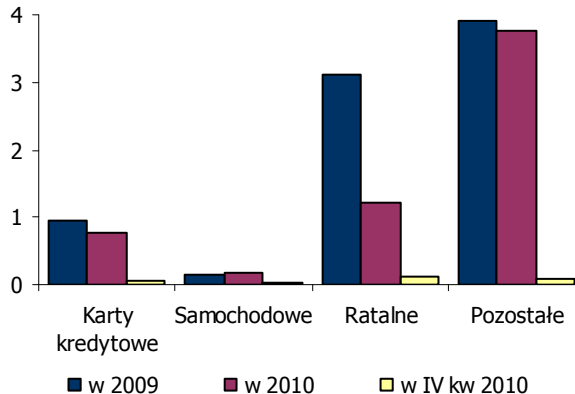
Wykres 115.

Zagrożone kredyty konsumpcyjne (mld zł)

Wykres 116.

Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Przyrost kredytów zagrożonych gospodarstw domowych wyniósł w 2010 r. o 9,2 mld zł, tj. 36,8% (w 2009 r. wyniósł 10,1 mld zł). Jednak w trakcie roku zaobserwowano stopniowe wyhamowanie przyrostu kredytów zagrożonych (w I kwartale 2010 r. przyrost wyniósł 2,7 mld zł, w II kwartale 2,8 mld zł, w III 2,5 mld zł, a w IV jedynie 1,1 mld zł).

Udział kredytów zagrożonych w portfelu kredytów dla gospodarstw domowych zwiększył się z 6,0% na koniec 2009 r. do **7,2%** na koniec 2010 r., a w całym portfelu kredytowym z 3,5% do **4,3%**.

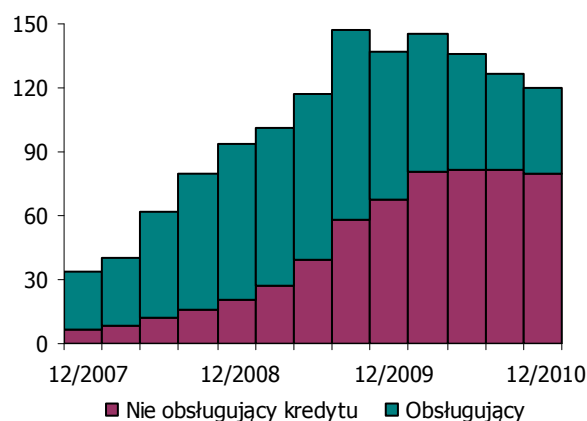
Decydujący wpływ na przyrost portfela kredytów zagrożonych miało **dalsze pogorszenie jakości portfela kredytów konsumpcyjnych**. Przyrost zagrożonych kredytów konsumpcyjnych w 2010 r. wyniósł **5,9 mld zł**, tj. 34,4%, a ich **udział** w portfelu tych kredytów zwiększył się z 13,0% do **17,3%** (w całym portfelu z 2,4% do 2,9%). Za korzystne należy uznać wyhamowanie tempa przyrostu tych kredytów, jakie zaobserwowano w IV kwartale ub.r. (w pierwszym kwartale przyrost zagrożonych kredytów konsumpcyjnych wyniósł 2,4 mld zł, w drugim i trzecim po 1,6 mld zł, a w czwartym jedynie 0,3 mld zł). Z drugiej strony, analiza terminowości obsługi tych kredytów wskazuje że możliwe jest dalsze pogorszenie jakości tych kredytów (zob. dalej).

W ujęciu produktowym **największy przyrost kredytów zagrożonych dotyczył kredytów spłacanych jednorazowo i w rachunku bieżącym** (wzrost o 3,8 mld zł; wzrost udziału w ogólnej kwocie tych kredytów z 13,1% do 18,8%), a w dalszej kolejności kredytów ratalnych (1,2 mld zł; z 13,6% do 15,7%), zadłużenia z tytułu kart kredytowych (0,8 mld zł; z 12,6% do 18,2%) oraz kredytów samochodowych (0,2 mld zł; z 10,2% do 12,7%).

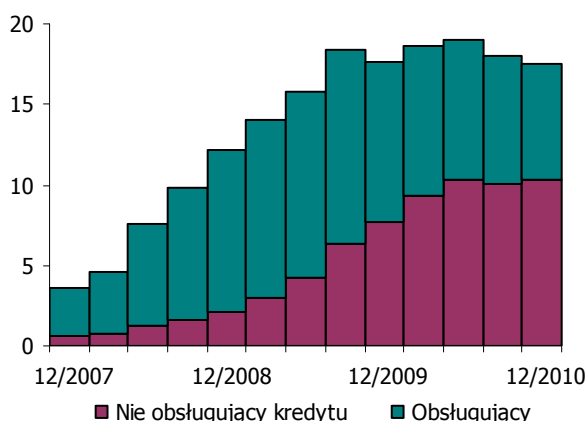
Dla przyrostu zagrożonych kredytów konsumpcyjnych w skali sektora, kluczowe znaczenie miał przyrost portfela tych kredytów w podmiotach, które w minionych okresach realizowały agresywne strategie w obszarze consumer finance (głównie małe i średnie banki). Banki te charakteryzowały się też najniższą jakością portfela tych kredytów, a większość z nich odnotowała w latach 2009-2010 załamanie lub silne pogorszenie wyników finansowych.

Wyhamowanie negatywnych tendencji w portfelu kredytów konsumpcyjnych potwierdzają dane zgromadzone w bazach BIK³⁴.

Wykres 117.
Liczba klientów posiadających więcej niż 10 kredytów (tys.)

Wykres 118.
Kwota kredytów klientów mających więcej niż 10 kred. (mld zł)

Źródło: BIK

Na podstawie danych BIK można stwierdzić, że na koniec 2010 r. było **120 tys. osób posiadających więcej niż 10 czynnych umów kredytowych** (147 tys. na koniec 2009 r.), których łączne zadłużenie wynosiło **17,5 mld zł** (17,6 mld zł na koniec 2009 r.)³⁵. Grupę tych osób umownie określa się mianem klientów „przekredytowanych”³⁶. W grupie tej było **80,0 tys. klientów** (67,6 tys.), **którzy nie obsługiwali swoich zobowiązań** wobec banków, a ich łączne zadłużenie z tego tytułu wynosiło **10,3 mld zł** (7,3 mld zł)³⁷. Na podstawie zmian w czasie tych wielkości można stwierdzić:

- gwałtowny wzrost liczby klientów posiadających więcej niż 10 kredytów jaki nastąpił w 2008 r. i na początku 2009 r., co odpowiada obserwacjom nadzoru bankowego w zakresie silnego poluzowania polityki kredytowej banków w latach 2007-2008;

³⁴ Szarzej zob. „Kredyt. Trendy”, BIK marzec 2011.

³⁵ Średni poziom ich zadłużenia wynosił 146,2 tys. zł.

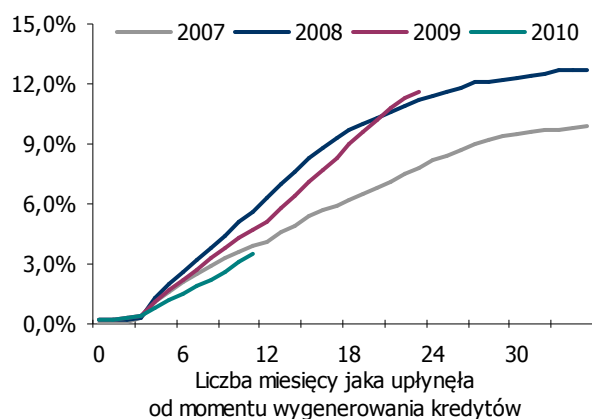
³⁶ Określenie to należy traktować umownie. W szczególności, tak określona grupa klientów „przekredytowanych” nie uwzględnia osób, które zaciągnęły mniejszą liczbę kredytów, a które de facto znajdują się na pograniczu możliwości obsługi swoich zobowiązań finansowych lub też nie są w stanie im sprostać.

³⁷ Średni poziom ich zadłużenia wynosił 128,2 tys. zł.

- wyraźne **zmniejszenie w II połowie 2010 r. ogólnej liczby klientów „przekredytowanych”** oraz stanu ich zadłużenia oraz **ustabilizowanie liczby klientów, którzy nie obsługują swoich zobowiązań** na poziomie około 80 tys. osób oraz stanu ich zadłużenia na poziomie około 10 mld zł. Na podstawie danych BIK nie jest jednak możliwe ustalenie, czy korzystne tendencje są wynikiem spłacenia części zobowiązań, zawarcia ugody pomiędzy bankiem i klientem, czy też sprzedaży kredytów (bazy BIK nie w pełni odnotowują wtórne ruchy w portfelu kredytów, tj. procesy restrukturyzacji, konsolidacji lub sprzedaży).

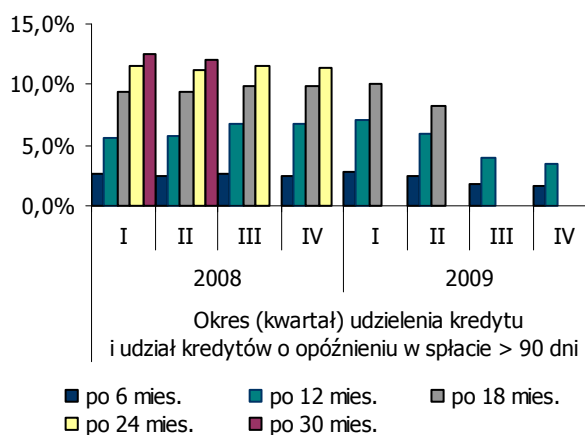
Wykres 119.

Udział kr. straconych³⁸ w roczniku kr. konsumpcyjnych (%)³⁹

Wykres 120.

Udział kr. straconych w kwart. generacjach kr. kons. (%)⁴⁰

Źródło: BIK

Na podstawie **analizy vintage portfela kredytów konsumpcyjnych** można stwierdzić:

- okres czasu po którym dochodzi do stabilizacji udziału kredytów „straconych” w całości kredytów konsumpcyjnych wygenerowanych w danym okresie wynosi około 30 miesięcy (po tym okresie krzywe przedstawiające udział kredytów straconych stają się poziome). Biorąc pod uwagę „okres życia” tych produktów, który z natury jest krótko- średnioterminowy, można stwierdzić, że proces ujawniania faktycznej jakości portfela tych kredytów jest bardzo długi;
- **najniższą jakość przedstawia portfel kredytów konsumpcyjnych udzielonych w 2008 r. i I połowie 2009 r.**, w przypadku których udział kredytów nieobsługiwanych ponad 90 dni sięga około 12% ogólnej liczby zawartych umów kredytowych w danym okresie oraz około 16% w ogólnej wartości udzielonych kredytów. Należy jednak mieć na uwadze, wspomniane wcześniej, czynniki zakłócające w postaci: restrukturyzacji części kredytów, sprzedaży części portfela kredytowego oraz wcześniejszej spłaty części kredytów. Począwszy **od drugiego/trzeciego kwartału 2009 r. następuje stopniowa poprawa jakości kredytów konsumpcyjnych** - kolejne generacje kredytów wydają się być lepsze od poprzednich, co należy wiązać z zaostrzeniem polityki kredytowej banków w tym obszarze, jak też działaniami KNF. Biorąc pod uwagę wspomniany wyżej okres ujawniania faktycznej jakości kredytów konsumpcyjnych, należy liczyć się z dalszym ujawnianiem strat w portfelu kredytów z 2009 r.;
- najniższą jakość portfeli kredytowych z lat boomu 2007-2008 wygenerowały banki specjalizujące się w obszarze consumer finance (konsekwencja strategii szybkiego wzrostu połączona z brakiem odpowiednich

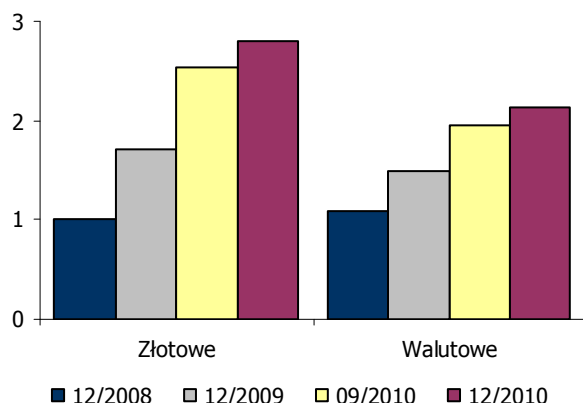
³⁸ Za „stracone” przyjęto umownie kredyty o opóźnieniu w spłacie powyżej 90 dni.

³⁹ Wykres przedstawia udział straconych kredytów konsumpcyjnych (za stracone przyjęto umownie kredyty o opóźnieniu w spłacie powyżej 90 dni) w ogólnej liczbie kredytów udzielonych w poszczególnych latach okresu 2007-2010 (ujęcie ilościowe, a nie wartościowe), w zależności od czasu jaki upłynął od momentu udzielenia. Dla przykładu po upływie 18 miesięcy od momentu udzielenia kredytu udział kredytów straconych w całości kredytów udzielonych w 2007 r. wynosił 6,2%, w kredytach z 2008 r. 9,7%, a w kredytach z 2009 r. 9,1% (brak stosownych danych dla kredytów z roku 2010 wynika z faktu, że jeszcze nie upłynęło 18 miesięcy – dlatego też krzywe mają różne długości).

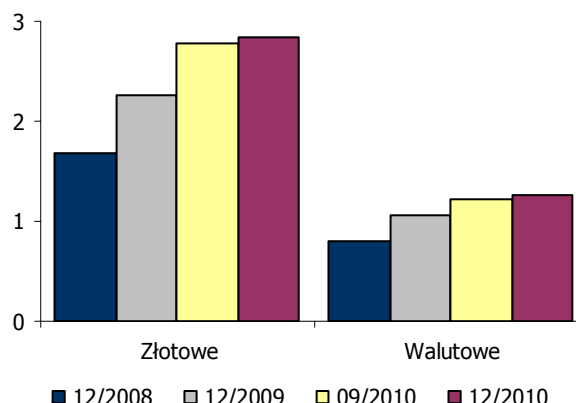
⁴⁰ Wykres przedstawia udział straconych kredytów konsumpcyjnych w generacjach kredytów udzielonych w różnych kwartałach lat 2008-2009 (ponownie ujęcie ilościowe). Dla przykładu udział tych kredytów w kredytach udzielonych w I kwartale 2008 r. wynosił 2,7% po 6 miesiącach od momentu udzielenia, 5,7% po 12 miesiącach, 9,4% po 18 miesiącach, 11,5% po 24 miesiącach i 12,5% po 30 miesiącach od momentu udzielenia. Ze względu na zbyt krótki okresu czasu, jaki upłynął od momentu udzielenia kredytu, w przypadku kredytów udzielonych w poszczególnych kwartałach lat 2008-2009 nie zawsze jest możliwe pokazanie stosownego udziału (przejawia się to brakiem stosownego słupka).

procedur kredytowych oraz brakiem odpowiedniej kontroli nad siecią sprzedaży), a najwyższą duże banki uniwersalne. Interesujący jest przypadek banków spółdzielczych, które przed eskalacją zjawisk kryzysowych tworzyły lepsze generacje portfeli kredytów konsumpcyjnych niż przeciętne w systemie, a które na przełomie lat 2008/2009 wygenerowały znacznie gorszy portfel niż w przeszłości. Najprawdopodobniej należy to łączyć ze spóźnioną reakcją ze strony tych banków, w rezultacie czego „przejęły” one część „gorszych” klientów, którzy nie mogli już uzyskać kredytów w bankach komercyjnych.

Wykres 121.
Zagrożone kredyty mieszkaniowe (mld zł)

Wykres 122.
Udział zagrożonych kr. mieszk. w portfelu tych kredytów (%)

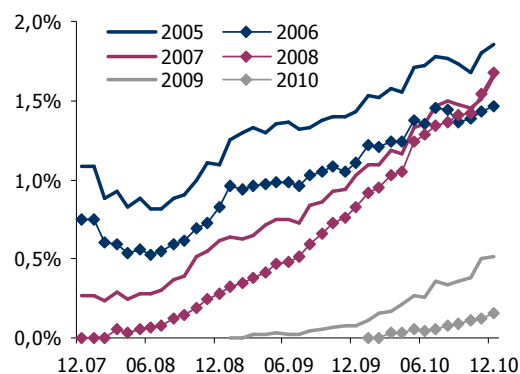
Przyrost zagrożonych kredytów mieszkaniowych w 2010 r. wyniósł **1,7 mld zł**, tj. 53,7% (w 2009 r. przyrost wyniósł 1,1 mld zł), a ich **udział** w portfelu tych kredytów zwiększył się z 1,5% do **1,8%** (udział tych kredytów w całym portfelu kredytowym nadal był marginalny - wzrost z 0,4% do 0,6%). Obserwacja przyrostu kredytów zagrożonych w poszczególnych kwartałach (w pierwszym kwartale przyrost zagrożonych kredytów mieszkaniowych wyniósł 0,1 mld zł, w drugim 0,7 mld zł, w trzecim 0,5 mld zł, a w czwartym 0,4 mld zł).

Przyrost **walutowych** kredytów zagrożonych wyniósł 0,6 mld zł (w 2009 r. 0,4 mld zł), a ich udział w portfelu tych kredytów wzrósł z 1,1% do 1,3%. W przypadku kredytów **złotowych** przyrost wyniósł 1,1 mld zł (w 2009 r. 0,7 mld zł), a ich udział w portfelu tych kredytów wzrósł z 2,3% do 2,8%.

Przy interpretacji danych dotyczących jakości portfela kredytów mieszkaniowych ze względu na rodzaj waluty należy zachować ostrożność ze względu na **kwestię przewalutowania** części zagrożonych kredytów walutowych na kredyty złotowe, w rezultacie czego następuje „poprawa” jakości portfela kredytów walutowych, a pogorszenie jakości kredytów złotowych. W szczególności dotyczy to kredytów walutowych przekazywanych do windykacji, które zostają przewalutowane na złote (niektóre banki dokonują też przewalutowania na złote w sytuacji opóźnienia w spłacie raty kapitałowo-odsetkowej, silnego osłabienia kursu złotego lub też na wniosek klienta). Dodatkowo należy mieć na uwadze, że **kredytobiorcy mający zadłużenie w walutach obcych** skorzystali na obniżeniu przez centralny bank Szwajcarii (SNB) stóp procentowych w pobliże zera, co zrekompensowało im skutki osłabienia złotego. Należy jednak zauważyć, że na skutek osłabienia złotego doszło w ich przypadku do silnego wzrostu stanu zadłużenia wyrażonego w złotych (niejednokrotnie przekracza on 50%). Oznacza to, że obecna **sytuacja** większości tych kredytobiorców jest de facto **gorsza niż kredytobiorców, którzy zdecydowali się na zaciągnięcie kredytów w złotych**. Przejawia się to w konieczności utrzymania kredytu walutowego, gdyż w przeciwnym razie kredytobiorca „zrealizowałby stratę” - ostateczny koszt kredytu (wyrażony w złotych), pomimo płacenia niższych miesięcznych rat spłaty, okazałby się znacznie wyższy niż koszt analogicznego kredytu złotowego. Bezpośrednio z tym wiąże się kwestia możliwości sprzedaży mieszkania (znaczna część młodych kredytobiorców kupowała na kredyt „pierwsze” mieszkanie z zamiarem jego sprzedaży w perspektywie kilku lat i kupna większego), która na skutek silnego wzrostu zadłużenia została bardzo mocno ograniczona lub stała się nierealna dla większości kredytobiorców (przy obecnym poziomie kursów walutowych).

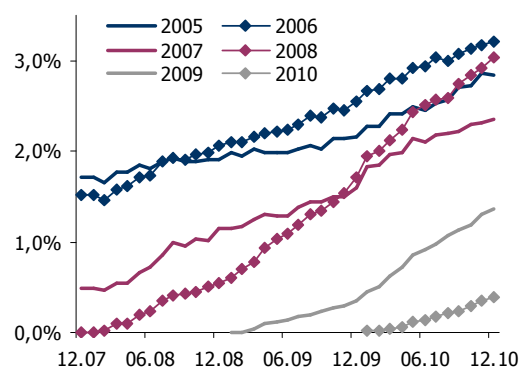
Wykres 123.

Udział walut. kr. mieszk. o opóźnieniu w spłacie > 30 dni (%)⁴¹

Wykres 125.

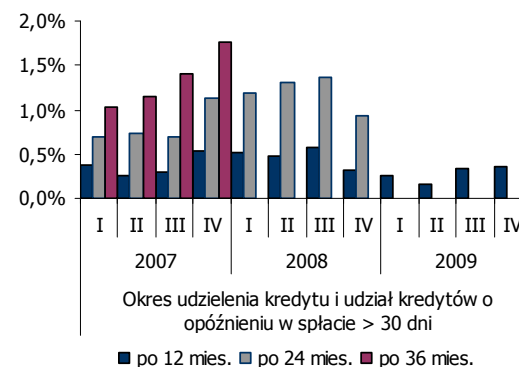
Udział złót. kr. mieszk. o opóźnieniu w spłacie > 30 dni (%)⁴³

Źródło: BIK

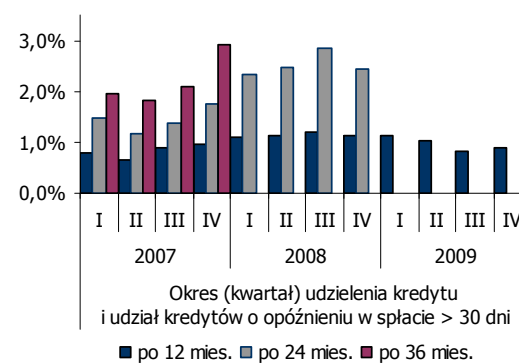
Wykres 124.

Ujęcie kwartalne roczników 2007-2009 (%)⁴²

Wykres 126.

Ujęcie kwartalne roczników 2007-2009 (%)⁴⁴

Na podstawie **analizy vintage portfela kredytów mieszkaniowych** można stwierdzić:

- **„brak stabilizacji jakości” kredytów mieszkaniowych** - kształt krzywych przedstawiających udział kredytów o opóźnieniu w spłacie powyżej 30 dni cały czas jest wznoszący. Trudno określić, jak długi będzie okres po którym będzie można określić faktyczną jakość portfela tych kredytów (w USA przyjmuje się, że okres ten wynosi około 7 lat, przy czym wynika to m.in. z refinansowania kredytów po kilku latach obsługi);
- **najniższą jakość przedstawia portfel kredytów mieszkaniowych udzielonych w szczytowej fazie boomu na rynku nieruchomości i rynku kredytów mieszkaniowych, to jest w latach 2007-2008**, przy czym szczególnie niska jest jakość kredytów z roku 2008. Pomimo ich bardzo krótkiej „historii”, mają one już niższą jakość niż kredyty udzielone w 2006 r. i szybko „zbliżają się” do rocznika 2005 (dla kredytów walutowych przedstawia to „przebiecie” przez krzywe obrazujące rocznik 2007 i 2008 krzywej obrazującej rocznik 2006; dla kredytów złotych konstatacja ta dotyczy jedynie kredytów z rocznika 2008);

⁴¹ Wykres przedstawia udział walutowych kredytów mieszkaniowych o opóźnieniu w spłacie powyżej 30 dni w ogólnej liczbie kredytów udzielonych w latach 2005-2010 (ujęcie ilościowe, a nie wartościowe), w różnych momentach czasu (od 12/2007 do 12/2010). Dla przykładu: 1/ w grudniu 2008 r. udział tych kredytów w ogólnej liczbie kredytów udzielonych w 2005 r. wynosił 1,1%, w kredytach z 2006 r. 0,8%, w kredytach z 2007 r. 0,6%, a w kredytach z 2008 r. 0,3% (wysoka jakość kredytów z 2007 r. i 2008 r. obserwowana w grudniu 2008 r. wynika z bardzo krótkiej historii tych kredytów w tym momencie czasu), a udział w portfelu kredytów z lat 2009-2010 nie występował, gdyż kredyty te nie zostały jeszcze udzielone; 2/ w grudniu 2010 r. udział tych kredytów w ogólnej liczbie kredytów udzielonych w 2005 r., w 2006 r., w 2007 r., w 2008 r., w 2009 r. i w 2010 r. wynosił odpowiednio 1,9%; 1,5%; 1,7%; 1,7%; 0,5% i 0,2%.

⁴² Wykres przedstawia udział walutowych kredytów mieszkaniowych o opóźnieniu w spłacie powyżej 30 dni w portfelu kredytów udzielonych w poszczególnych kwartałach lat 2007-2009 (ponownie ujęcie ilościowe, a nie wartościowe). Dla przykładu udział tych kredytów w kredytach udzielonych w I kwartale 2007 r. wynosił 0,4% po 12 miesiącach od momentu udzielenia, 0,7% po 24 miesiącach od momentu udzielenia, 1,0% po 36 miesiącach od momentu udzielenia (dla kredytów udzielonych w IV kwartale 2007 r. było to odpowiednio: 0,5%; 1,1% i 1,8%). Naturalnie ze względu na zbyt krótki okresu czasu, jaki upłynął od momentu udzielenia, w przypadku kredytów udzielonych w poszczególnych kwartałach lat 2008 i 2009 nie jest możliwe pokazanie jakości tego portfela po 36 miesiącach od daty udzielenia (w przypadku kredytów z 2009 r. również po 24 miesiącach).

⁴³ Interpretacja analogiczna jak w przypadku kredytów walutowych.

⁴⁴ Interpretacja analogiczna jak w przypadku kredytów walutowych.

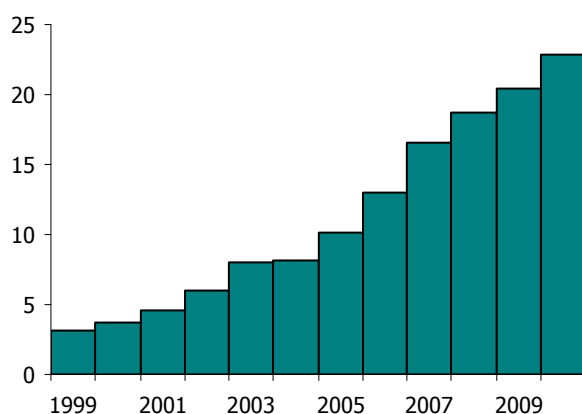
- w ujęciu statystycznym jakość portfela kredytów walutowych jest wyższa niż kredytów złotych. Należy jednak mieć na uwadze wskazany już szereg czynników zakłócających w postaci: spadku stóp procentowych instrumentów walutowych do rekordowo niskich poziomów, restrukturyzacji części kredytów, przewalutowania na złote kredytów oddanych do windykacji oraz wyższej przedterminowej spłacalności kredytów złotych;
- wydaje się, że postępujące od II połowy 2009 r. łagodzenie polityki kredytowej prowadzi do ponownego generowania „gorszych” portfeli kredytowych (wyraźnie widać to w przypadku kredytów walutowych), przy czym ze względu na upływ krótkiego okresu zjawisko to wymaga dalszej obserwacji i potwierdzenia w kolejnych okresach.

Relatywnie wysoką jakość kredytów mieszkaniowych należy wiązać z kilkoma czynnikami. Po pierwsze, procedury kredytowe (w tym badanie zdolności kredytowej), są ostrzejsze. Po drugie, kredyty te mają najwyższy priorytet spłaty ze strony kredytobiorców (obawa o utratę mieszkania). Po trzecie, bardzo istotnym czynnikiem jest obserwowany w ostatnich dwóch-trzech latach spadek stóp procentowych do rekordowo niskich poziomów. W końcu, trzeba mieć na uwadze, że większość kredytów mieszkaniowych ma bardzo krótką historię, podczas gdy ryzyko związane z tymi kredytami na ogół uwidacznia się po upływie kilku lat. W tym kontekście trzeba zwrócić uwagę, że ze względu na skokowy wzrost cen mieszkań w latach 2005-2008 doszło do silnego wzrostu przeciętnej wartości umowy kredytowej oraz relacji wysokości przeciętnego kredytu do wysokości przeciętnych dochodów, zwiększeniu uległ też poziom LTV przeciętnego kredytu. Na przestrzeni ostatnich lat zmianie ulegały również inne parametry związane z kredytami mieszkaniowymi, w tym poziom akceptacji ryzyka przez banki. Dlatego też nie można w prosty sposób przenosić doświadczeń związanych z kredytami udzielonymi na początku dekady, na kredyty udzielone w latach 2007-2010.

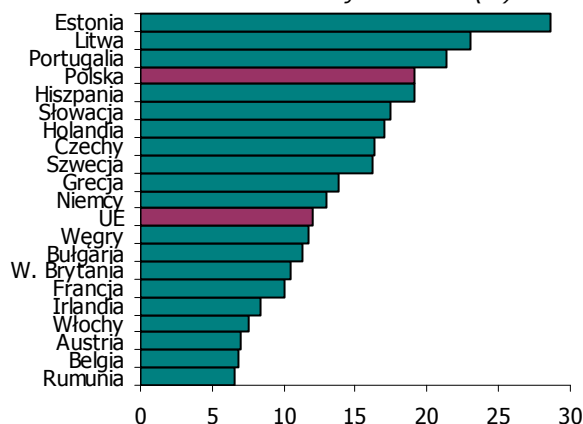
Ponadto, dodatkowe ryzyko może generować bardzo silny rozwój kredytów w ramach programu „Rodzina na swoim”, co związane jest ze skokowym wzrostem rat spłaty po zakończeniu 8-letniego okresu pomocy ze strony państwa (do końca 2010 r. udzielono blisko 90 tys. tych kredytów na łączną kwotę ponad 15 mld zł⁴⁵).

W kontekście jakości kredytów mieszkaniowych należy mieć też na uwadze, że nie jest znana liczba klientów, którzy obsługują swoje zobowiązania z tytułu kredytów mieszkaniowych w drodze zaciągnięcia innych zobowiązań lub zaprzestania obsługi innych zobowiązań finansowych (np. płatności z tytułu czynszu).

Wykres 127.
Udział kredytów mieszkaniowych w sumie bilansowej (%)

Wykres 128.
Udział kr. mieszk. w sumie bilansowej - UE 2009⁴⁶ (%)

W kontekście ryzyka związanego z portfelem kredytów mieszkaniowych należy zwrócić uwagę na coraz większą rolę kredytów mieszkaniowych w bilansach banków (ryzyko nadmiernej koncentracji produktowej).

Obserwując zmiany jakie nastąpiły pomiędzy rokiem 2004 (tj. u progu boomu na rynku nieruchomości i rynku kredytów mieszkaniowych) a rokiem 2010, można stwierdzić że w okresie tym doszło do **silnego wzrostu**

⁴⁵ Według komunikatu BGK na dzień 18.04.2011 r. było otwartych 100,5 tys. umów kredytowych na łączną kwotę 17,9 mld zł.

⁴⁶ Źródło: "Report on EU banking structures", ECB 2010. Obliczenia własne.

udziału kredytów mieszkaniowych w aktywach sektora bankowego - z 8,1% na koniec 2004 r. do **22,9%** na koniec 2010 r.⁴⁷ Jeszcze większe zmiany zaszły **na poziomie banków** zajmujących kluczową pozycję na rynku tych kredytów. W wielu z nich nastąpił **wzrost udziału z kilku do kilkudziesięciu procent**, w związku z czym można mówić o zasadniczej zmianie ich modelu biznesowego (zwracają przy tym uwagę bardzo silne zmiany w bankach, które wcześniej kojarzone były z segmentem korporacyjnym, consumer finance lub też obsługą rolnictwa czy ochroną środowiska).

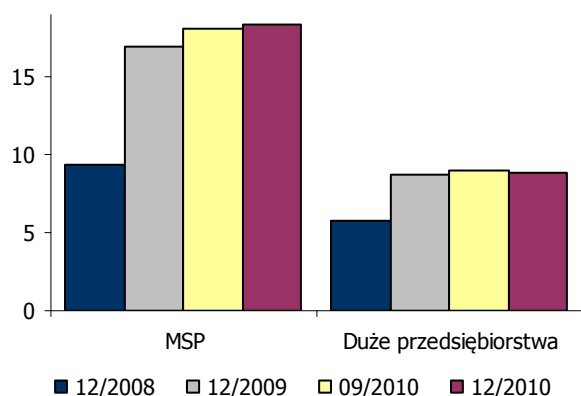
Zmiany jakie nastąpiły w latach 2004-2010 powodują określone konsekwencje i generują określone ryzyka. W szczególności, **wiele banków w bardzo dużym stopniu uzależniło swoją przyszłą sytuację finansową od przyszłej jakości portfela kredytów mieszkaniowych i przyszłej sytuacji na rynku nieruchomości**. Jednocześnie ze względu na bardzo wysoki udział kredytów walutowych **silny wpływ na jakość portfela tych kredytów będzie wywierała sytuacja na rynku walutowym oraz poziom stóp procentowych kształtowanych pod wpływem decyzji zagranicznych władz monetarnych** (głównie SNB i ECB).

Tabela 24. Kredyty zagrożone sektora przedsiębiorstw i ich udział w portfelu (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)					Udział w portfelu (%)				
	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010
Kredyty zagrożone ogółem, w tym:	25,7	24,6	27,3	27,2	27,2	11,6%	11,3%	12,3%	12,3%	12,4%
1/ MSP	17,0	15,7	18,0	18,2	18,4	13,4%	12,5%	14,0%	14,2%	14,5%
- operacyjne	5,9	5,8	6,2	6,1	5,9	12,8%	12,4%	12,6%	12,7%	12,7%
- inwestycyjne	4,0	3,9	4,2	4,5	4,6	11,7%	11,7%	12,3%	13,1%	13,0%
- nieruchomości	5,9	4,7	6,3	6,2	6,3	16,0%	13,3%	17,6%	17,6%	18,2%
- pozostałe	1,2	1,2	1,4	1,3	1,6	11,6%	12,5%	13,4%	12,9%	14,8%
2/ Duże przedsiębiorstwa	8,7	8,9	9,3	9,0	8,8	9,2%	9,6%	9,9%	9,7%	9,5%
- operacyjne	4,6	4,4	4,6	4,4	4,1	9,5%	9,4%	9,7%	9,7%	9,2%
- inwestycyjne	2,3	2,6	2,7	2,6	2,7	7,6%	8,9%	8,8%	8,8%	8,8%
- nieruchomości	0,5	0,6	0,8	0,8	0,7	4,9%	6,3%	7,8%	8,0%	8,0%
- pozostałe	1,3	1,3	1,3	1,2	1,3	22,6%	20,4%	19,2%	15,1%	14,6%

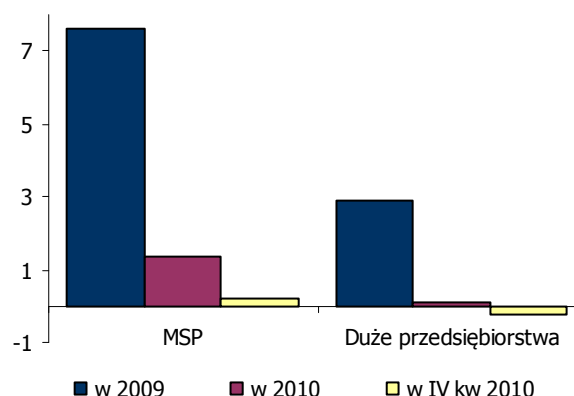
Wykres 129.

Kredyty zagrożone sektora przedsiębiorstw (mld zł)

Wykres 130.

Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)

Przyrost zagrożonych kredytów przedsiębiorstw w 2010 r. wyniósł jedynie **1,5 mld zł**, tj. 5,7% (w 2009 r. przyrost wyniósł 10,6 mld zł). **Udział** kredytów zagrożonych w portfelu kredytów dla przedsiębiorstw zwiększył się z 11,6% na koniec 2009 r. do **12,4%** na koniec 2010 r., ale udział tych kredytów w całym portfelu kredytowym obniżył się z 3,6% do 3,5% (należy to łączyć ze spadkiem udziału kredytów dla przedsiębiorstw w całości portfela kredytowego).

Obserwacja przyrostu kredytów zagrożonych w poszczególnych kwartałach (w I kwartale poziom zagrożonych kredytów przedsiębiorstw obniżył się o 1,1 mld zł, w II wzrósł o 2,7 mld zł, w III obniżył się o 0,1 mld zł, a w IV pozostał praktycznie niezmienny) wskazuje na wyraźny **proces stabilizacji jakości portfela kredytowego przedsiębiorstw** ogółem.

⁴⁷ W latach 2004-2010 doszło też do **silnego wzrostu udziału kredytów mieszkaniowych w PKB** - z około 4,7% w 2004 r. do około 18,7% w 2010 r.

Dokonując podziału według rodzaju przedsiębiorstw, okazuje się że **przyrost kredytów zagrożonych wystąpił głównie w obszarze kredytów MSP**, podczas gdy **stan zagrożonych kredytów dużych przedsiębiorstw praktycznie nie uległ zmianie**.

Poziom kredytów zagrożonych udzielonych MSP zwiększył się w 2010 r. o 1,4 mld zł, tj. o 8,1% (w I kwartale poziom kredytów zagrożonych obniżył się o 1,3 mld zł, w II, III i IV i czwartym wystąpił przyrost odpowiednio o 2,2 mld zł, 0,1 mld zł i 0,2 mld zł), a ich udział w kredytach dla MSP wzrósł do **14,5%** (z 13,4% na koniec 2009 r.).

W układzie produktowym, najwyższy poziom kredytów zagrożonych, a zarazem najniższą jakość posiadał portfel kredytów na nieruchomości (6,3 mld zł; 18,2% portfela tych kredytów). Ma to jednak związek z przejęciem przez jeden z banków aktywów Krajowego Funduszu Mieszkaniowego (większość stanowiły kredyty udzielone TBS i spółdzielniom mieszkaniowym). Niską jakość innych kredytów należy wiązać z gwałtownym wyhamowaniem gospodarki na przełomie 2008 r. i 2009 r. W konsekwencji część MSP znalazła się w trudnej sytuacji finansowej, co doprowadziło w 2009 r. do silnego wzrostu kredytów zagrożonych z tego tytułu. Jednak obserwowane ożywienie gospodarki powinno spowodować poprawę sytuacji finansowej MSP, co m.in. objawia się w wyhamowaniu tempa przyrostu kredytów zagrożonych zaobserwowanym w II połowie 2010 r.

Poziom zagrożonych kredytów udzielonych dużym przedsiębiorstwom uległ stabilizacji. Przyrost w skali całego roku wyniósł jedynie 0,1 mld zł, przy czym miał on miejsce w I półroczu (w I kwartale o 0,2 mld zł, a w II o 0,4 mld zł, podczas gdy w II nastąpiło zmniejszenie poziomu kredytów zagrożonych (w III kwartale o 0,3 mld zł, a w IV o 0,2 mld zł). Wprawdzie udział kredytów zagrożonych w kredytach dla dużych przedsiębiorstw wzrósł z 9,2% na koniec 2009 r. do 9,5% na koniec 2010 r., ale wpływ na to miało też ogólne zmniejszenie stanu kredytów dla dużych przedsiębiorstw.

Tabela 25. Terminowość obsługi kredytów dla sektora niefinansowego (mld zł; %)

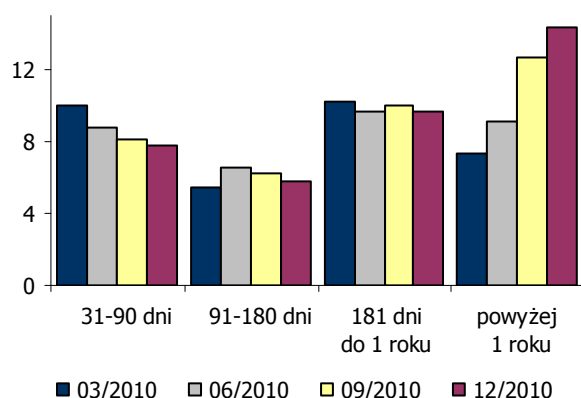
	Kredyty ogółem				Kredyty konsumpcyjne ⁴⁸				Kredyty mieszkaniowe			
	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010
WARTOŚĆ												
Ogółem	641,6	681,0	683,7	698,5	126,5	128,2	134,7	135,3	219,7	249,3	251,1	267,5
Nieprzeterminowane	559,6	596,7	601,0	612,5	91,8	95,3	98,5	98,5	207,2	234,3	236,8	253,1
Opóźnienie 1-30 dni	37,5	35,8	32,2	33,7	15,4	12,0	11,9	11,7	8,3	10,4	9,3	9,0
Przeterminowane > 30 dni	44,6	48,5	50,5	52,3	19,2	20,9	24,3	25,1	4,2	4,6	5,0	5,4
- 31-90 dni	10,0	8,7	8,1	8,6	3,9	3,5	3,4	3,3	2,1	1,9	1,9	2,1
- 91-180 dni	5,4	6,5	6,2	5,7	3,0	3,1	2,8	2,5	0,6	0,8	0,8	0,9
- 181-365 dni	10,3	9,7	10,0	9,7	5,1	5,1	5,4	5,0	0,5	0,7	0,8	0,9
- powyżej 1 roku	18,8	23,5	26,2	28,2	7,3	9,2	12,6	14,3	1,0	1,2	1,4	1,6
UDZIAŁ W PORTFELU												
Ogółem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
Nieprzeterminowane	87,2%	87,6%	87,9%	87,7%	72,6%	74,4%	73,2%	72,8%	94,3%	94,0%	94,3%	94,6%
Opóźnienie 1-30 dni	5,8%	5,3%	4,7%	4,8%	12,2%	9,4%	8,8%	8,7%	3,8%	4,2%	3,7%	3,4%
Przeterminowane > 30 dni	6,9%	7,1%	7,4%	7,5%	15,2%	16,3%	18,0%	18,6%	1,9%	1,8%	2,0%	2,0%
- 31-90 dni	1,6%	1,3%	1,2%	1,2%	3,1%	2,7%	2,5%	2,4%	1,0%	0,8%	0,8%	0,8%
- 91-180 dni	0,8%	1,0%	0,9%	0,8%	2,4%	2,5%	2,1%	1,9%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
- 181-365 dni	1,6%	1,4%	1,5%	1,4%	4,0%	4,0%	4,0%	3,7%	0,2%	0,3%	0,3%	0,3%
- powyżej 1 roku	2,9%	3,5%	3,8%	4,0%	5,8%	7,1%	9,4%	10,6%	0,5%	0,5%	0,6%	0,6%

Uzupełnieniem analizy jakości portfela kredytowego opartej na wartości i udziale kredytów ze stwierdzoną utratą wartości, jest analiza terminowości obsługi kredytów⁴⁹, przy czym biorąc pod uwagę kluczowe znaczenie kredytów dla sektora niefinansowego, ograniczono się do prezentacji tego obszaru.

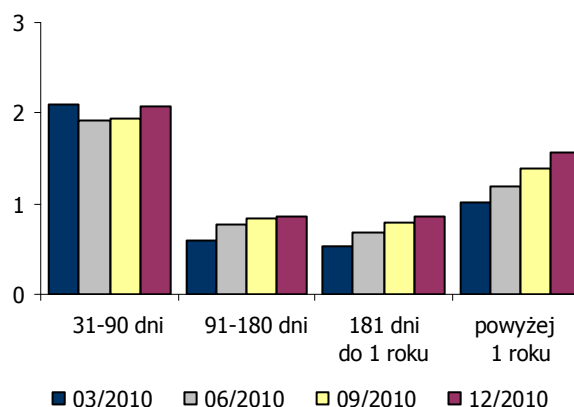
⁴⁸ Różnica pomiędzy wartością kredytów konsumpcyjnych prezentowaną w tabeli i we wcześniejszych partiach opracowania wynika z ograniczeń systemu sprawozdawczego. Nie zmienia to jednak istoty zjawiska.

⁴⁹ Analiza terminowości spłaty w prezentowanym układzie możliwa jest dopiero od marca 2010 r.

Wykres 131.
Opóźnienie w spłacie kredytów konsumpcyjnych (mld zł)

Wykres 132.
Opóźnienie w spłacie kredytów mieszkaniowych (mld zł)

Na koniec 2010 r. **kredyty dla sektora niefinansowego z opóźnieniem w spłacie powyżej 30 dni miały wartość 52,3 mld zł i stanowiły 7,5%** portfela tych kredytów (udział kredytów ze stwierdzoną utratą wartości w kredytach dla sektora niefinansowego wynosił 8,8%). Na podstawie analizy terminowości obsługi kredytów można stwierdzić:

- **stopniowe wyhamowywanie narastania kredytów o opóźnieniu w spłacie powyżej 30 dni** (w drugim kwartale przyrost wyniósł 3,9 mld zł, w trzecim 2,0 mld zł, a w czwartym 1,8 mld zł) oraz oznaki stabilizacji ich udziału w całym portfelu kredytów dla sektora niefinansowego;
- **najniższą spłacalnością cechują się kredyty konsumpcyjne.** Na koniec 2010 r. wartość kredytów z opóźnieniem w spłacie powyżej 30 dni wynosiła 25,1 mld zł (w tym kredyty z opóźnieniem w spłacie powyżej 90 dni przypadają 21,9 mld zł), a ich udział w portfelu tych kredytów 18,6% (16,2%). Za zjawisko pozytywne można uznać zmniejszenie tempa przyrastania tych kredytów w IV kwartale (0,8 mld zł wobec 3,4 mld zł w III kwartale i 1,7 mld zł w II kwartale);
- **portfel kredytów mieszkaniowych** wykazuje oznaki poprawy przejawiające się zmniejszeniem udziału kredytów o opóźnieniu w spłacie powyżej 30 dni w całości portfela (na koniec 2010 r. wynosił on 3,4%), choć ich wartość wzrasta. Z drugiej dość stabilny poziom kredytów opóźnionych w spłacie do 30 dni stanowi źródło potencjalnego dalszego pogorszenia jakości portfela.

Biorąc pod uwagę cały portfel kredytów dla sektora niefinansowego ponownie można stwierdzić, że najniższa spłacalność kredytów występowała w bankach o agresywnych strategiach działania w segmencie consumer finance.

W kontekście ryzyka kredytowego należy odnotować wyższą jakość portfela kredytowego banków spółdzielczych (udział kredytów zagrożonych w portfelu kredytów banków spółdzielczych wynosił 4,8%, podczas gdy w bankach komercyjnych 8,0%). Obiektywnym uzasadnieniem tej różnicy może być działanie na lokalnym przejrzystym rynku i wynikająca ze struktury klientów dywersyfikacja portfela kredytowego.

Z planów finansowych banków wynika, iż oczekują one poprawy jakości portfela kredytowego w 2011 r.

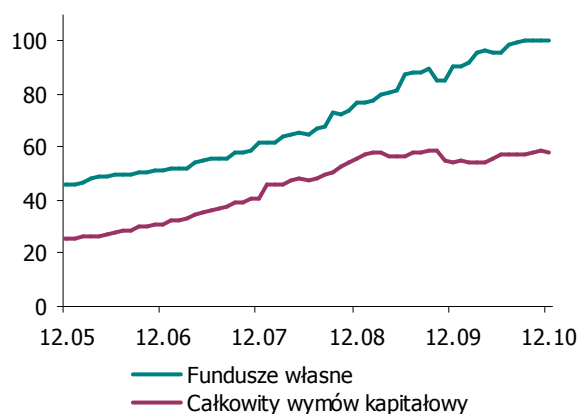
4.3 Adekwatność kapitałowa

Bieżącą sytuację sektora bankowego w zakresie bazy kapitałowej można uznać za dobrą.

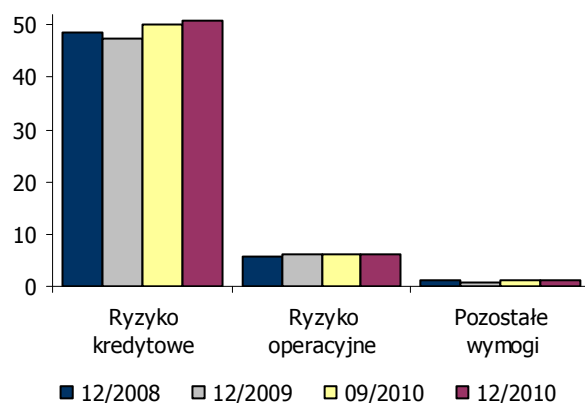
Tabela 26. Adekwatność kapitałowa (mld zł; %)

	Wartość (mld zł)						Zmiana do (%)	
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	12/2009	09/2009
Fundusze własne dla wyliczenia CAR	76,9	90,1	95,8	95,7	99,9	100,5	11,6%	0,7%
Rachunek funduszy własnych:								
1/ Fundusze własne podstawowe	73,7	86,4	94,4	92,0	96,3	98,2	13,6%	1,9%
- fundusze zasadnicze	54,1	67,8	69,1	70,5	73,5	73,9	8,9%	0,5%
- kapitały/fundusze rezerwowe	16,4	18,3	23,0	20,7	21,9	21,9	19,8%	-0,2%
- fundusz ogólnego ryzyka	8,5	7,6	7,7	8,0	8,0	8,0	5,4%	0,1%
- inne fundusze własne podstawowe	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	x	x
- pozycje pomniejszające	-5,3	-7,4	-5,4	-7,2	-7,2	-5,8	-20,8%	-18,9%
2/ Fundusze własne uzupełniające	8,5	9,9	10,9	10,4	10,8	11,4	14,9%	5,4%
3/ Zmniejszenia funduszy dla wyliczenia CAR	-5,8	-6,5	-9,7	-7,0	-7,6	-9,3	42,0%	22,6%
- podstawowych	-4,2	-5,2	-7,5	-5,6	-6,0	-7,7	47,4%	29,2%
- uzupełniających	-1,6	-1,3	-2,2	-1,4	-1,6	-1,6	20,3%	-2,0%
4/ Kapitał krótkoterminowy	0,4	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	-6,8%	3,1%
Całkowity wymóg kapitałowy, w tym:	55,6	54,2	54,3	57,4	57,4	58,2	7,4%	1,4%
- ryzyko kredytowe	48,6	47,3	47,2	50,0	50,0	50,8	7,4%	1,6%
- ryzyko operacyjne	5,7	6,0	6,2	6,2	6,2	6,3	5,8%	1,3%
- ryzyka ogólnego stóp procentowych	0,7	0,6	0,5	0,6	0,6	0,5	-7,1%	-10,3%
- ryzyka cen	0,4	0,3	0,3	0,4	0,5	0,5	63,1%	1,2%
- ryzyka rozliczenia - dostawy	0,0	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	-0,9%	-3,9%
- inne i przejściowe wymogi kapitałowe	0,2	0,1	0,0	0,1	0,1	0,1	3,1%	4,4%
Nadwyżka/niedobór funduszy własnych	21,2	35,8	41,6	38,3	42,5	42,3	18,1%	-0,3%
Współczynnik wypłacalności	11,2	13,3	14,1	13,5	13,9	13,8	x	x

Wykres 133.
Fundusze własne i całkowity wymóg kapitałowy (mld zł)

Wykres 134.
Struktura całkowitego wymogu kapitałowego (mld zł)

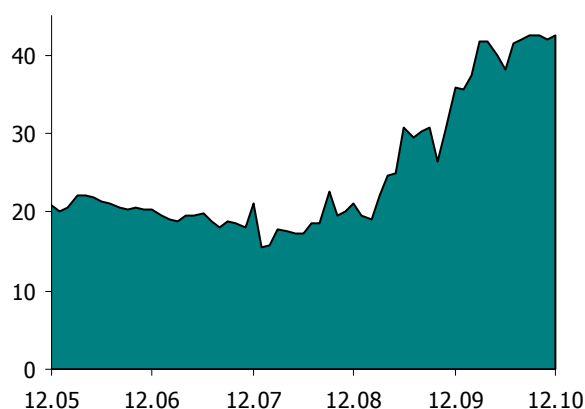
Fundusze własne ogółem krajowego sektora bankowego wzrosły o 11,6% z 90,1 mld zł na koniec 2009 r. do 100,5 mld zł na koniec 2010 r. Z ogólnej kwoty 100,5 mld zł funduszy własnych, 90,0% przypadało na fundusze własne podstawowe, 9,7% na fundusze własne uzupełniające, a 0,3% na kapitał krótkoterminowy.

Wszystkie banki spełniały wymóg minimalnych funduszy własnych (5 mln EUR dla banków komercyjnych; 1 mln EUR dla banków spółdzielczych⁵⁰).

⁵⁰ Umocnienie złotego względem EUR wraz z działaniami KNF podjętymi we wcześniejszym okresie spowodowało iż w trakcie roku tylko kilka banków spółdzielczych miało problem w spełnieniu wymogu minimalnych funduszy własnych.

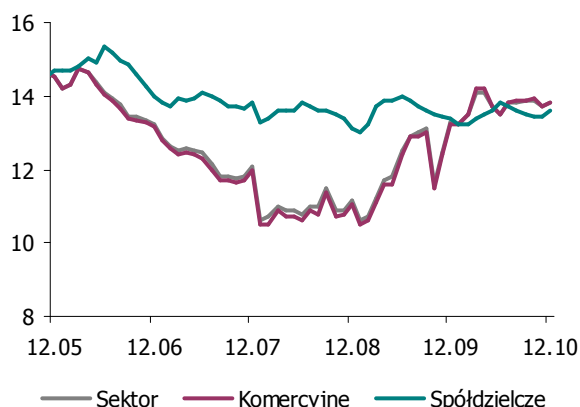
Wykres 135.

Nadwyżka fund. własnych nad całkowitym wymogiem (mld zł)

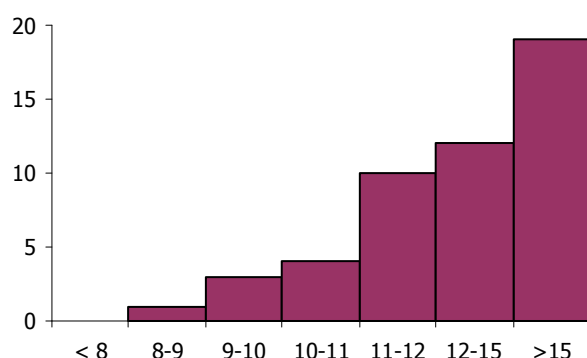
Wykres 136.

CAR - współczynnik wypłacalności (%)

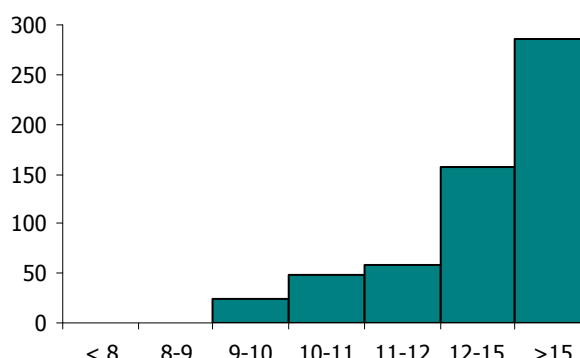
Wykres 137.

Rozkład banków komercyjnych względem CAR

Wykres 138.

Rozkład banków spółdzielczych względem CAR

Relatywnie niskie tempo wzrostu akcji kredytowej spowodowało, że **całkowity wymóg kapitałowy wzrósł** w 2010 r. jedynie o 4,0 mld zł, tj. **7,4%** do poziomu 58,2 mld zł. Z tej kwoty 87,3% przypadło na wymóg z tytułu ryzyka kredytowego (wzrost o 3,5 mld zł; 7,4%), 10,8% na ryzyko operacyjne (wzrost o 0,3 mld zł; 5,8%), a 1,9% na wymogi z tytułu pozostałych rodzajów ryzyka (wzrost o 0,1 mld zł; 14,6%)

Relatywnie wysoki wzrost funduszy własnych połączony z umiarkowanym tempem wzrostu wymogów kapitałowych, spowodował że na koniec 2010 r. sektor bankowy posiadał **nadwyżkę** funduszy własnych nad całkowitym wymogiem kapitałowym w wysokości 42,3 mld zł (wobec 35,8 mld zł na koniec 2009 r.).

Poziom współczynnika wypłacalności w sektorze bankowym na koniec 2010 r. wynosił 13,8%, co oznacza jego wzrost w stosunku do stanu na koniec 2009 r. (13,3%), przy czym w bankach komercyjnych wynosił on 13,8% (13,2%), a w bankach spółdzielczych 13,6% (13,4%).

Wszystkie banki **posiadały współczynnik wypłacalności na poziomie przekraczającym ustawowe minimum**⁵¹ (8%).

Na poziomie poszczególnych banków warto zwrócić uwagę na **mocną pozycję kapitałową większości największych banków**. Spośród 20 największych banków w większości nadwyżka funduszy własnych nad całkowitym wymogiem kapitałowym przekracza 50% całkowitego wymogu kapitałowego, przy czym w kilku podmiotach fundusze własne były dwukrotnie wyższe niż całkowity wymóg kapitałowy.

Pomimo dobrej sytuacji bieżącej, **konieczne jest utrzymanie przez banki wzmocnionej bazy kapitałowej**, co wynika zarówno z poziomu ryzyka w bilansach banków, jak też z wciąż trudnych uwarunkowań zewnętrznych, które mogą wywoływać silne zaburzenia w funkcjonowaniu rynków finansowych.

⁵¹ Zob. art. 128 ustawy Prawo bankowe.

Reasumując, **bieżąca sytuacja w zakresie bazy kapitałowej jest dobra** (odnotowano wzrost funduszy własnych i współczynnika wypłacalności; wszystkie banki spełniały wymogi minimalnych funduszy i minimalnego poziomu współczynnika wypłacalności). Pomimo dobrej sytuacji bieżącej, **konieczne jest utrzymanie wzmocnionej bazy kapitałowej**, co wynika zarówno z poziomu ryzyka w bilansach banków, jak też z wciąż trudnych uwarunkowań zewnętrznych.

Sytuacja w zakresie płynności krótkoterminowej jest dobra. Głównym źródłem ryzyka pozostaje utrzymująca się na rynku niepewność oraz ograniczony poziom wzajemnego zaufania, będące pochodną kryzysu lat 2007-2009. W konsekwencji nadal **brak zadowalającego funkcjonowania rynku międzybankowego** w zakresie transakcji o terminach zapadalności dłuższych niż 1 dzień.

Głównym obszarem ryzyka jest jakość portfela kredytowego, która na skutek pogorszenia sytuacji makroekonomicznej oraz nadmiernego rozluźnienia standardów polityki kredytowej, uległa silnemu pogorszeniu. Trzeba jednak dodać, że w II połowie roku nastąpiło wyhamowywanie narastania niekorzystnych zjawisk w niektórych obszarach. **Przyrost kredytów zagrożonych dotyczył głównie gospodarstw domowych**, a w znacznie mniejszym stopniu sektora przedsiębiorstw. Sytuacja w portfelu kredytów dla sektora finansowego i budżetowego pozostała stabilna i jakość tych portfeli pozostała wysoka.

Podstawowym źródłem zagrożeń pozostaje portfel kredytów konsumpcyjnych, którego jakość uległa dalszemu pogorszeniu. O silnym pogorszeniu zadecydował przyrost kredytów zagrożonych w małych i średnich bankach, działających w obszarze consumer finance, co w przypadku niektórych banków doprowadziło do wystąpienia dużych strat. Za korzystne należy jednak uznać wyhamowanie przyrostu kredytów zagrożonych, jakie zaobserwowano w IV kwartale, aczkolwiek analiza terminowości obsługi tych kredytów wskazuje na możliwość dalszego pogorszenia jakości tych kredytów. Z danych BIK wynika również **zmniejszenie skali zjawiska „przekredytowania”**.

Daje się zauważyć **stopniowe narastanie problemów z obsługą kredytów mieszkaniowych**. W tym kontekście, za zjawisko niekorzystne należy uznać silny wzrost udziału w nowo udzielanych kredytach, kredytów o LTV przekraczającym 80% (rekordowy poziom), ponowne wydłużanie czasu trwania umów kredytowych, jak też rozszerzanie akcji kredytowej w walutach obcych. Działania te prowadzą do wzrostu ryzyka zarówno na poziomie klienta, jak i banków oraz ograniczają możliwości ewentualnej restrukturyzacji zadłużenia w przyszłości. Niepokoi też **bardzo silny wzrost udziału kredytów mieszkaniowych w aktywach większości banków zajmujących kluczową pozycję** na rynku tych kredytów, jaki nastąpił w latach 2004-2010 (niejednokrotnie z kilku do kilkudziesięciu procent). Tym samym **banki te w bardzo dużym stopniu uzależniły swoją przyszłą sytuację finansową od jakości portfela kredytów mieszkaniowych i przyszłej sytuacji na rynku nieruchomości**. Jednocześnie ze względu na bardzo wysoki udział kredytów walutowych silny wpływ na jakość portfela tych kredytów będzie wywierała **sytuacja na rynku walutowym oraz poziom stóp procentowych kształtowanych pod wpływem decyzji zagranicznych władz monetarnych** (głównie SNB i ECB).

Sytuacja w zakresie portfela kredytowego MSP wskazuje na wyraźne wyhamowanie narastania niekorzystnych zjawisk, a w przypadku kredytów dla dużych przedsiębiorstw można mówić o **stabilizacji jakości portfela kredytowego**.

5 DZIAŁANIA NADZORCZE W 2010 R.⁵²

Celem nadzoru sprawowanego przez Komisję Nadzoru Finansowego nad sektorem bankowym **jest zapewnienie bezpieczeństwa środków pieniężnych gromadzonych na rachunkach bankowych oraz zapewnienie zgodności działania banków z przepisami prawa i decyzją o wydaniu zezwolenia na utworzenie banku.**

5.1 Działania o charakterze regulacyjnym

Celem polityki regulacyjnej realizowanej w 2010 r. była kontynuacja działań mających na celu poprawę zarządzania ryzykiem przez banki, przede wszystkim ryzykiem kredytowym.

Część zmian wynikała też z konieczności dostosowanie krajowych regulacji prawnych do zmienionych dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady, tj. Dyrektywy 2006/48/WE w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności przez instytucje kredytowe oraz Dyrektywy 2006/49/WE w sprawie adekwatności kapitałowej firm inwestycyjnych i instytucji kredytowych (tzw. Dyrektywa CRD), przyjętych Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/111/WE z dnia 16 września 2009 r., Dyrektywą Komisji 2009/27/WE z dnia 7 kwietnia 2009 r. oraz Dyrektywą Komisji 2009/83/WE z dnia 27 lipca 2009 r.

Dodatkowo uwzględniono niektóre propozycje zmian zgłaszane przez sektor bankowy.

W 2010 r. KNF przyjęła uchwały:

- **uchwałę nr 76/2010 KNF** z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie zakresu i szczegółowych zasad wyznaczania wymogów kapitałowych z tytułu poszczególnych rodzajów ryzyka, oraz **uchwałę 369/2010 KNF** z dnia 12 października 2010 r. zmieniającą uchwałę 76/2010 KNF. Uchwały te wprowadziły zmiany związane z koniecznością transpozycji nowelizacji Dyrektywy CRD, jak też doprecyzowujące obowiązujące wcześniej przepisy.
- **uchwałę nr 77/2010 KNF** z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie banków objętych obowiązkiem ogłaszania informacji w zakresie określonym uchwałą nr 385/2008 KNF z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczącym adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu. Zgodnie z uchwałą wszystkie banki zostały objęte obowiązkiem ogłaszania informacji w zakresie określonym uchwałą w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczącym adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu;
- **uchwałę nr 367/2010 KNF** z dnia 12 października 2010 r. w sprawie innych pomniejszych funduszy podstawowych, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszenia o nie funduszy podstawowych banku, innych pozycji bilansu banku zaliczanych do funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczania do funduszy uzupełniających banku, pomniejszych funduszy uzupełniających, ich wysokości, zakresu i warunków pomniejszenia o nie funduszy uzupełniających banku; oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach w obliczaniu funduszy własnych. W związku ze zmianami wprowadzonymi w art. 61 Dyrektywy 2006/48/WE oraz zaleceniami CEBS, a także na podstawie obserwacji związanych z wypełnianiem przez banki przepisów uchwały doprecyzowano rachunek funduszy własnych banku. Zwiększyła się liczba pozycji pomniejszających fundusze podstawowe, liczba pozycji zaliczanych do funduszy uzupełniających oraz sposób i wysokość uwzględniania, tzw. bufora bezpieczeństwa (korekty skutków wyceny wynikająca ze zmian w MSR);
- **uchwałę 368/2010 KNF** z dnia 12 października 2010 r. zmieniającą uchwałę nr 385/2008 KNF w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczących adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu. Uchwała wprowadza zmiany związane z koniecznością transpozycji Dyrektywy CRD rozszerzające zakres ujawnianych informacji dotyczących:
 - stosowania w wyliczaniu wymogów kapitałowych metody wartości zagrożonej,
 - metody zaawansowanego pomiaru zgodnie z uchwałą w sprawie adekwatności kapitałowej do wyliczenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego,

⁵² Szerzej zob. „Sprawozdanie z działalności Komisji Nadzoru Finansowego w 2010 r.”, KNF.

- o oraz doprecyzowujące, że w przypadku banków stosujących metodę zaawansowanego pomiaru do wyliczenia wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego, 20% limit zmniejszenia wymogu kapitałowego dotyczy zarówno uznania ubezpieczenia, jak i innych mechanizmów transferu ryzyka.
- **uchwałę nr 434/2010 KNF** z dnia 20 grudnia 2010 r. w sprawie innych pozycji bilansu banku zaliczanych do funduszy podstawowych banku, ich wysokości, zakresu i warunków ich zaliczenia do funduszy podstawowych banku. Uchwała uchyliła możliwość zaliczenia (od dnia 31 grudnia 2010 r.) przez banki do funduszy podstawowych środków uzyskanych z nowych emisji obligacji zamiennych i obligacji długoterminowych. Jednocześnie, środki z emisji obligacji długoterminowych, spełniające warunki określone w uchwale nr 314/2009 KNF i na podstawie decyzji KNF zaliczone do funduszy podstawowych na dzień 31 grudnia 2010 r., będą zaliczone do funduszy podstawowych zgodnie z art. 154 ust. 9 dyrektywy 2009/111/WE (tzw. grandfathering).

W 2010 r. opracowano również **projekty uchwał KNF**:

- **nowelizacji uchwały nr 382/2008 KNF** z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i warunków uwzględniania zaangażowań przy ustalaniu przestrzegania limitu koncentracji zaangażowań i limitu dużych zaangażowań, określenia zaangażowań, wobec których nie stosuje się przepisów dotyczących limitów koncentracji zaangażowań i dużych zaangażowań oraz warunków, jakie muszą one spełniać, określenia zaangażowań, wobec których wymagane jest uzyskanie zgody Komisji Nadzoru Finansowego na niestosowanie przepisów dotyczących limitów koncentracji zaangażowań i dużych zaangażowań oraz zakresu i sposobu uwzględniania działania banków w holdingach, w obliczaniu limitów koncentracji zaangażowań. Uchwała wdraża postanowienia CRD II, jednak najistotniejsze zmiany wynikające z przepisów znowelizowanej dyrektywy kapitałowej zostały zawarte w projekcie ustawy - Prawo bankowe. Uchwała pełni jedynie rolę uzupełniającą w stosunku do tych przepisów. Termin, w którym uchwała zacznie obowiązywać jest uzależniony od terminu nowelizacji ustawy - Prawo bankowe.
- **nowelizacji uchwały nr 383/2008 KNF** z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad funkcjonowania systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej oraz szczegółowych warunków szacowania przez banki kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego. Nowelizacja uchwały będzie wprowadzała zmiany związane z koniecznością transpozycji nowelizacji Dyrektywy CRD oraz nie wynikające z nowelizacji Dyrektywy CRD, lecz będące skutkiem propozycji zmian zgłaszanych w ramach UKNF oraz przez banki. Projektowane zmiany obejmują:
 - o wprowadzenie wymogu opracowania przez bank procedur dotyczących zarządzania ryzykiem pozwalających na dokonanie oceny ryzyka utraty reputacji. Uchwała uwzględnia także zmianę rozszerzającą stosowanie przepisu dot. zarządzania ryzykiem z tytułu sekurytyzacji na banki inwestujące w sekurytyzację,
 - o wprowadzenie przepisów dot. polityki i praktyki w zakresie wynagrodzeń,
 - o określenie parametrów przeprowadzania testów warunków skrajnych,
 - o przerehabilitowanie i uzupełnienie przepisów dotyczących zarządzania ryzykiem oraz szacowania i utrzymywania kapitału wewnętrznego i dokonywania przeglądów procesu szacowania.
- **nowelizacji uchwały nr 385/2008 KNF** z dnia 17 grudnia 2008 r. w sprawie szczegółowych zasad i sposobu ogłaszania przez banki informacji o charakterze jakościowym i ilościowym dotyczącym adekwatności kapitałowej oraz zakresu informacji podlegających ogłaszaniu. Wstępny projekt nowelizacji uchwały, uwzględniając w/w nowelizację Dyrektywy CRD, wprowadza zmiany dotyczące ogłaszania informacji w zakresie polityki wynagrodzeń.

W 2010 r. KNF przyjęła rekomendacje:

- **znowelizowaną Rekomendację A** dotyczącą zarządzania ryzykiem towarzyszącym zawieraniu przez banki transakcji na rynku instrumentów pochodnych (uchwała nr 134/2010 KNF z dnia 5 maja 2010 r.). Celem nowelizacji było **poprawienie jakości zarządzania ryzykiem towarzyszącym zawieraniu transakcji na rynku instrumentów pochodnych**. Zmiany dotyczą monitorowania i kontroli ryzyka (zwłaszcza ryzyka kredytowego), dokumentacji i wymiany informacji z klientem oraz rozbudowy systemów i procedur umożliwiających usprawnienie przepływu informacji między jednostkami banku odpowiedzialnymi za zarządzanie ryzykiem;
- **znowelizowaną Rekomendację I** dotyczącą zarządzania ryzykiem walutowym w bankach oraz zasad dokonywania przez banki operacji obciążonych ryzykiem walutowym (uchwała nr 53/2010 KNF z dnia 23

lutego 2010 r.). Celem nowelizacji było **ograniczenie ryzyka kredytowego związanego z zawieraniem walutowych transakcji kredytowych** oraz usprawnienie zarządzania ryzykiem walutowym w bankach. Rekomendacja rozszerza pojęcie ryzyka walutowego poprzez zalecenie badania wpływu zmian kursu na inne ryzyka, w tym ryzyko kredytowe. Zgodnie z nią przed zawarciem transakcji na instrumentach pochodnych bank powinien dążyć do identyfikacji charakteru działalności klienta, jego potrzeb zabezpieczenia ryzyka kursowego, świadomości podjęcia tego ryzyka, w pierwszej kolejności oferując klientom niezłożone produkty jako instrumenty zabezpieczające ryzyko kursowe;

- **Rekomendację T** dotyczącą dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych (uchwała nr 52/2010 KNF z dnia 23 lutego 2010 r.). Rekomendacja ta jest zbiorem dobrych praktyk w zakresie udzielania kredytów detalicznych, bazujących na zasadzie rzetelnego badania zdolności kredytowej klienta. **Głównym celem jest poprawa jakości zarządzania ryzykiem w bankach, w tym zapobieżenie zjawisku nadmiernego zadłużania się kredytobiorców.**

W 2010 r. rozpoczęto również **prace nad nowelizacją innych rekomendacji** KNF. Przygotowywane są m.in. zmiany Rekomendacji dotyczącej zarządzania ryzykiem operacyjnym w bankach (Rekomendacja M), sprawowania kontroli wewnętrznej (Rekomendacja H), jak również dobrych praktyk w zakresie zarządzania ekspozycjami kredytowymi finansującymi nieruchomości oraz zabezpieczonymi hipotecznie (Rekomendacja S II). Projektowane zmiany rekomendacji KNF podążają za zachodzącymi w bankach zmianami profilu ich ryzyka, jak również odzwierciedlają zmiany wynikające z praktyki i zmian zachodzących na rynkach europejskich.

Ponadto w 2010 r. UKNF przygotował propozycję **projektu rozporządzenia Ministra Finansów w sprawie szczególnych zasad rachunkowości banków**. Projekt ma na celu częściowe wyeliminowanie różnic między PSR a MSR. Projekt był przedmiotem konsultacji z sektorem bankowym oraz z Ministerstwem Finansów. Rozporządzenie weszło w życie w dniu 31 października 2010 r. W celu dostosowania rozporządzenia do MSR/MSSF, kolejne zmiany do projektu zostaną wprowadzone po przygotowaniu ostatecznej wersji MSSF 9.

Głównym celem polityki regulacyjnej nadzoru w 2011 r. będzie kształtowanie właściwej struktury źródeł finansowania działalności banków.

5.2 Nadzór analityczny

Nadzór analityczny polegał na stałym monitorowaniu i ocenie sytuacji sektora bankowego i poszczególnych podmiotów, identyfikowaniu rzeczywistych lub potencjalnych zagrożeń oraz, w razie konieczności, podejmowaniu działań interwencyjnych. Na podstawie składanych przez instytucje finansowe sprawozdań, badań ankietowych i innych dostępnych informacji systematycznie analizuje się i ocenia ich sytuację ekonomiczno-finansową oraz ekspozycję na poszczególne rodzaje ryzyka. Przedmiotem oceny są w szczególności zmiany zachodzące w podmiotach oraz przestrzeganie obowiązujących regulacji, zwłaszcza dotyczących adekwatności kapitałowej.

Działania nadzorcze skoncentrowały się na dwu podstawowych kierunkach:

- ocenie sytuacji poszczególnych banków (szczególnie jakości procesu zarządzania ryzykiem),
- ocenie stabilności sektora bankowego, identyfikowaniu ryzyk o charakterze systemowym, podejmowaniu działań prewencyjnych oraz kierowaniu odpowiednich rekomendacji do banków.

W ramach tych działań, m.in.:

- prowadzono kontrolę pozycji płynnościowej poszczególnych banków. W 2010 r. w żadnym z banków nie wystąpiło ryzyko utraty płynności;
- monitorowano respektowanie limitów koncentracji, opracowywano analizy powiązań kapitałowych i personalnych banków oraz grup kredytobiorców, jak też analizy porównawcze klasyfikacji należności od tego samego kredytobiorcy przez różne banki (w przypadku stwierdzenia rozbieżności podejmowano odpowiednie działania, polegające na stosownych wystąpieniach do nadzorowanych jednostek);
- przeprowadzono testy warunków skrajnych, których celem było określenie potencjalnego wpływu zmiennego otoczenia makroekonomicznego na sytuację finansową instytucji polskiego sektora bankowego,

- monitorowano sytuację banków realizujących programy postępowania naprawczego (zob. dalej);
- kontynuowano monitoring zaangażowania banków wobec zagranicznych podmiotów finansowych (w tym podmiotów powiązanych) oraz źródeł finansowania pozyskiwanego od tych podmiotów;
- kontynuowano monitoring i analizę walutowych transakcji pochodnych zawartych z podmiotami sektora niefinansowego, jak też kontynuowano współpracę z organami rządowymi w celu ustalenia optymalnego sposobu rozwiązania problemów wynikających z tych transakcji;
- przeprowadzono analizę dostosowania banków do nowych przepisów ustawy o obrocie instrumentami finansowymi;
- analizowano i opiniowano założenia procesów łączenia banków;
- zarekomendowano ostrożne podejście do wypłaty dywidendy i przeznaczenie jak największej części zysków za 2009 r. na zasilenie funduszy własnych;
- podjęto działania w stosunku do banków spółdzielczych, które nie spełniały wymogu posiadania funduszy własnych na poziomie co najmniej 1 mln euro;
- niezwłocznie reagowano na docierające sygnały dotyczące problemów grup kapitałowych, które mogły przełożyć się na sytuację spółek zależnych działających w Polsce, koncentrując się na spotkaniach z zarządami banków i kontaktach z nadzorami macierzystymi. Monitorowano przy tym wpływ zobowiązań nakładanych przez Komisję Europejską na grupy bankowe, które otrzymały pomoc rządową, na działalność ich spółek w Polsce;
- przeprowadzono badania ankietowe dotyczące wybranych obszarów działalności bankowej dotyczące: portfela kredytów mieszkaniowych, finansowania sektora samorządowego przez banki, lokat antypodatkowych, bezpieczeństwa związanego z kartami płatniczymi, zaangażowania banków w transakcje walutowymi transakcjami pochodnymi z podmiotami niefinansowymi i podjętych w związku z tym działań restrukturyzacyjnych oraz postępowań sądowych z tego tytułu;
- **podjęto niezbędne indywidualne działania wobec wybranych banków** we wskazanych wyżej obszarach (przede wszystkim w zakresie polityki kredytowej);
- monitorowano zaleceń skierowanych do poszczególnych banków;
- zmodyfikowano Metodę Badania i Oceny Nadzorcy (tzw. BION), która jest podstawowym narzędziem oceny poziomu i jakości zarządzania ryzykiem i kapitałem banku.

W ramach nadzoru analitycznego dokonywano również **kompleksowej analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej poszczególnych banków**. Na jej podstawie nadawano ocenę punktową banku w systemie CAEL⁵³ oraz identyfikowano obszary mogące być źródłem zagrożeń i wymagające szczegółowej kontroli. Dokonywano też **kompleksowej analizy sytuacji sektora bankowego** (kwartalnie i rocznie).

Na podstawie ustaleń nadzoru analitycznego wskazywano również banki wymagające inspekcji kompleksowych lub problemowych.

Na koniec 2010 r. **programem postępowania naprawczego** objętych było 9 banków komercyjnych i 12 banków spółdzielczych⁵⁴ (na koniec 2009 r. odpowiednio 10 i 9), które skupiały 6,7% depozytów sektora niefinansowego (wobec 7,2% na koniec 2009 r.).

Działania KNF wobec banków objętych postępowaniem naprawczym były ukierunkowane na poprawę ich efektywności działania oraz jakości zarządzania, przy czym podjęte środki nadzorcze dostosowano do ryzyka występującego w poszczególnych bankach.

⁵³ CAEL - C oznacza adekwatność kapitału, A - jakość aktywów, E - wynik finansowy, a L - płynność.

⁵⁴ Jeden z tych banków zakończył program 31.12.2010 r.

Główne zadania KNF w zakresie licencjonowania sektora bankowego w 2010 roku obejmowały rozpatrywanie wniosków i zawiadomień dotyczących m.in.: tworzenia banków oraz podejmowania działalności operacyjnej, zmian w statutach banków, zmian składu zarządów banków, wykonywania prawa głosu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy banku działającego w formie spółki akcyjnej, łączenia banków, prowadzenia działalności poprzez oddziały lub w ramach działalności transgranicznej, otwierania przedstawicielstw banków zagranicznych i instytucji kredytowych. W ramach tych czynności KNF, m.in.:

- wydała zezwolenie na rozpoczęcie działalności operacyjnej przez FM Bank S.A. z siedzibą w Warszawie;
- wydała 2 zezwolenia na połączenie banków oraz 2 zezwolenia na nabycie przedsiębiorstwa bankowego;
- wydała 57 decyzji dotyczących zmian w organach banków (w tym 12 pozytywnych decyzji dotyczących powołania prezesów banków działających w formie spółki akcyjnej oraz 26 prezesów zarządów banków spółdzielczych);
- wydała 55 decyzji w sprawie zezwolenia na dokonanie zmian w statutach banków w formie spółki akcyjnej i 432 w statutach banków spółdzielczych;
- podjęła 6 decyzji w sprawie wniosków i zawiadomień dotyczących wykonywania prawa głosu na walnym zgromadzeniu akcjonariuszy banku;
- przyjęła od właściwych władz nadzorczych państw należących do Europejskiego Obszaru Gospodarczego 4 zawiadomienia (notyfikacje) w sprawie podjęcia na terytorium Polski działalności poprzez oddział, przy czym w 1 przypadku KNF uznała za konieczne wydanie decyzji w sprawie wskazania warunków, które w interesie dobra ogólnego muszą zostać spełnione. Ponadto KNF wydała 1 zezwolenie na otwarcie przedstawicielstwa banku zagranicznego i 1 na otwarcie przedstawicielstwa instytucji kredytowej.

5.3 Bezpośredni nadzór nad bankami o charakterze inspekcyjnym

Celem polityki inspekcyjnej realizowanej w 2010 r. była kontynuacja działań ukierunkowanych na identyfikację zagrożeń i obszarów podwyższonego ryzyka w bankach, jak też sprawdzanie realizacji wcześniejszych zaleceń.

Czynności kontrolne były przeprowadzone na podstawie rocznego planu czynności kontrolnych. Plan inspekcji w bankach komercyjnych został opracowany zgodnie z modelem badań opartym na cyklu nadzorczym, a także przy uwzględnieniu wyników bieżącej analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej banków. Z kolei przy planowaniu inspekcji w bankach spółdzielczych głównym kryterium uwzględnianym przy planowaniu czynności kontrolnych były: termin ostatniej inspekcji kompleksowej, oceny analityczne i prognozy sytuacji ekonomiczno-finansowej, sposób realizacji zaleceń poinspekcyjnych i zastosowane wobec banku wcześniejsze działania nadzorcze.

W 2010 r. nadzór bankowy przeprowadził:

- **55 inspekcji kompleksowych**, w tym 8 inspekcji w bankach komercyjnych i 47 w bankach spółdzielczych,
- **20 inspekcji problemowych**, w tym 16 inspekcji w bankach komercyjnych (z czego 5 w zakresie oceny wniosków banków o wyrażenie zgody na stosowanie metod statystycznych na potrzeby obliczania wymogów kapitałowych) i 4 inspekcje w bankach spółdzielczych,
- 3 postępowania wyjaśniające, w tym 1 w banku komercyjnym, 1 w przedstawicielstwie instytucji kredytowej i 1 w banku spółdzielczym,
- 1 kontrolę w zakresie przygotowania banku komercyjnego do rozpoczęcia działalności operacyjnej.

Czynności realizowane w ramach **inspekcji kompleksowych** standardowo obejmowały badanie obszarów, wskazanych w Uchwale nr 2/2008 KNF z dnia 7 stycznia 2008 r. w sprawie trybu wykonywania nadzoru bankowego: jakość aktywów, płynność, ryzyko stopy procentowej, ryzyko operacji walutowych, ryzyko operacyjne, wynik finansowy, kapitał, zarządzanie - z uwzględnieniem przestrzegania przepisów prawa regulujących działalność bankową, statutu i spełniania warunków określonych w zezwoleniu na utworzenie banku. Każdy obszar był badany i oceniany zgodnie z przyjętymi procedurami i metodami inspekcyjnymi. W ramach inspekcji realizowane było także dodatkowe zadanie na potrzeby NBP, tj. kontrola odprowadzania wymaganej wysokości rezerwy obowiązkowej.

Z kolei w trakcie **inspekcji problemowych** badano wybrane obszary działalności banków, które w ocenie nadzoru bankowego mogły być źródłem podwyższonego ryzyka w działalności banków.

W trakcie inspekcji przeprowadzonych w 2010 r. **szczególną uwagę zwrócono na** następujące kwestie:

- sposób dokonywania przez banki oceny zdolności kredytowej ze szczególnym uwzględnieniem oceny zdolności kredytowej klientów, którzy zawierali z bankami transakcje pochodne,
- zarządzanie przez banki ryzykiem związanym z kredytami zabezpieczonymi hipotecznie m.in. w zakresie realizacji zapisów Rekomendacji S (II) KNF z 2008 r. dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie,
- proces dostosowania się banków do Rekomendacji T KNF z 2010 r. dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych,
- przestrzeganie zapisów Uchwały nr 383/2008 KNF w zakresie procesu zarządzania ryzykiem bankowym i systemu kontroli wewnętrznej ze szczególnym uwzględnieniem systemu limitów wewnętrznych,
- przestrzeganie zaleceń zawartych w Rekomendacji A KNF (nowela z 2010 roku) dotyczącej zarządzania ryzykiem towarzyszącym zawieraniu przez banki transakcji na rynku instrumentów pochodnych, w szczególności dotyczących zakresu informacji prezentowanych klientowi w momencie oferowania walutowych instrumentów pochodnych,
- proces wyceny ekspozycji z tytułu walutowych transakcji opcyjnych,
- skuteczność działalności audytu wewnętrznego oraz kontroli wewnętrznej,
- realizację zaleceń wydanych po poprzednich inspekcjach.

Ustalenia inspekcyjne wykazały m.in., że w zbadanych bankach w procesie zarządzania ryzykiem **najczęściej występowały** następujące **nieprawidłowości (w podziale na poszczególne rodzaje ryzyka)**:

Ryzyko kredytowe

- **nieprawidłowości w zakresie przeglądu i klasyfikacji ekspozycji kredytowych,**
- **zbyt liberalne zasady oceny zdolności kredytowej kredytobiorców,** zarówno w przypadku osób fizycznych, jak i podmiotów gospodarczych,
- nieprawidłowości w identyfikacji powiązań podmiotów,
- system limitów wewnętrznych nie odpowiadający specyfice działalności banków,
- brak dopasowania systemu informacji zarządczej w zakresie ryzyka kredytowego do profilu ryzyka banków,
- nieprawidłowości w procesie identyfikacji i monitorowania ryzyka kredytowego (np. nieprawidłowości w procesie monitorowania sytuacji ekonomiczno-finansowej kredytobiorców, brak właściwego funkcjonowania mechanizmów kontroli wewnętrznej w obszarze zawierania transakcji pochodnych),
- **nieefektywna kontrola wewnętrzna w obszarze ryzyka kredytowego,** na co wskazywały przypadki naruszeń przepisów prawa i regulacji wewnętrznych oraz błędy w sprawozdawczości zewnętrznej,
- **niedostosowanie metod wyceny ekspozycji kredytowych do wymogów MSSF/MSR oraz Rekomendacji R** z 2006 r. dotyczącej zasad identyfikacji bilansowych ekspozycji kredytowych, które utraciły wartość, wyznaczenia: odpisów aktualizujących z tytułu utraty wartości bilansowych ekspozycji kredytowych oraz rezerw na pozabilansowe ekspozycje kredytowe,
- brak pełnego dostosowania do wymogów Rekomendacji S (II) KNF z 2008 r. dotyczącej dobrych praktyk w zakresie ekspozycji kredytowych zabezpieczonych hipotecznie.

Ponadto, mimo krótkiego obowiązywania wprowadzonej Uchwałą nr 52/2010 KNF z dnia 23.02.2010 r. w sprawie wydania Rekomendacji T dotyczącej dobrych praktyk w zakresie zarządzania ryzykiem detalicznych ekspozycji kredytowych w związku z przeprowadzaniem czynności kontrolnych w bankach KNF wydał już pierwsze zalecenia w zakresie potrzeby dostosowania procesu zarządzania ryzykiem ekspozycji kredytowych detalicznych do wskazań Rekomendacji T.

Ryzyko płynności

- **nieprzestrzeganie zapisów Uchwały nr 386/2008 KNF**, w zakresie utrzymywania norm płynności, sposobu ich wyliczania lub niedostosowania procedur wewnętrznych do przepisów Uchwały,
- nieprawidłowości dotyczące metod pomiaru ryzyka płynności (m.in. odnoszące się do zasad sporządzania luki płynności, nie wystarczającej analizy płynności długoterminowej, prognoz przepływów środków pieniężnych, metodyki badania stabilności bazy depozytowej, jej koncentracji oraz braku analiz zrywalności depozytów),
- **brak stabilnych, szczególnie długoterminowych, źródeł finansowania aktywów**,
- **nieadekwatne plany awaryjne utrzymania płynności** (w tym scenariuszy kryzysowych lub nieprawidłowości dotyczące założeń scenariuszy, nie określenie przesłanek uruchamiających plan awaryjny, nieprawidłowości w określeniu organizacji działań w sytuacji kryzysowej, brak zestawień oszacowanego wypływu środków oraz szacowanych możliwości pozyskania środków dla zakładanych scenariuszy),
- nieprawidłowości dotyczące systemu limitów ograniczających ryzyko płynności (w tym ich niekompletność - brak limitów niedopasowania luki płynności, płynności walutowej, koncentracji depozytów, brak dokonywania weryfikacji limitów, nieprzestrzeganie, niedostosowanie wielkości do skali działalności),
- niekompletność wewnętrznych procedur dotyczących zarządzania ryzykiem płynności (m.in. w zakresie organizacji zarządzania ryzykiem, metod pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka, planu rozwoju bazy depozytowej, oceny wpływu wprowadzenia nowego produktu na płynność finansową),
- nieprawidłowości w zakresie rozwiązań organizacyjnych zarządzania płynnością (m.in. dotyczące braku rozdzielenia funkcji decyzyjnych od wykonawczych, rozliczeniowych i kontrolnych).

Ryzyko rynkowe (ryzyko stopy procentowej i ryzyko operacji walutowych)

- brak zasad ustalania oraz aktualizacji limitów dotyczących ryzyka rynkowego, jak również kwalifikowania poszczególnych pozycji aktywów i pasywów wrażliwych na zmianę stóp procentowych do przedziałów przeszacowania w procedurach regulujących zasady zarządzania ryzykiem rynkowym, monitorowania limitów oraz postępowania w przypadku przekroczenia limitów,
- brak określenia w regulacjach wewnętrznych zasad sporządzania luki przeszacowania stopy procentowej, sporządzania analiz ryzyka opcji klienta i jego wpływu na wyniki finansowe banków oraz kontroli operacji skarbowych,
- brak określenia w regulacjach wewnętrznych zasad przeprowadzania weryfikacji wstecznej modelu VaR,
- nie w pełni skuteczny system kontroli wewnętrznej w obszarze ryzyka rynkowego,
- niewystarczający nadzór nad procesem zarządzania ryzykiem rynkowym sprawowany przez zarząd i radę nadzorczą,
- błędy w pomiarze ryzyka stopy procentowej oraz w sprawozdawczości przekazywanej do NBP,
- brak zapewnienia wsparcia pomiaru ryzyka rynkowego przez funkcjonujące systemy informatyczne,
- nieprawidłowości w procesie wyceny ekspozycji z tytułu zapadłych walutowych transakcji opcyjnych,
- **brak procedur określających zakres informacji prezentowanych klientowi w momencie oferowania produktu** oraz uregulowań zobowiązujących pracowników sprzedaży do prezentacji klientom potencjalnego ryzyka wynikającego z zawieranych transakcji pochodnych,
- nieprawidłowości dotyczące procesu zawierania i potwierdzania transakcji oraz monitorowania ryzyka zawartych transakcji,
- brak pełnego dostosowania regulacji dotyczących ryzyka związanego z zawieraniem z klientami transakcjami pochodnymi do wymogów Rekomendacji A dotyczącej zarządzania ryzykiem towarzyszącym zawieraniu przez banki transakcji na rynku instrumentów pochodnych (w szczególności stwierdzono brak informowania klientów o przyznanym limicie kredytowym na transakcje pochodne).

Ryzyko operacyjne

- brak pełnej formalizacji procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- brak dostosowanych procesów zarządzania ryzykiem operacyjnym do profilu i wielkości ryzyka,
- nieuwzględnianie ryzyka związanego z bezpieczeństwem informacji w politykach zarządzania ryzykiem operacyjnym,
- nieaktualne polityki zarządzania ryzykiem operacyjnym w zakresie koordynacji, nadzorowania, tworzenia i uaktualniania oraz modyfikacji planów ciągłości działania,
- brak posiadanych planów ciągłości działania obejmujących wszystkie jednostki organizacyjne i obszary działalności,
- brak zapewnionej niezależności służb informatycznych od jednostek operacyjnych,
- niewystarczające informacje zarządcze dotyczące obszaru ryzyka operacyjnego,
- nie określenie trybu, zasad, zakresu i częstotliwości sporządzania informacji zarządczej dotyczącej ryzyka operacyjnego i obszaru informatycznego w procedurach wewnętrznych banku,
- brak oceny ryzyka operacyjnego występującego w spółkach zależnych.

Adekwatność kapitałowa

- brak zgodności zasad wyliczania wymogu kapitałowego, określonych w regulacjach wewnętrznych banków z przepisami Uchwały nr 76/2010 KNF lub nieprzestrzeganie zapisów Uchwały (m.in. nieprawidłowe klasyfikowanie ekspozycji do klas ekspozycji, nieprawidłowa segmentacja ekspozycji kredytowych oraz nadawanie im niewłaściwej wagi ryzyka, brak zdefiniowania sposobu obliczania ekwiwalentu bilansowego ekspozycji z tytułu udzielonych pozabilansowych zobowiązań warunkowych, niewłaściwe wyodrębnianie portfela handlowego i bankowego, nieprawidłowe przeprowadzanie rachunku adekwatności kapitałowej),
- niedostosowania procedur wewnętrznych banków do wymogów Uchwały 383/2008 KNF (m.in. nieprawidłowości występujące w procesie szacowania kapitału wewnętrznego, brak awaryjnego planu kapitałowego, brak pisemnych zasad i procedur w zakresie zarządzania ryzykiem wynikającym ze zmiany warunków makroekonomicznych, nie przeprowadzanie testów warunków skrajnych w zakresie istotnych dla banku rodzajów ryzyka),
- brak zgodności procedur wewnętrznych z przepisami Uchwały nr 381/2008 KNF, w szczególności w zakresie rachunku funduszy własnych,
- nieprawidłowości w procesie szacowania kapitału wewnętrznego, w szczególności nie uwzględnienie w procesie wszystkich potencjalnie istotnych ryzyk, brak pisemnych kryteriów uznawania poszczególnych rodzajów ryzyka za istotne, brak zasad wykonywania testów warunków skrajnych dot. niektórych istotnych ryzyk, niedostosowanie przyjętego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego na niektóre rodzaje ryzyka do skali działalności i złożoności ryzyka banku, brak uzasadnienia dla przyjętego przez bank sposobu alokacji kapitału wewnętrznego na podmioty w grupie,
- niekompletność informacji podlegających ogłaszaniu zgodnie z wymogami Uchwały nr 385/2008 KNF.

Proces zarządzania bankiem

- brak sformalizowania planowania strategicznego oraz operacyjnego,
- brak realizacji przyjętych założeń strategii banku,
- **niewystarczający nadzór właścicielski nad spółkami zależnymi** banku,
- niekompletność procedur oraz zawartości informacji zarządczej,
- **nieefektywny nadzór zarządu oraz rady nadzorczej nad działalnością banku,**
- **nieprzestrzeganie przepisów** prawa, uchwał KNF oraz regulacji wewnętrznych banków,
- niekompletność regulacji wewnętrznych banku,
- brak niezależności funkcji pomiaru, monitorowania i kontroli ryzyka od działalności operacyjnej,
- niewystarczający proces zarządzania ryzykiem braku zgodności (compliance),

- niezadowalającą skuteczność audytu wewnętrznego oraz czynności kontroli funkcjonalnej,
- **brak niezależności audytu wewnętrznego,**
- niewłaściwy proces zarządzania ryzykiem związanym z powierzaniem czynności bankowych oraz czynności faktycznych związanych z działalnością bankową podmiotom zewnętrznym (outsourcing),
- **błędy w sprawozdawczości** przekazywanej do NBP,
- **niepełna realizacja zaleceń wydanych po poprzedniej inspekcji.**

Ustalenia wynikające z przeprowadzonych czynności kontrolnych zostały zawarte w protokołach z inspekcji (w przypadku banków z kapitałem zagranicznym informacje dotyczące ustaleń inspekcji były też przekazywane do nadzoru macierzystego właściciela banku).

W wyniku przeprowadzonych czynności kontrolnych dany bank był zobowiązany do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości i przygotowania szczegółowego harmonogramu prac związanych z realizacją zaleceń KNF. **Realizacja zaleceń Komisji jest monitorowana** na podstawie raportów banków na bieżąco w ramach analizy zza-biurka oraz w trakcie kolejnej inspekcji w banku, jak również spotkań nadzoru z kierownictwem banku i przedstawicielami nadzoru macierzystego. W przypadku, gdy bank nieskutecznie realizuje zalecenia KNF lub nierzetelnie informuje o ich realizacji, może to być podstawą do udzielenia bankowi upomnienia. W 2010 roku KNF udzieliła 6 upomnień bankom komercyjnym, m.in. za brak podjęcia skutecznych działań w celu realizacji zaleceń Komisji i nieprzestrzeganie określonych przepisów prawa, skutkujące wzrostem ryzyka w działalności banku.

5.4 Współpraca międzynarodowa

W 2010 r. prace instytucji europejskich skoncentrowane były na projektowaniu norm ostrożnościowych oraz rozwiązań instytucjonalnych minimalizujących prawdopodobieństwo powtórzenia się kryzysu finansowego. Do najważniejszych inicjatyw w tym zakresie należały:

- wzmocnienie europejskiego wymiaru nadzoru finansowego,
- rewizja dyrektywy o wymogach kapitałowych (tzw. CRD IV),
- stworzenie unijnych ram przeciwdziałania i zarządzania kryzysami w sektorze bankowym,
- nowelizacja dyrektywy o systemach gwarantowania depozytów,
- uregulowanie sektora agencji ratingowych.

Zagadnienia te stały się również priorytetami działalności UKNF na arenie międzynarodowej. Oprócz nich, kluczowe znaczenie dla działalności zagranicznej Urzędu miały rozwijanie współpracy w ramach powstałego z inicjatywy UKNF Forum Państw Goszczących.

W grudniu 2009 roku Komitet Bazylejski ds. Nadzoru Bankowego (BCBS) wydał dwa dokumenty konsultacyjne składające się na plan reformy Nowej Umowy Kapitałowej (Bazylea III). Dokumenty te stały się fundamentem dla przygotowanego przez Komisję Europejską w lutym 2010 r. pakietu zmian do Dyrektywy CRD (tzw. CRD IV). Trzeba jednak zauważyć, że propozycje KE w zakresie utrzymania płynności przez instytucje kredytowe wykroczyły znacznie poza projekt bazylejski, przyznając nadzorcy grupowemu uprawnienia do decydowania o przeniesieniu stosowania wymogów płynnościowych z poziomu lokalnego na poziom transgranicznej grupy bankowej. Konsekwencją niniejszej propozycji może być utrata możliwości kontroli sytuacji płynnościowej przez lokalny organ nadzoru, a tym samym możliwości bezpośredniego reagowania w przypadku pojawienia się ewentualnego zagrożenia dla stabilności sektora w państwie goszczącym. Ta propozycja spotkała się z zastrzeżeniami UKNF. Dodatkowo UKNF wyraził wątpliwości co do proponowanego zwolnienia oddziałów instytucji kredytowych z przestrzegania wymogów płynnościowych na bazie solo oraz odebrania władzom krajowym prawa do nadzorowania płynności oddziałów.

W ramach dyskusji nad zapobieganiem powstawaniu kryzysów w sektorze finansowym zaproponowano wprowadzenie ujednoliconych zasad postępowania naprawczego (resolution), które m.in. umożliwiłoby podejmowanie skoordynowanych działań naprawczych prowadzonych w ramach grupy. W związku z tym UKNF wskazał na możliwe negatywne konsekwencje, jakie dla polskiego sektora bankowego może mieć wprowadzenie możliwości dokonywania transferu aktywów na zasadach nierynkowych od podmiotów zależnych w grupie. UKNF

stwierdził też, że podejmowane działania powinny uwzględniać strukturę i stopień rozwoju rynków finansowych oraz sytuację gospodarczą poszczególnych państw członkowskich.

W 2010 r. UE rozpoczęła prace nad zmianą dyrektywy w sprawie systemów gwarantowania depozytów. Komisja Europejska zaproponowała nowe zasady dotyczące zwiększenia kwoty objętej gwarancją (do 100 000 EUR) i możliwość pożyczek wzajemnych między systemami gwarancji depozytów, skracając termin wypłaty kwoty gwarantowanej oraz umożliwiając aby wypłaty w przypadku upadku oddziału działającego na zasadach transgranicznych dokonywał macierzysty system gwarancyjny (nie wszystkie z tych elementów zyskały uznanie państw członkowskich).

W 2010 r. realizowano bieżącą i ciągłą współpracę z bankami oraz nadzorami konsolidującymi w zakresie analizy wniosków oraz planowanych wniosków dotyczących wydania decyzji / wyrażenia opinii w zakresie zgody na stosowanie metod statystycznych do obliczania wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka kredytowego, ryzyka operacyjnego i ryzyka rynkowego.

Przedstawiciele UKNF uczestniczyli też w posiedzeniach kolegiów nadzorczych i grup zarządzania kryzysowego organizowanych przez nadzory macierzyste grup bankowych działających w Polsce (m.in. ocena sytuacji ekonomiczno-finansowej i ryzyka poszczególnych grup finansowych, do których należą nadzorowane w Polsce banki; wymiana informacji o przeprowadzonych i planowanych działaniach nadzorczych; procesy wspólnej oceny ryzyka i kapitału).

Reasumując, prowadzone w 2010 r. działania nadzorcze w obszarze analitycznym i inspekcyjnym koncentrowały się na monitorowaniu sytuacji poszczególnych banków oraz całego sektora bankowego, identyfikowaniu potencjalnych źródeł zagrożeń, jak też kontroli przestrzegania przez banki obowiązujących przepisów oraz realizacji zaleceń organu nadzoru.

Z kolei w obszarze regulacyjnym dokonano aktualizacji wybranych uchwał KNF i rekomendacji KNF, co wynikało m.in. z konieczności odpowiedzi organu nadzoru na zidentyfikowane wcześniej obszary podwyższonego ryzyka lub dostosowania regulacji do zmian wprowadzonych na poziomie UE. Jednocześnie prowadzono prace mające na celu dalsze dostosowanie regulacji do zidentyfikowanych obszarów ryzyka oraz zmian zachodzących w bankach i ich otoczeniu.

Aneks 1a - Wybrane charakterystyki sektora bankowego

	Wartość (mln zł; %)						Zmiana do 12/2009		
	12/2008	12/2009	03/2010	06/2010	09/2010	12/2010	mln zł	%	sokryg ¹
Suma bilansowa	1 035 356	1 057 376	1 083 242	1 127 242	1 142 293	1 158 011	100 635	9,5%	7,5%
Udział niedopasowania walutowego	-7,7%	-6,1%	-5,5%	-6,6%	-5,7%	-5,9%	x	x	x
Wybrane pozycje rachunku wyników									
1/ Wynik działalności bankowej	48 412	49 608	12 611	26 078	39 435	53 107	3 500	7,1%	x
- wynik z tytułu odsetek	28 012	26 376	7 216	14 788	22 731	30 841	4 464	16,9%	x
- wynik z tytułu opłat i prowizji	11 439	12 459	3 360	6 793	10 255	13 732	1 273	10,2%	x
- pozostałe pozycje	8 961	10 772	2 035	4 496	6 449	8 535	-2 237	-20,8%	x
2/ Koszty działania	24 713	24 814	6 032	12 366	18 738	25 534	720	2,9%	x
3/ Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	4 140	11 749	2 688	5 974	8 887	11 284	-465	-4,0%	x
4/ Wynik finansowy netto	13 556	8 282	2 473	5 466	8 513	11 674	3 392	41,0%	x
Wybrane pozycje bilansu									
1/ Aktywa									
- kasa i należności od banków centralnych	39 578	50 519	28 610	34 135	34 630	50 387	-133	-0,3%	x
- należności od banków	92 265	60 272	68 805	71 123	66 977	68 461	8 189	13,6%	x
- kredyty (wartość bilansowa)	635 522	686 997	682 211	721 162	728 906	753 092	66 095	9,6%	x
- instrumenty dłużne i kapitałowe	174 925	199 837	249 612	242 767	251 568	230 352	30 515	15,3%	x
2a/ Zobowiązania	947 211	954 066	974 262	1 017 810	1 026 533	1 041 792	87 726	9,2%	x
- zobowiązania wobec banków centralnych	18 200	14 516	11 863	4 434	1 018	734	-13 783	-94,9%	x
- depozyty i kredyty sektora finansowego	230 952	216 794	221 944	236 553	235 203	244 304	27 510	12,7%	x
- depozyty sektora niefinansowego	499 040	567 169	566 945	584 023	587 129	620 379	53 210	9,4%	x
- gospodarstwa domowe	336 865	387 681	394 812	401 300	404 558	422 374	34 693	8,9%	x
- przedsiębiorstwa	148 004	165 126	157 419	167 470	166 827	182 783	17 658	10,7%	x
- depozyty sektora budżetowego	52 701	51 975	62 142	62 943	69 046	52 965	990	1,9%	x
- zobowiązania z tytułu własnej emisji	12 480	19 417	19 945	25 619	25 366	24 370	4 952	25,5%	x
- zobowiązania podporządkowane	7 605	8 860	8 666	9 305	9 133	9 704	844	9,5%	x
2b/ Kapitały	88 145	103 309	108 980	109 432	115 760	116 219	12 910	12,5%	x
Kredyty ogółem (wartość bilansowa brutto)	653 619	713 868	711 319	752 600	762 080	786 785	72 917	10,2%	7,5%
1/ Kredyty dla sektora finansowego	19 071	24 585	24 102	23 335	23 385	24 872	287	1,2%	x
2/ Kredyty dla sektora niefinansowego	608 016	641 226	641 623	680 957	683 676	698 514	57 287	8,9%	5,9%
Gospodarstwa domowe	372 446	416 413	420 748	455 298	459 082	475 440	59 027	14,2%	9,1%
- kredyty mieszkaniowe	195 119	217 762	219 722	249 266	251 085	267 506	49 744	22,8%	13,0%
- złotowe	59 100	75 640	79 745	85 190	91 405	98 223	22 584	29,9%	x
- walutowe	136 019	142 123	139 977	164 076	159 680	169 283	27 161	19,1%	5,1%
- kredyty konsumpcyjne	116 637	132 171	132 392	134 150	134 542	134 047	1 876	1,4%	x
- pozostałe	60 690	66 479	68 633	71 882	73 455	73 886	7 407	11,1%	x
Przedsiębiorstwa	233 280	222 080	218 113	222 793	221 490	219 652	-2 428	-1,1%	-0,6%
- MSP	125 307	127 222	125 648	128 970	128 255	126 988	-235	-0,2%	0,2%
- duże przedsiębiorstwa	107 973	94 858	92 465	93 823	93 235	92 664	-2 194	-2,3%	1,7%
3/ Sektor budżetowy	26 531	48 057	45 593	48 308	55 019	63 399	15 343	31,9%	x
Udział kredytów zagrożonych									
Kredyty ogółem	4,7%	7,1%	7,4%	7,7%	7,9%	7,8%	x	x	x
1/ Kredyty dla sektora finansowego	2,0%	0,6%	0,8%	0,9%	0,8%	0,8%	x	x	x
2/ Kredyty dla sektora niefinansowego	4,9%	7,9%	8,2%	8,5%	8,8%	8,8%	x	x	x
Gospodarstwa domowe	4,0%	6,0%	6,6%	6,7%	7,2%	7,2%	x	x	x
- kredyty mieszkaniowe	1,1%	1,5%	1,5%	1,6%	1,8%	1,8%	x	x	x
- złotowe	1,7%	2,3%	2,4%	2,5%	2,8%	2,8%	x	x	x
- walutowe	0,8%	1,1%	1,0%	1,1%	1,2%	1,3%	x	x	x
- kredyty konsumpcyjne	7,8%	13,0%	14,8%	15,8%	17,0%	17,3%	x	x	x
- pozostałe	6,0%	6,7%	6,9%	7,3%	7,6%	8,1%	x	x	x
Przedsiębiorstwa	6,5%	11,6%	11,3%	12,3%	12,3%	12,4%	x	x	x
- MSP	7,5%	13,4%	12,5%	14,0%	14,2%	14,5%	x	x	x
- duże przedsiębiorstwa	5,4%	9,2%	9,6%	9,9%	9,7%	9,5%	x	x	x
3/ Sektor budżetowy	0,9%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	0,2%	x	x	x
Udział kredytów opóźnionych w spłacie									
Sektor niefinansowy opóźnienia > 30 dni	x	x	6,9%	7,1%	7,4%	7,4%	x	x	x
w tym > 90 dni	x	x	5,4%	5,8%	6,2%	6,3%	x	x	x
Adekwatność kapitałowa									
Fundusze własne	76 857	90 062	95 842	95 666	99 855	100 546	10 484	11,6%	x
Całkowity wymóg kapitałowy	55 633	54 220	54 268	57 411	57 378	58 207	3 986	7,4%	x
Nadwyżka funduszy własnych nad wymogiem	21 224	35 842	41 574	38 255	42 476	42 339	6 497	18,1%	x
Współczynnik wypłacalności	11,2%	13,3%	14,1%	13,5%	13,9%	13,8%	x	x	x

Skoryg. - tempo wzrostu skorygowane o wpływ zmian kursów walut.

Aneks 1b - Wybrane charakterystyki banków komercyjnych

	Wartość (mln zł)				Zmiana do (%)		Udział w sektorze (%) lub Średnia w sektorze		
	12/2008	12/2009	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010	12/2008	12/2009	12/2010
Suma bilansowa	922 617	939 919	1 017 313	1 032 822	9,9%	1,5%	89,1%	88,9%	89,2%
Udział niedopasowania walutowego	-9,1%	-7,1%	-6,6%	-6,7%	x	x	-7,7%	-6,1%	-5,9%
Wybrane pozycje rachunku wyników									
1/ Wynik działalności bankowej	43 116	43 995	35 134	47 364	7,7%	x	89,1%	88,7%	89,2%
- wynik z tytułu odsetek	24 556	22 815	19 970	27 191	19,2%	x	87,7%	86,5%	88,2%
- wynik z tytułu opłat i prowizji	10 315	11 113	9 145	12 232	10,1%	x	90,2%	89,2%	89,1%
- pozostałe pozycje	8 245	10 067	6 018	7 941	-21,1%	x	92,0%	93,5%	93,0%
2/ Koszty działania	21 540	21 383	16 123	21 946	2,6%	x	87,2%	86,2%	86,0%
3/ Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	3 703	10 664	8 005	10 155	-4,8%	x	89,4%	90,8%	90,0%
4/ Wynik finansowy netto	12 475	7 620	8 009	11 058	45,1%	x	92,0%	92,0%	94,7%
Wybrane pozycje bilansu									
1/ Aktywa									
- kasa i należności od banków centralnych	36 504	47 002	30 842	44 878	-4,5%	45,5%	92,2%	93,0%	89,1%
- należności od banków	67 072	36 022	43 138	39 530	9,7%	-8,4%	72,7%	59,8%	57,7%
- kredyty (wartość bilansowa)	569 875	613 463	652 914	677 454	10,4%	3,8%	89,7%	89,3%	90,0%
- instrumenty dłużne i kapitałowe	165 407	189 304	237 024	220 881	16,7%	-6,8%	94,6%	94,7%	95,9%
2a/ Zobowiązania	840 175	842 713	908 040	922 972	9,5%	1,6%	88,7%	88,3%	88,6%
- zobowiązania wobec banków centralnych	16 586	14 471	1 018	734	-94,9%	-28,0%	91,1%	99,7%	100,0%
- depozyty i kredyty sektora finansowego	201 013	187 189	201 976	216 537	15,7%	7,2%	87,0%	86,3%	88,6%
- depozyty sektora niefinansowego	444 455	505 056	521 423	547 796	8,5%	5,1%	89,1%	89,0%	88,3%
- gospodarstwa domowe	293 846	337 926	350 696	363 462	7,6%	3,6%	87,2%	87,2%	86,1%
- przedsiębiorstwa	137 826	154 317	156 845	170 839	10,7%	8,9%	93,1%	93,5%	93,5%
- depozyty sektora budżetowego	46 242	45 467	61 871	46 723	2,8%	-24,5%	87,7%	87,5%	88,2%
- zobowiązania z tytułu własnej emisji	12 172	19 198	25 281	24 225	26,2%	-4,2%	97,5%	98,9%	99,4%
- zobowiązania podporządkowane	7 329	8 503	8 737	9 285	9,2%	6,3%	96,4%	96,0%	95,7%
2b/ Kapitały	82 442	97 206	109 272	109 850	13,0%	0,5%	93,5%	94,1%	94,5%
Kredyty ogółem (wartość bilansowa brutto)	586 895	638 133	683 100	708 148	11,0%	3,7%	89,8%	89,4%	90,0%
1/ Kredyty dla sektora finansowego	16 961	22 539	22 030	23 520	4,4%	6,8%	88,9%	91,7%	94,6%
2/ Kredyty dla sektora niefinansowego	545 449	570 352	609 115	624 742	9,5%	2,6%	89,7%	88,9%	89,4%
Gospodarstwa domowe	327 084	363 711	403 593	420 125	15,5%	4,1%	87,8%	87,3%	88,4%
- kredyty mieszkaniowe	181 153	201 375	232 285	247 991	23,1%	6,8%	92,8%	92,5%	92,7%
- złotowe	54 535	70 467	85 622	92 333	31,0%	7,8%	92,3%	93,2%	94,0%
- walutowe	126 617	130 908	146 664	155 658	18,9%	6,1%	93,1%	92,1%	92,0%
- kredyty konsumpcyjne	105 156	117 789	120 760	120 730	2,5%	0,0%	90,2%	89,1%	90,1%
- pozostałe	40 775	44 547	50 548	51 403	15,4%	1,7%	67,2%	67,0%	69,6%
Przedsiębiorstwa	216 288	204 202	202 754	201 567	-1,3%	-0,6%	92,7%	91,9%	91,8%
- MSP	112 912	113 803	113 478	112 752	-0,9%	-0,6%	90,1%	89,5%	88,8%
- duże przedsiębiorstwa	103 376	90 400	89 276	88 815	-1,8%	-0,5%	95,7%	95,3%	95,8%
3/ Sektor budżetowy	24 485	45 241	51 956	59 885	32,4%	15,3%	92,3%	94,1%	94,5%
Udział kredytów zagrożonych									
Kredyty ogółem	4,9%	7,4%	8,1%	8,0%	x	x	4,7%	7,1%	7,8%
1/ Kredyty dla sektora finansowego	2,2%	0,7%	0,9%	0,8%	x	x	2,0%	0,6%	0,8%
2/ Kredyty dla sektora niefinansowego	5,1%	8,3%	9,1%	9,0%	x	x	4,9%	7,9%	8,8%
Gospodarstwa domowe	4,1%	6,1%	7,2%	7,2%	x	x	4,0%	6,0%	7,2%
- kredyty mieszkaniowe	1,1%	1,5%	1,9%	1,9%	x	x	1,1%	1,5%	1,8%
- złotowe	1,7%	2,3%	2,8%	2,9%	x	x	1,7%	2,3%	2,8%
- walutowe	0,9%	1,1%	1,3%	1,3%	x	x	0,8%	1,1%	1,3%
- kredyty konsumpcyjne	7,8%	13,1%	16,8%	17,2%	x	x	7,8%	13,0%	17,3%
- pozostałe	7,6%	8,4%	9,2%	9,6%	x	x	6,0%	6,7%	8,1%
Przedsiębiorstwa	6,7%	12,2%	12,8%	12,8%	x	x	6,5%	11,6%	12,4%
- MSP	7,8%	14,3%	14,9%	15,1%	x	x	7,5%	13,4%	14,5%
- duże przedsiębiorstwa	5,6%	9,5%	10,0%	9,8%	x	x	5,4%	9,2%	9,5%
3/ Sektor budżetowy	1,0%	0,2%	0,2%	0,2%	x	x	0,9%	0,2%	0,2%
Udział kredytów opóźnionych w spłacie									
Sektor niefinansowy opóźnienia > 30 dni	x	x	6,7%	6,6%	x	x	x	x	6,6%
w tym > 90 dni	x	x	5,6%	5,6%	x	x	x	x	5,6%
Adekwatność kapitałowa									
Fundusze własne	71 697	83 980	93 039	93 574	11,4%	0,6%	93,3%	93,2%	93,1%
Całkowity wymóg kapitałowy	52 482	50 581	53 342	54 098	7,0%	1,4%	94,3%	93,3%	92,9%
Nadwyżka funduszy własnych nad wymogiem	19 215	33 399	39 697	39 476	18,2%	-0,6%	90,5%	93,2%	93,2%
Współczynnik wypłacalności	11,1	13,2	13,9	13,8	x	x	11,2	13,3	13,8

Uwaga: dla udziału niedopasowania walutowego, udziału kredytów zagrożonych, udziału kredytów opóźnionych w spłacie oraz współczynnika wypłacalności – udział w sektorze oznacza średnią wartość w sektorze.

Aneks 1c - Wybrane charakterystyki oddziałów instytucji kredytowych

	Wartość (mln zł)				Zmiana do (%)		Udział w sektorze (%) lub Średnia w sektorze		
	12/2008	12/2009	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010	12/2008	12/2009	12/2010
Suma bilansowa	56 203	55 741	58 326	54 734	-1,8%	-6,2%	5,4%	5,3%	4,7%
Udział niedopasowania walutowego	7,8%	2,9%	3,2%	2,2%	x	x	-7,7%	-6,1%	-5,9%
Wybrane pozycje rachunku wyników									
1/ Wynik działalności bankowej	1 652	2 204	1 517	1 997	-9,4%	x	3,4%	4,4%	3,8%
- wynik z tytułu odsetek	713	1 150	752	939	-18,3%	x	2,5%	4,4%	3,0%
- wynik z tytułu opłat i prowizji	248	397	371	509	28,2%	x	2,2%	3,2%	3,7%
- pozostałe pozycje	691	656	393	549	-16,3%	x	7,7%	6,1%	6,4%
2/ Koszty działania	927	1 126	846	1 152	2,3%	x	3,8%	4,5%	4,5%
3/ Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	339	997	772	965	-3,2%	x	8,2%	8,5%	8,6%
4/ Wynik finansowy netto	181	-27	-100	-135	397,2%	x	1,3%	-0,3%	-1,2%
Wybrane pozycje bilansu									
1/ Aktywa									
- kasa i należności od banków centralnych	1 579	2 096	2 348	3 997	90,7%	70,2%	4,0%	4,1%	7,9%
- należności od banków	9 284	7 345	5 802	7 148	-2,7%	23,2%	10,1%	12,2%	10,4%
- kredyty (wartość bilansowa)	31 862	35 011	33 446	33 046	-5,6%	-1,2%	5,0%	5,1%	4,4%
- instrumenty dłużne i kapitałowe	6 500	8 141	12 552	7 333	-9,9%	-41,6%	3,7%	4,1%	3,2%
2a/ Zobowiązania	56 350	56 174	59 012	55 687	-0,9%	-5,6%	5,9%	5,9%	5,3%
- zobowiązania wobec banków centralnych	1 613	45	0	0	-100,0%	x	8,9%	0,3%	0,0%
- depozyty i kredyty sektora finansowego	29 116	28 583	32 145	26 658	-6,7%	-17,1%	12,6%	13,2%	10,9%
- depozyty sektora niefinansowego	13 170	16 432	16 741	18 760	14,2%	12,1%	2,6%	2,9%	3,0%
- gospodarstwa domowe	6 595	9 920	11 305	12 030	21,3%	6,4%	2,0%	2,6%	2,8%
- przedsiębiorstwa	6 478	6 419	5 354	6 642	3,5%	24,1%	4,4%	3,9%	3,6%
- depozyty sektora budżetowego	114	134	340	117	-12,8%	-65,6%	0,2%	0,3%	0,2%
- zobowiązania z tytułu własnej emisji	308	219	0	0	-100,0%	0,0%	2,5%	1,1%	0,0%
- zobowiązania podporządkowane	x	x	x	x	x	x	x	x	x
2b/ Kapitały	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Kredyty ogółem (wartość bilansowa brutto)	32 411	36 647	35 803	35 384	-3,4%	-1,2%	5,0%	5,1%	4,5%
1/ Kredyty dla sektora finansowego	2 007	1 945	1 217	1 201	-38,2%	-1,2%	10,5%	7,9%	4,8%
2/ Kredyty dla sektora niefinansowego	30 399	34 699	34 584	34 181	-1,5%	-1,2%	5,0%	5,4%	4,9%
Gospodarstwa domowe	20 251	25 032	25 478	25 846	3,3%	1,4%	5,4%	6,0%	5,4%
- kredyty mieszkaniowe	10 858	12 679	14 596	15 236	20,2%	4,4%	5,6%	5,8%	5,7%
- złotowe	1 457	1 469	1 587	1 620	10,3%	2,1%	2,5%	1,9%	1,6%
- walutowe	9 401	11 211	13 009	13 616	21,5%	4,7%	6,9%	7,9%	8,0%
- kredyty konsumpcyjne	7 255	9 443	8 277	7 879	-16,6%	-4,8%	6,2%	7,1%	5,9%
- pozostałe	2 138	2 910	2 605	2 731	-6,2%	4,8%	3,5%	4,4%	3,7%
Przedsiębiorstwa	10 146	9 667	9 106	8 335	-13,8%	-8,5%	4,3%	4,4%	3,8%
- MSP	5 671	5 415	5 394	4 713	-13,0%	-12,6%	4,5%	4,3%	3,7%
- duże przedsiębiorstwa	4 476	4 252	3 712	3 621	-14,8%	-2,4%	4,1%	4,5%	3,9%
3/ Sektor budżetowy	5	3	2	2	-41,7%	-25,7%	0,0%	0,0%	0,0%
Udział kredytów zagrożonych									
Kredyty ogółem	2,3%	5,4%	8,9%	8,8%	x	x	4,7%	7,1%	7,8%
1/ Kredyty dla sektora finansowego	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	x	x	2,0%	0,6%	0,8%
2/ Kredyty dla sektora niefinansowego	2,5%	5,7%	9,2%	9,1%	x	x	4,9%	7,9%	8,8%
Gospodarstwa domowe	3,0%	7,1%	10,5%	10,1%	x	x	4,0%	6,0%	7,2%
- kredyty mieszkaniowe	0,1%	0,4%	0,7%	0,8%	x	x	1,1%	1,5%	1,8%
- złotowe	0,3%	0,9%	1,3%	1,7%	x	x	1,7%	2,3%	2,8%
- walutowe	0,0%	0,3%	0,6%	0,7%	x	x	0,8%	1,1%	1,3%
- kredyty konsumpcyjne	8,3%	16,8%	27,7%	27,1%	x	x	7,8%	13,0%	17,3%
- pozostałe	0,2%	5,1%	11,2%	12,3%	x	x	6,0%	6,7%	8,1%
Przedsiębiorstwa	1,3%	2,2%	5,5%	6,3%	x	x	6,5%	11,6%	12,4%
- MSP	1,5%	2,5%	8,1%	9,7%	x	x	7,5%	13,4%	14,5%
- duże przedsiębiorstwa	1,2%	1,7%	1,8%	2,0%	x	x	5,4%	9,2%	9,5%
3/ Sektor budżetowy	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	x	x	0,9%	0,2%	0,2%
Udział kredytów opóźnionych w spłacie									
Sektor niefinansowy opóźnienia > 30 dni	x	x	8,8%	8,7%	x	x	x	x	6,6%
w tym > 90 dni	x	x	7,8%	7,7%	x	x	x	x	5,6%
Adekwatność kapitałowa									
Fundusze własne	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Całkowity wymóg kapitałowy	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Nadwyżka funduszy własnych nad wymogiem	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Współczynnik wypłacalności	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Uwaga: dla udziału niedopasowania walutowego, udziału kredytów zagrożonych, udziału kredytów opóźnionych w spłacie oraz współczynnika wypłacalności – udział w sektorze oznacza średnią wartość w sektorze.

Aneks 1d - Wybrane charakterystyki banków spółdzielczych

	Wartość (mln zł)				Zmiana do (%)		Udział w sektorze (%) lub Średnia w sektorze		
	12/2008	12/2009	09/2010	12/2010	12/2009	09/2010	12/2008	12/2009	12/2010
Suma bilansowa	56 537	61 715	66 654	70 455	14,2%	5,7%	5,5%	5,8%	6,1%
Udział niedopasowania walutowego	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	x	x	-7,7%	-6,1%	-5,9%
Wybrane pozycje rachunku wyników									
1/ Wynik działalności bankowej	3 645	3 409	2 784	3 746	9,9%	x	7,5%	6,9%	7,1%
- wynik z tytułu odsetek	2 743	2 411	2 008	2 711	12,4%	x	9,8%	9,1%	8,8%
- wynik z tytułu opłat i prowizji	876	949	738	990	4,4%	x	7,7%	7,6%	7,2%
- pozostałe pozycje	26	49	37	45	-7,7%	x	0,3%	0,5%	0,5%
2/ Koszty działania	2 247	2 305	1 769	2 436	5,7%	x	9,1%	9,3%	9,5%
3/ Saldo rezerw i odpisów (ujemne)	99	88	110	165	85,9%	x	2,3%	0,8%	1,4%
4/ Wynik finansowy netto	900	690	604	751	8,9%	x	6,4%	6,9%	5,8%
Wybrane pozycje bilansu									
1/ Aktywa									
- kasa i należności od banków centralnych	1 494	1 421	1 440	1 511	6,3%	4,9%	3,8%	2,8%	3,0%
- należności od banków	15 909	16 904	18 037	21 784	28,9%	20,8%	17,2%	28,0%	31,8%
- kredyty (wartość bilansowa)	33 785	38 523	42 546	42 592	10,6%	0,1%	5,3%	5,6%	5,7%
- instrumenty dłużne i kapitałowe	3 018	2 391	1 992	2 138	-10,6%	7,3%	1,7%	1,2%	0,9%
2a/ Zobowiązania	50 686	55 179	59 480	63 133	14,4%	6,1%	5,4%	5,8%	6,1%
- zobowiązania wobec banków centralnych	1	0	0	0	-17,5%	-6,9%	0,0%	0,0%	0,0%
- depozyty i kredyty sektora finansowego	823	1 023	1 082	1 109	8,4%	2,5%	0,4%	0,5%	0,5%
- depozyty sektora niefinansowego	41 415	45 681	48 965	53 823	17,8%	9,9%	8,3%	8,1%	8,7%
- gospodarstwa domowe	36 424	39 835	42 557	46 882	17,7%	10,2%	10,8%	10,3%	11,1%
- przedsiębiorstwa	3 701	4 390	4 628	5 302	20,8%	14,6%	2,5%	2,7%	2,9%
- depozyty sektora budżetowego	6 345	6 373	6 835	6 125	-3,9%	-10,4%	12,0%	12,3%	11,6%
- zobowiązania z tytułu własnej emisji	0	0	85	144	x	69,8%	0,0%	0,0%	0,6%
- zobowiązania podporządkowane	276	357	396	419	17,2%	5,7%	3,6%	4,0%	4,3%
2b/ Kapitały	5 850	6 536	7 174	7 322	12,0%	2,1%	6,6%	6,3%	6,3%
Kredyty ogółem (wartość bilansowa brutto)	34 313	39 088	43 177	43 253	10,7%	0,2%	5,2%	5,5%	5,5%
1/ Kredyty dla sektora finansowego	103	100	139	151	50,2%	8,7%	0,5%	0,4%	0,6%
2/ Kredyty dla sektora niefinansowego	32 169	36 174	39 977	39 590	9,4%	-1,0%	5,3%	5,6%	5,7%
Gospodarstwa domowe	25 110	27 670	30 011	29 469	6,5%	-1,8%	6,7%	6,6%	6,2%
- kredyty mieszkaniowe	3 108	3 708	4 204	4 279	15,4%	1,8%	1,6%	1,7%	1,6%
- złotowe	3 108	3 704	4 196	4 270	15,3%	1,8%	5,3%	4,9%	4,3%
- walutowe	1	4	8	9	120,9%	10,7%	0,0%	0,0%	0,0%
- kredyty konsumpcyjne	4 225	4 940	5 505	5 439	10,1%	-1,2%	3,6%	3,7%	4,1%
- pozostałe	17 777	19 022	20 302	19 752	3,8%	-2,7%	29,3%	28,6%	26,7%
Przedsiębiorstwa	6 846	8 211	9 631	9 751	18,8%	1,2%	2,9%	3,7%	4,4%
- MSP	6 724	8 004	9 383	9 522	19,0%	1,5%	5,4%	6,3%	7,5%
- duże przedsiębiorstwa	121	207	247	228	10,4%	-7,8%	0,1%	0,2%	0,2%
3/ Sektor budżetowy	2 042	2 813	3 061	3 512	24,9%	14,7%	7,7%	5,9%	5,5%
Udział kredytów zagrożonych									
Kredyty ogółem	3,8%	4,0%	4,4%	4,8%	x	x	4,7%	7,1%	7,8%
1/ Kredyty dla sektora finansowego	1,7%	1,9%	1,0%	0,9%	x	x	2,0%	0,6%	0,8%
2/ Kredyty dla sektora niefinansowego	4,1%	4,3%	4,7%	5,2%	x	x	4,9%	7,9%	8,8%
Gospodarstwa domowe	3,4%	3,3%	3,5%	3,9%	x	x	4,0%	6,0%	7,2%
- kredyty mieszkaniowe	1,3%	1,7%	2,0%	2,3%	x	x	1,1%	1,5%	1,8%
- złotowe	1,3%	1,7%	2,0%	2,3%	x	x	1,7%	2,3%	2,8%
- walutowe	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	x	x	0,8%	1,1%	1,3%
- kredyty konsumpcyjne	6,6%	5,3%	5,6%	5,8%	x	x	7,8%	13,0%	17,3%
- pozostałe	3,0%	3,1%	3,3%	3,8%	x	x	6,0%	6,7%	8,1%
Przedsiębiorstwa	6,5%	7,9%	8,5%	9,2%	x	x	6,5%	11,6%	12,4%
- MSP	6,6%	7,9%	8,5%	9,2%	x	x	7,5%	13,4%	14,5%
- duże przedsiębiorstwa	1,5%	9,9%	9,9%	10,1%	x	x	5,4%	9,2%	9,5%
3/ Sektor budżetowy	0,1%	0,1%	0,4%	0,3%	x	x	0,9%	0,2%	0,2%
Udział kredytów opóźnionych w spłacie									
Sektor niefinansowy opóźnienia > 30 dni	x	x	4,5%	4,9%	x	x	6,6%	7,2%	7,4%
w tym > 90 dni	x	x	3,5%	3,7%	x	x	5,2%	5,9%	6,3%
Adekwatność kapitałowa									
Fundusze własne	5 161	6 083	6 816	6 972	14,6%	2,3%	6,7%	6,8%	6,9%
Całkowity wymóg kapitałowy	3 152	3 640	4 036	4 109	12,9%	1,8%	5,7%	6,7%	7,1%
Nadwyżka funduszy własnych nad wymogiem	2 009	2 443	2 780	2 863	17,2%	3,0%	9,5%	6,8%	6,8%
Współczynnik wypłacalności	13,1	13,4	13,5	13,6	x	x	11,2	13,3	13,8

Uwaga: dla udziału niedopasowania walutowego, udziału kredytów zagrożonych, udziału kredytów opóźnionych w spłacie oraz współczynnika wypłacalności – udział w sektorze oznacza średnią wartość w sektorze.

Aneks 2 - PODZIAŁ SEKTOROWY GOSPODARKI⁵⁵

Sektor finansowy

- Monetarne instytucje finansowe
 - Banki centralne
 - NBP
 - Banki centralne – nierezydent
 - Pozostałe monetarne instytucje finansowe
 - Banki i oddziały instytucji kredytowych
 - Inne monetarne instytucje finansowe
 - SKOK
 - Fundusze rynku pieniężnego
- Pozostałe instytucje sektora finansowego
 - Instytucje ubezpieczeniowe
 - Fundusze emerytalne
 - Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego
 - Fundusze inwestycyjne (z wyłączeniem funduszy rynku pieniężnego)
 - Inne instytucje pośrednictwa finansowego (z wyłączeniem funduszy inwestycyjnych)
 - Pomocnicze instytucje finansowe
 - Międzynarodowe organizacje finansowe (dotyczy tylko nierezydentów)

Sektor niefinansowy

- Przedsiębiorstwa
 - MSP
 - Duże przedsiębiorstwa
- Gospodarstwa domowe
 - Przedsiębiorcy indywidualni
 - Osoby prywatne
 - Rolnicy indywidualni
- Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych

Sektor instytucji rządowych i samorządowych

- Instytucje rządowe szczebla centralnego
- Instytucje samorządowe
- Fundusze ubezpieczeń społecznych

⁵⁵ Prezentowany materiał stanowi nieznacznie zmodyfikowany wyciąg z „Instrukcji uzupełniającej do pakietu FINREP”, NBP.

SEKTOR FINANSOWY - jednostki, których główną działalnością jest pośrednictwo finansowe, tj. nabywanie aktywów finansowych przy równoczesnym zaciąganiu zobowiązań na własny rachunek w wyniku przeprowadzania rynkowych transakcji finansowych, oraz jednostki świadczące usługi pomocnicze w stosunku do pośrednictwa finansowego.

Banki centralne - Narodowy Bank Polski – działający na podstawie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim (Dz.U. z 2005 r. Nr 1, poz. 2 z późn. zm.). **Banki centralne - nierezydent** - instytucja w kraju nierezydenta pełniąca funkcje władzy monetarnej, której podstawową działalnością jest emitowanie waluty krajowej i utrzymywanie całości lub części rezerw dewizowych państwa. Bank centralny może pełnić także inne funkcje, takie jak kontrola wielkości podaży pieniądza oraz kredytu w gospodarce, prowadzenie polityki kursowej, wykonywanie obsługi finansowej sektora rządowego, sprawowanie nadzoru nad systemem bankowym, utrzymywanie rezerw banków oraz ich refinansowanie, organizowanie rozliczeń pieniężnych. Niektóre z wyżej wymienionych funkcji mogą być wykonywane przez inne instytucje. Kategoria ta obejmuje również Europejski Bank Centralny.

Pozostałe monetarne instytucje finansowe - instytucje finansowe, których działalność polega na przyjmowaniu depozytów i/lub bliskich substytutów depozytów od podmiotów innych niż monetarne instytucje finansowe oraz udzielaniu kredytów i/lub inwestowaniu w papiery wartościowe na własny rachunek. Dla krajów należących do Unii Europejskiej instytucje te klasyfikowane są zgodnie z aktualizowaną na bieżąco listą, publikowaną w Internecie na stronie NBP (www.nbp.pl) oraz na stronie Europejskiego Banku Centralnego (www.ecb.int). Dla pozostałych krajów należy przyjąć, że pozostałe monetarne instytucje finansowe oznaczają banki (z wyłączeniem banku centralnego).

Banki (z wyłączeniem banków w stanie upadłości, w likwidacji oraz w organizacji) - jednostki tworzone i działające w oparciu o ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (Dz. U. Nr 140, poz. 939 z późn. zm.), w odniesieniu do banków spółdzielczych – ustawę z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (Dz. U. z 1995 r. Nr 54, poz.288 z późn. zm.), w odniesieniu do banków zrzeszających – ustawę z dnia 28 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających (Dz. U. Nr 119, poz. 1252 z późn. zm.), w odniesieniu do banków hipotecznych – ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o listach zastawnych i bankach hipotecznych (Dz. U. Nr 140, poz. 940 z późn. zm.).

Oddziały instytucji kredytowych – jednostki organizacyjne instytucji kredytowej wykonujące w jej imieniu i na jej rzecz wszystkie lub niektóre czynności wynikające z zezwolenia udzielonego tej instytucji kredytowej, przy czym wszystkie jednostki organizacyjne danej instytucji kredytowej odpowiadające powyższym cechom, utworzone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uważa się za jeden oddział.

Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo-Kredytowe - jednostki tworzone i działające w oparciu o ustawę z dnia 14 grudnia 1995 r. spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych (Dz. U. z dnia 4 stycznia 1996 r. Nr 1, poz.2 z późn. zm.)

Fundusze rynku pieniężnego - fundusze utworzone na podstawie Ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz.U. 146/04 poz. 1546).

Instytucje ubezpieczeniowe - instytucje oferujące ochronę ubezpieczeniową (produkty ubezpieczeniowe) i realizujące swoje cele i zadania poprzez przedsiębiorstwo ubezpieczeniowe (zakład ubezpieczeń), funkcjonujące w formie spółki akcyjnej lub towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, prowadzące działalność na podstawie ustawy z 22 maja 2003 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U. Nr 124, poz.1151 z późn. zm.). Pojęcie instytucji ubezpieczeniowych nie obejmuje jednostek działających w sferze ubezpieczeń społecznych (Zakład Ubezpieczeń Społecznych, Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, Narodowy Fundusz Zdrowia, Fundusz Pracy) oraz jednostek sprawujących nadzór nad instytucjami ubezpieczeniowymi i funduszami emerytalnymi (Komisja Nadzoru Finansowego) zaliczanych do sektora instytucji rządowych i samorządowych.

Fundusze emerytalne - instytucje, których przedmiotem działalności jest gromadzenie środków pieniężnych i ich lokowanie, z przeznaczeniem na wypłatę członkom funduszu po osiągnięciu przez nich wieku emerytalnego, działające w oparciu o ustawę z 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz. U. z 2004r. Nr 159, poz.1667 z późn. zm.).

Pozostałe instytucje pośrednictwa finansowego – instytucje finansowe, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe realizowane poprzez zaciąganie zobowiązań w formach innych niż gotówka, depozyty i/lub substytuty depozytów w jednostkach instytucjonalnych innych niż monetarne instytucje finansowe.

Fundusze inwestycyjne (z wyłączeniem funduszy rynku pieniężnego) - osoby prawne, określone w Ustawie z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych (Dz.U. 146/04 poz. 1546), których wyłącznym przedmiotem działalności jest lokowanie środków pieniężnych zebranych w drodze publicznego, a w przypadkach określonych w ustawie również niepublicznego, proponowania nabycia jednostek uczestnictwa albo certyfikatów inwestycyjnych, w określone w ustawie papiery wartościowe, instrumenty rynku pieniężnego i inne prawa majątkowe. Do tej kategorii zalicza się także Narodowe Fundusze Inwestycyjne.

Inne instytucje pośrednictwa finansowego (z wyłączeniem funduszy inwestycyjnych) - instytucje finansowe, których podstawową działalnością jest pośrednictwo finansowe realizowane poprzez zaciąganie zobowiązań w formach innych niż gotówka, depozyty i/lub substytuty depozytów w jednostkach instytucjonalnych innych niż monetarne instytucje finansowe. Do podsektora tego zaliczane są m.in.: przedsiębiorstwa leasingu finansowego, (przedsiębiorstwa świadczące usługi leasingu operacyjnego należy wykazywać w sektorze niefinansowym w przedsiębiorstwach), przedsiębiorstwa factoringowe, domy maklerskie, instytucje typu Private Equity/ Venture Capital, firmy utworzone w celu sekurytyzacji aktywów, banki w stanie upadłości, w likwidacji oraz w organizacji.

Pomocnicze instytucje finansowe – instytucje finansowe, które nie prowadzą pośrednictwa finansowego we własnym imieniu, a jedynie przyczyniają się do tworzenia warunków do tego pośrednictwa. Do tego podsektora zalicza się m.in.: brokerów, agentów i doradców ubezpieczeniowych i emerytalnych, doradców inwestycyjnych, kantory, giełdy papierów wartościowych, giełdy towarowe, instytucje tworzące infrastrukturę dla funkcjonowania rynków finansowych, np. izby i centra rozliczeniowe (np. Polcard), depozyty papierów wartościowych (np. Krajowy Depozyt Papierów Wartościowych SA), instytucje gwarancyjne (np. Bankowy Fundusz Gwarancyjny), fundusze i fundacje finansowe (w tym: Fundusz Współpracy), towarzystwa funduszy inwestycyjnych, towarzystwa funduszy emerytalnych, instytucje zajmujące się sprzedażą ratalną, firmy zarządzające aktywami (typu „asset management”), Związek Banków Polskich, Krajowa Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa, przedstawicielstwa banków zagranicznych.

Międzynarodowe organizacje finansowe – organizacje finansowe zajmujące się wielostronną współpracą i udzielaniem pomocy państwom członkowskim lub krajom trzecim, np. Międzynarodowy Fundusz Walutowy (MFW), Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (Bank Światowy), Bank Rozrachunków Międzynarodowych (BIS), Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR). Zaliczane są tu również międzynarodowe instytucje finansowe w rozumieniu art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo Bankowe (Dz.U. z 2002r. Nr 72, poz. 665 z późn. zm.).

SEKTOR NIEFINANSOWY - jednostki, których główną działalnością jest produkcja i obrót dobrami lub świadczenie usług niefinansowych (w tym leasingu operacyjnego), jednostki wykonujące funkcje o charakterze niefinansowym oraz osoby fizyczne. Sektor niefinansowy **obejmuje przedsiębiorstwa, gospodarstwa domowe oraz instytucje niekomercyjne.**

Przedsiębiorstwa – wszystkie jednostki, których główną działalnością jest produkcja, obrót dobrami lub świadczenie usług niefinansowych. Do grupy tej zalicza się również osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek, o ile liczba pracujących w ramach prowadzonej działalności gospodarczej wynosiła na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego więcej niż 9 osób.

Małe i średnie przedsiębiorstwa (MSP) – jednostki w których liczba pracujących na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego wynosiła mniej niż 250 osób oraz osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą na własny rachunek, o ile liczba pracujących w ramach prowadzonej działalności gospodarczej wynosiła na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego więcej niż 9 osób, lecz mniej niż 250 osób. Kategoria ta obejmuje także mikroprzedsiębiorstwa (przedsiębiorstwa, w których liczba pracujących na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego wynosiła do 9 osób włącznie). Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek, w ramach której liczba pracujących na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego nie przekraczała 9 osób są zaliczane do kategorii przedsiębiorców indywidualnych (gospodarstwa domowe).

Duże przedsiębiorstwa - jednostki w których liczba pracujących na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego wynosiła co najmniej 250 osób oraz osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą na własny rachunek, o ile liczba pracujących na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego wynosiła co najmniej 250 osób.

Gospodarstwa domowe – osoby lub grupy osób będące konsumentami i/lub osoby lub grupy osób, które są producentami rynkowymi wyrobów i usług niefinansowych, przeznaczonych wyłącznie na własnego potrzeby.

Przedsiębiorcy indywidualni - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na własny rachunek, którym bank sprawozdający świadczy usługi związane z ich działalnością, a liczba pracujących w ramach prowadzonej działalności gospodarczej wynosiła na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego do 9 osób włącznie (np. przedstawiciele wolnych zawodów, jeśli spełniają ww. warunki). Kredyty udzielane osobom prowadzącym działalność gospodarczą, przeznaczone na realizację celów konsumpcyjnych lub zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych powinny być wykazywane jako kredyty dla osób prywatnych. Podobnie, depozyty dla tych osób, jeżeli zakładane są odrębnie dla celów prywatnych, powinny być wykazywane jako depozyty osób prywatnych. Zaliczyć tu należy także niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej oraz szkoły niepubliczne, prowadzone przez osoby fizyczne, o ile na koniec ostatniego zakończonego roku obrotowego liczba pracujących wynosiła do 9 osób włącznie.

Osoby prywatne - osoby fizyczne, z wyjątkiem osób prowadzących działalność gospodarczą i/lub rolniczą (tj. zakwalifikowanych do grupy przedsiębiorców indywidualnych lub rolników indywidualnych). Do kategorii tej zalicza się tu również: pracownicze kasy zapomogowo-pożyczkowe prowadzone przez zakłady pracy, szkolne kasy oszczędnościowe oraz rady rodziców działające w szkołach, przedszkolach i innych placówkach.

Rolnicy indywidualni - osoby fizyczne, których głównym źródłem dochodów jest produkcja rolnicza, a ich działalność nie jest zarejestrowana w formie przedsiębiorstwa, spółki, spółdzielni lub grup producenckich. Kredyty udzielane rolnikom indywidualnym, przeznaczone na realizację celów konsumpcyjnych lub zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych powinny być wykazywane jako kredyty dla osób prywatnych. Podobnie, depozyty tych osób, jeżeli zakładane są odrębnie dla celów prywatnych, powinny być wykazywane jako depozyty osób prywatnych.

Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych - instytucje niekomercyjne stanowiące odrębne jednostki prawne działające na rzecz gospodarstw domowych, których podstawowe przychody, pomijając uzyskiwane z okazjonalnej sprzedaży, stanowią dobrowolne wpłaty pieniężne lub wkłady w naturze od gospodarstw domowych, dotacje instytucji rządowych i samorządowych oraz dochody z tytułu własności. Do tego podsektora zalicza się: związki zawodowe, towarzystwa i stowarzyszenia zawodowe i naukowe, stowarzyszenia konsumentów, partie polityczne, kościoły i związki wyznaniowe, ochotniczą straż pożarną, fundusze i fundacje działające na rzecz gospodarstw domowych, kluby społeczne, kluby kultury, rekreacyjne i sportowe, wspólnoty mieszkaniowe, niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej i szkoły niepubliczne, o ile prowadzone są przez kościoły i związki wyznaniowe, fundacje działające na rzecz gospodarstw domowych, związki zawodowe, samorządy zawodowe i stowarzyszenia oraz inne podmioty zaliczane do instytucji niekomercyjnych, instytucje dobroczynne, organizacje pomocy humanitarnej finansowane z dobrowolnych transferów pieniężnych lub w naturze od innych jednostek instytucjonalnych.

SEKTOR INSTYTUCJI RZĄDOWYCH I SAMORZĄDOWYCH - sektor instytucji rządowych i samorządowych obejmuje organy władzy publicznej i podległe im jednostki organizacyjne, państwowe osoby prawne oraz inne państwowe jednostki organizacyjne nie objęte Krajowym Rejestrem Sądowym, których działalność finansowana jest ze środków publicznych w całości lub przeważającej części, z wyjątkiem przedsiębiorstw państwowych, banków państwowych, spółek prawa handlowego.

Instytucje rządowe szczebla centralnego - wszystkie ministerstwa i inne instytucje centralne, których kompetencje obejmują zwykle całe terytorium ekonomiczne kraju, z wyjątkiem zarządzania funduszami ubezpieczeń społecznych. Podsektor ten obejmuje centralne organy administracji rządowej i podległe im jednostki organizacyjne, których działalność finansowana jest w określonym stopniu z budżetu państwa.

Instytucje samorządowe - organy administracji samorządowej (gminne, powiatowe i wojewódzkie) i podlegające im jednostki organizacyjne, których działalność jest finansowana z budżetu jednostek samorządu terytorialnego, z wyjątkiem regionalnych oddziałów funduszy ubezpieczeń społecznych. Kompetencje instytucji samorządowych obejmują tylko lokalne części terytorium ekonomicznego kraju.

Fundusze ubezpieczeń społecznych - obejmują wszystkie centralne i lokalne jednostki instytucjonalne, których podstawową działalnością jest zabezpieczenie świadczeń społecznych, o ile spełniają oba następujące kryteria: z mocy prawa lub na podstawie odpowiednich regulacji, określone grupy ludności są zobowiązane do uczestnictwa w planie (np. emerytalnym) lub do opłaty składek oraz rząd jest odpowiedzialny za zarządzanie instytucją w odniesieniu do ustalania czy zatwierdzania wysokości składek i świadczeń. Do podsektora tego zalicza się: Zakład Ubezpieczeń Społecznych i Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego oraz zarządzane przez nie fundusze (Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, Fundusz Rezerwy Demograficznej, Fundusz Składowy, Fundusz Prewencji i Rehabilitacji, Fundusz Emerytalno-Rentowy, Fundusz Administracyjny, Fundusz Motywacyjny, Fundusz Rezerwowy oraz Fundusz Pracy), Narodowy Fundusz Zdrowia oraz jego oddziały wojewódzkie.

Aneks 3 - PODZIAŁ PORTFELA KREDYTOWEGO – METODOLOGIA UKNF

Sektor finansowy (bez banków i oddziałów instytucji kredytowych)

Sektor niefinansowy

- Przedsiębiorstwa
 - MSP
 - Operacyjne
 - Inwestycyjne
 - Na nieruchomości
 - Pozostałe kredyty i należności
 - Duże przedsiębiorstwa
 - Operacyjne
 - Inwestycyjne
 - Na nieruchomości
 - Pozostałe kredyty i należności
- Gospodarstwa domowe
 - Mieszkaniowe
 - Złotowe
 - Walutowe
 - Konsumpcyjne
 - Karty kredytowe
 - Samochodowe
 - Ratalne
 - Pozostałe
 - Pozostałe
 - Operacyjne
 - Inwestycyjne
 - Na nieruchomości
 - Pozostałe kredyty i należności
- Instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych

Sektor instytucji rządowych i samorządowych

- Instytucje rządowe szczebla centralnego
- Instytucje samorządowe
- Fundusze ubezpieczeń społecznych

Kredyty operacyjne – kredyty przeznaczone na finansowanie bieżącej działalności firmy, gospodarstwa rolnego tj. np. na spłatę zobowiązań wobec dostawców, wypłatę wynagrodzeń, kosztów bieżących. W tej kategorii należy wykazywać również: kredyty dyskontowe, eksportowe oraz kredyty w rachunku bieżącym (z wyjątkiem kredytów w rachunku bieżącym dla osób prywatnych).

Kredyty inwestycyjne – kredyty na finansowanie nowych lub powiększenie istniejących zdolności wytwórczych i usługowych kredytobiorcy oraz inne przedsięwzięcia o charakterze inwestycji wspólnych i towarzyszących, udzielone na finansowanie przedsięwzięć zmierzających do: odtworzenia, modernizacji i zwiększenia majątku trwałego, z wyłączeniem kredytów samochodowych oraz kredytów na nieruchomości (wykazywanych odrębnie). W przypadku, gdy kredyt udzielany jest na realizację różnorodnych celów (np. zakup gruntu, budowę zakładu przemysłowego oraz zakup maszyn i urządzeń) klasyfikacji kredytu należy dokonać w oparciu o cel przeważający w kwocie kredytu.

Kredyty mieszkaniowe – umownie przyjmuje się, że są to kredyty udzielone gospodarstwom domowym na: nabycie, budowę, przebudowę, rozbudowę lub nadbudowę domu albo lokalu mieszkalnego stanowiącego odrębną nieruchomość oraz adaptację pomieszczeń (budyneków) niemieszkalnych na cele mieszkalne, nabycie spółdzielczego prawa do lokalu mieszkalnego lub prawa odrębnej własności lokalu mieszkalnego w spółdzielni mieszkaniowej, remont domu albo lokalu, o których mowa powyżej, nabycie działki budowlanej lub jej części pod budowę domu jednorodzinnego lub budynku mieszkalnego, w którym jest lub ma być położony lokal mieszkalny, inne cele związane z zaspokajaniem potrzeb mieszkaniowych, w szczególności na pokrycie kosztów partycypacji w kosztach budowy mieszkań przez towarzystwa budownictwa społecznego.

Kredyty na nieruchomości – pozostałe kredyty mieszkaniowe (udzielone innym podmiotom niż gospodarstwa domowe), kredyty na nieruchomości komercyjne oraz kredyty na pozostałe nieruchomości.

Kredyty na cele konsumpcyjne – kredyty i pożyczki udzielone osobom prywatnym, które zostały udzielone na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego. Kredyty te obejmują :

- kredyty **w rachunku karty kredytowej** - wykorzystane środki w ramach przyznanego limitu kredytowego określonego przez bank w ramach przyznanej karty kredytowej, bez żadnych ograniczeń w zakresie celu, na jaki kredyt został udzielony oraz niezależnie od przyjętej formy spłaty;
- kredyty **samochodowe**;
- kredyty **retalne** - kredyty spłacane w ratach (zazwyczaj w okresie od 1 do 3 lat) i przeznaczone na zakup dóbr konsumpcyjnych (np. artykułów gospodarstwa domowego) lub finansowanie bieżących potrzeb gospodarstw domowych (np. kredyty świąteczne, wakacyjne etc.). Do kategorii tej zalicza się również kredyty balonowe. **Z kategorii tej wyłączone kredyty samochodowe oraz kredyty spłacane jednorazowo**;
- **pozostałe** – kredyty, które są **spłacane jednorazowo**. Obejmują one również **kredyty w rachunku bieżącym** dla gospodarstw domowych niezwiązane z działalnością gospodarczą lub prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Pozostałe kredyty i należności – pozostałe kredyty (niezliczone do wyżej wymienionych grup) i pozostałe należności.

Aneks 4 - SŁOWNIK WYBRANYCH POJĘĆ⁵⁶

Wartość nominalna instrumentów finansowych – kwota należności, zobowiązania, zobowiązania pozabilansowego lub wartość papieru wartościowego oznaczająca wysokość kwoty kapitału (łącznie z odsetkami skapitalizowanymi) na dzień sprawozdawczy, którą dłużnik jest na mocy umowy zobowiązany zapłacić wierzycielowi. W przypadku zobowiązań dłużnych, takich jak obligacje i weksle własne, kwota ta określa sumę, jaka będzie płatna w momencie wykupu (łącznie z odsetkami skapitalizowanymi). W przypadku akcji, wartość nominalna to wartość wynikająca z postanowień statutu i wpisana do rejestru sądowego.

Wartość bilansowa - to wartość zgodna z wyceną na dzień bilansowy, tj.:

- aktywa finansowe wycenia się: według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej, pomniejszonego o dokonane odpisy z tytułu utraty wartości/ utworzone rezerwy celowe lub według wartości godziwej, a w przypadku aktywów finansowych zaklasyfikowanych do portfela dostępne do sprzedaży wartość godziwą należy pomniejszyć o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości lub według kosztu pomniejszonego o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości,
- akcje i udziały w jednostkach podporządkowanych wycenia się według wartości ceny nabycia z uwzględnieniem odpisu z tytułu utraty wartości lub zgodnie z MSR 39,
- akcje i udziały w pozostałych jednostkach: banki sporządzające sprawozdania finansowe zgodnie z MSR – stosują wycenę zgodnie z MSR 39, banki sporządzające sprawozdania finansowe zgodnie z PSR wyceniają trwałe aktywa finansowe według ceny nabycia z uwzględnieniem odpisu z tytułu trwałej utraty wartości,
- zobowiązania finansowe wycenia się: według wartości godziwej lub według zamortyzowanego kosztu z uwzględnieniem efektywnej stopy procentowej
- rzeczowe aktywa trwałe wycenia się: według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości lub według wartości przeszacowanej odpowiadającej jego wartości godziwej pomniejszonej o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości,
- nieruchomości inwestycyjne wycenia się: według wartości godziwej lub według ceny nabycia pomniejszonej o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości,
- wartości niematerialne i prawne wycenia się: według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia pomniejszonych o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości lub według wartości przeszacowanej odpowiadającej jego wartości godziwej pomniejszonej o umorzenie oraz odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości,
- aktywa trwałe zaliczone jako przeznaczone do sprzedaży wycenia się – w kwocie niższej z jego wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty zbycia (MSSF 5)
- zapasy wycenia się – według ceny nabycia lub kosztu wytworzenia lub też według wartości netto możliwej do uzyskania, w zależności od tego, która z kwot jest niższa.

Wartość bilansowa netto - wartość bilansowa.

Wartość bilansowa brutto - wartość bilansowa bez pomniejszenia o umorzenia, dokonane odpisy z tytułu utraty wartości/utworzone rezerwy celowe.

Aktywa netto – aktywa jednostki pomniejszone o zobowiązania, odpowiadające wartościowo kapitałowi własnemu.

Portfel A – pozostałe należności z portfela Aktywa finansowe wyceniane według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat oraz Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu.

Portfel B – pozostałe należności z portfela Aktywa finansowe dostępne do sprzedaży i Inwestycje utrzymywane do terminu wymagalności oraz cały portfel Kredyty i inne należności.

⁵⁶ Prezentowany materiał stanowi nieznacznie zmodyfikowany wyciąg z „Instrukcji uzupełniającej do pakietu FINREP”, NBP.

Należności bez utraty wartości (dla banków stosujących MSR) - aktywa finansowe bez stwierdzonej utraty wartości. Należności podlegające odpisom IBNR powinny być wykazywane w kolumnach „bez utraty wartości”. Należności bez utraty wartości **dla banków stosujących PSR** - ekspozycje kredytowe zakwalifikowane do kategorii: normalne i pod obserwacją.

Należności z utratą wartości (dla banków stosujących MSR) – aktywa finansowe, co do których stwierdzono obiektywne dowody utraty wartości, o których mowa w § 59 MSR 39 i zostały uznane za aktywa, które utraciły wartość, zgodnie z zasadami MSR 39. Należności z utratą wartości **(dla banków stosujących PSR)** – ekspozycje kredytowe zakwalifikowane do grupy zagrożonych.

Wartość bilansowa brutto ekspozycji bez stwierdzonej utraty wartości – banki stosujące, PSR wykazują należności normalne oraz pod obserwacją, natomiast banki stosujące MSR wykazują ekspozycje bez stwierdzonej utraty wartości oraz takie, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości, ale nie ujęto odpisu aktualizującego.

Wartość bilansowa brutto ekspozycji z rozpoznaną utratą wartości - banki stosujące PSR wykazują należności zagrożone, natomiast banki stosujące MSR powinny wykazywać ekspozycje z rozpoznaną utratą wartości, na które utworzono odpis z tytułu utraty wartości.

Odpisy aktualizujące rozpoznane dla aktywów poddanych indywidualnej ocenie - banki stosujące PSR wykazują utworzone rezerwy celowe na ekspozycje kredytowe z wyłączeniem rezerw celowych utworzonych na ekspozycje wynikające z pożyczek i kredytów detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii „normalne”, natomiast banki stosujące MSR prezentują wartość utworzonych odpisów z tytułu utraty wartości dla pojedynczych ekspozycji. **Odpisy aktualizujące rozpoznane dla aktywów finansowych ocenianych portfelowo** - banki stosujące PSR wykazują rezerwy celowe utworzone na ekspozycje kredytowe wynikające z pożyczek i kredytów detalicznych zaklasyfikowanych do kategorii „normalne”, natomiast banki stosujące MSR wykazują odpisy z tytułu utraty wartości utworzone na ekspozycje kredytowe, które poddane były łącznej ocenie utraty wartości.

Odpis aktualizujący z tytułu utraty wartości/rezerwa celowa jest to nadwyżka wartości bilansowej danego składnika aktywów nad jego wartością odzyskiwalną. **Wartość odzyskiwalna** – odpowiada wartości godziwej pomniejszonej o koszty sprzedaży lub wartości użytkowej składnika aktywów lub ośrodka wypracowującego środki pieniężne, zależnie od tego, która z nich jest wyższa (MSR 36.6) bądź bieżącej wartości oszacowanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych za pomocą efektywnej stopy procentowej (MSR 39.63).

Pierwotny termin (realizacji) – okres, na jaki została zawarta umowa z klientem. Okresem umownym jest również okres zmieniony aneksem będącym integralną częścią umowy. W zakresie depozytów będzie to okres, na jaki zadeklarowano złożenie depozytów w banku. W odniesieniu do kredytów terminem pierwotnym będzie okres, na jaki został udzielony kredyt z uwzględnieniem wyznaczonego terminu spłaty ostatniej raty, zaś w przypadku papierów wartościowych – okres od momentu emisji do momentu wykupu lub umorzenia papierów wartościowych. Dla lokat z terminem złożenia środków innym niż data zawarcia umowy (np. lokaty międzybankowe T/N, S/W) termin pierwotny liczony jest od dnia złożenia lokaty (tj. przekięgowania z ewidencji pozabilansowej do bilansu banku) do dnia zwrotu środków.

Termin zapadalności - okres pozostający od daty sprawozdawczej do określonej w umowie daty płatności należności, dla należności spłacanych jednorazowo określona w umowie data spłaty całości zadłużenia, dla należności spłacanych w ratach - określona w umowie data spłaty poszczególnych rat.

Termin wymagalności – okres pozostający od daty sprawozdawczej do określonej w umowie daty płatności zobowiązania.

Termin zaangażowania banku – rok, w którym powstała należność banku.

Należność nieprzeterminowana - należność spłacana zgodnie z wynikającym z umowy, harmonogramem spłat należności, tj. nie wystąpiły opóźnienia w spłacie należności lub odsetek.

Należność przeterminowana - należność z niespłaconą, w określonych w umowie terminach, kwotą odsetek lub kwot rat kapitałowych. Jako okres przeterminowania należy rozumieć okres od wynikającego z umowy terminu zapadalności (określonego terminu spłaty raty, odsetek lub całej należności) do dnia bilansowego. Długość okresu przeterminowania dla należności spłacanych w ratach należy przyjąć, jako okres od daty zapadalności najwcześniejszej raty, w przypadku, której nastąpiło opóźnienie spłaty.

Należności nieobsługiwane – obejmują należności, których przekroczenie umownego terminu spłaty (liczone od daty płatności określonej umową do daty sprawozdawczej) wynosi więcej niż 3 miesiące. Jako należności nieobsługiwane należy wykazywać całe należności, nawet, jeśli opóźnienie w spłacie dotyczy poszczególnych rat kapitałowych lub spłaty odsetek. Do należności tych należy zaliczać również te należności, w przypadku których

wystąpiło jedynie opóźnienie w spłacie odsetek (o więcej niż 3 miesiące) natomiast nie występuje przeterminowanie spłat rat kapitałowych.

Depozyty – zobowiązania banku wynikające ze środków zdeponowanych na rachunkach klienta, z wyłączeniem zobowiązań z tytułu przyjętych zabezpieczeń pieniężnych.

Depozyty bieżące – środki zdeponowane na rachunkach bieżących podmiotów w instytucji sprawozdającej, które mogą być płatne na żądanie.

Depozyty terminowe – środki zdeponowane w instytucji sprawozdającej na określony termin.

Depozyty z terminem wypowiedzenia – środki zdeponowane w instytucji sprawozdającej bez określonego terminu, które nie mogą być wycofane bez uprzedniego powiadomienia instytucji sprawozdającej o zamiarze podjęcia całości lub części depozytu. Okres wypowiedzenia określony jest w umowie. Wycofanie depozytu bez uprzedniego wypowiedzenia jest niemożliwe lub powoduje utratę istotnej części lub całości należnych odsetek.

Depozyty zablokowane – środki zdeponowane w instytucji sprawozdającej, którymi deponent nie może dobrowolnie rozporządzać z uwagi na ich przeznaczenie na określone cele, m.in. na rozliczenia akredytyw, jako zabezpieczenie ryzyka instytucji sprawozdającej, np. z tytułu udzielonego kredytu, transakcji kartami płatniczymi itp. Jeżeli istnieje możliwość określenia pierwotnego terminu realizacji, taki depozyt zablokowany należy zaliczyć do odpowiedniego przedziału terminowego depozytów terminowych. Brak możliwości wyznaczenia terminu realizacji powoduje zakwalifikowanie takiego depozytu do kategorii „Depozyty zablokowane”.

Kredyty po stronie pasywów – zobowiązania instytucji sprawozdającej, wynikające z otrzymanych kredytów i pożyczek. Z kategorii wyłącza się zobowiązania z tytułu wyemitowanych papierów wartościowych.

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1. Roczne tempo wzrostu PKB (%)	5
Wykres 2. Tempo wzrostu PKB w wybranych krajach i regionach (%).....	5
Wykres 3. Zmiana wymiany handlowej 2010 / 2009 (%).....	5
Wykres 4. Deficyt na rachunku obrotów bieżących / PKB (%).....	5
Wykres 5. Roczne tempo wzrostu produkcji i sprzedaży detalicznej (%).....	6
Wykres 6. Wyniki finansowe sektora przedsiębiorstw (mld zł).....	6
Wykres 7. Stopa bezrobocia (%)	6
Wykres 8. Roczne tempo wzrostu wynagr. i zatrud. w sek. przeds. (%)	6
Wykres 9. Roczne wskaźniki inflacji (%)	6
Wykres 10. Wskaźniki klimatu koniunktury	6
Wykres 11. Aktywność deweloperów (tys.)	6
Wykres 12. Średnie ceny transakcyjne 1 m.kw. w ostatnim kw. roku (tys. zł).....	6
Wykres 13. Wynik budżetu państwa (mld zł).....	7
Wykres 14. Dług publiczny / PKB (%).....	7
Wykres 15. Podstawowe stopy procentowe banków centralnych (%).....	8
Wykres 16. Stawki na rynku pieniężnym (%)	8
Wykres 17. Kurs walut głównych względem złotego	8
Wykres 18. Rentowność polskich papierów skarbowych (%)	8
Wykres 19. Rentowność 10-letnich obligacji skarbowych (%).....	8
Wykres 20. Stawki 5-letnich CDS (pkt. bazowe).....	8
Wykres 21. Zmiana wartości indeksów od końca 2005 r. (%)	9
Wykres 22. Zmiana cen surowców od końca 2005 r. (%).....	9
Wykres 23. Wartość rynkowa wybranych banków (mld zł)	9
Wykres 24. Wartość rynkowa PKO BP i wybranych banków UE (mld EUR).....	9
Wykres 25. Średnie oprocentowanie depozytów i kredytów - OPS (%).....	10
Wykres 26. Średnie oprocentowanie depozytów i kredytów - OPN (%)	10
Wykres 27. Struktura systemu finansowego (%)	14
Wykres 28. Udział aktywów sektora bankowego w PKB (%).....	14
Wykres 29. Udział aktywów sektora bankowego w PKB (%) – 2009 r.	15
Wykres 30. Udział depozytów ogółem (bez banków) w PKB (%) – 2009 r.....	15
Wykres 31. Udział kredytów dla przedsiębiorstw w PKB (%) – 2009 r.	15
Wykres 32. Udział kredytów dla gosp. dom. w PKB (%) – 2009 r.	15
Wykres 33. Udział kredytów dla mieszkaniowych w PKB (%) – 2009 r.	15
Wykres 34. Udział kredytów konsumpcyjnych w PKB (%) – 2009 r.....	15
Wykres 35. Kredyty dla wybranych grup klientów (mld zł).....	16
Wykres 36. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	16
Wykres 37. Struktura produktowa kredytów dla gosp. domowych (mld zł)	17
Wykres 38. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	17
Wykres 39. Struktura walutowa kredytów mieszkaniowych (mld zł)	18
Wykres 40. Roczne tempo wzrostu kredytów mieszkaniowych (%).....	18
Wykres 41. Kwartalny przyrost kredytów mieszkaniowych (mld zł)	18
Wykres 42. Przyrost skorygowany o zmiany kursów (mld zł)	18
Wykres 43. Liczba kredytów udzielonych w ramach Programu RnS (tys.)	19

Wykres 44. Wartość kredytów udzielonych w ramach Programu RnS (mld zł).....	19
Wykres 45. Liczba udzielonych kredytów (tys.).....	20
Wykres 46. Liczba otwartych umów kredytowych na koniec okresu (tys.)	20
Wykres 47. Kwota udzielonych kredytów (mld zł)	20
Wykres 48. Struktura kwotowa nowo udzielanych kredytów (%)	20
Wykres 49. Struktura walutowa nowo udzielanych kr. mieszkaniowych (%)	20
Wykres 50. Udział kredytów o LTV>80% w nowo udzielanych kredyt. (%)	20
Wykres 51. Średnia wartość nowo udzielonych kredytów (tys. zł).....	20
Wykres 52. Średnia wartość kredytu / średnie miesięczne wynagrodzenie.....	20
Wykres 53. Roczne tempo wzrostu kredytów konsumpcyjnych (%)	22
Wykres 54. Kwartalny przyrost kredytów konsumpcyjnych (mld zł).....	22
Wykres 55. Struktura kredytów konsumpcyjnych (mld zł)	22
Wykres 56. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	22
Wykres 57. Roczne tempo wzrostu pozostałych kred. dla gosp. dom. (%)	23
Wykres 58. Kwartalny przyrost pozostałych kred. dla gosp. dom. (mld zł).....	23
Wykres 59. Struktura pozostałych kredytów dla gosp. dom. (mld zł).....	23
Wykres 60. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	23
Wykres 61. Struktura kredytów dla przedsiębiorstw (mld zł).....	24
Wykres 62. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	24
Wykres 63. Kwartalny przyrost kredytów dla MSP (mld zł)	24
Wykres 64. Kwartalny przyrost kredytów dla dużych przedsiębiorstw (mld zł).....	24
Wykres 65. Struktura kredytów dla MSP (mld zł)	25
Wykres 66. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	25
Wykres 67. Struktura kredytów dla dużych przedsiębiorstw (mld zł)	25
Wykres 68. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	25
Wykres 69. Struktura kredytów dla sektora budżetowego (mld zł)	26
Wykres 70. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	26
Wykres 71. Wybrane pozycje aktywów (mld zł).....	27
Wykres 72. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	27
Wykres 73. Należności od banków (mld zł)	28
Wykres 74. Struktura portfela instrumentów dłużnych (mld zł).....	28
Wykres 75. Udział wybranych pozycji w aktywach (%)	28
Wykres 76. Łączny udział w aktywach (%).....	28
Wykres 77. Wybrane źródła finansowania (mld zł).....	29
Wykres 78. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	29
Wykres 79. Struktura depozytów sek. finansowego wg podmiotu (mld zł).....	30
Wykres 80. Struktura depozytów sek. fin. wg kraju pochodzenia (mld zł).....	30
Wykres 81. Depozyty sektora niefinansowego (mld zł).....	31
Wykres 82. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	31
Wykres 83. Kwartalny przyrost depozytów gospodarstw domowych (mld zł)	31
Wykres 84. Kwartalny przyrost depozytów przedsiębiorstw (mld zł).....	31
Wykres 85. Depozyty sektora budżetowego (mld zł).....	32
Wykres 86. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	32
Wykres 87. Aktywa walutowe (mld zł)	33
Wykres 88. Pasywa walutowe (mld zł).....	33

Wykres 89. Niedopasowanie walutowe aktywów i pasywów (mld zł).....	33
Wykres 90. Udział niedopasowania w sumie bilansowej (%)	33
Wykres 91. Główne pozycje funduszy (mld zł).....	34
Wykres 92. Podział zysków – udział zysku zatrzymanego w bankach (%).....	34
Wykres 93. Wynik działalności bankowej (mln zł)	36
Wykres 94. Koszty działania (mln zł).....	36
Wykres 95. Ujemne saldo odpisów/rezerw (mln zł).....	36
Wykres 96. Wynik finansowy netto (mln zł).....	36
Wykres 97. Przychody odsetkowe (mln zł)	38
Wykres 98. Koszty odsetkowe (mln zł).....	38
Wykres 99. Wybrane przychody odsetkowe (mln zł)	38
Wykres 100. Wybrane koszty odsetkowe (mln zł)	38
Wykres 101. Odpisy z tytułu utraty wartości aktywów finansowych (mln zł)	40
Wykres 102. Odpisy na kredyty dla gospodarstw domowych (mln zł).....	40
Wykres 103. Odpisy na kredyty konsumpcyjne (mln zł).....	40
Wykres 104. Odpisy na kredyty mieszkaniowe (mln zł)	40
Wykres 105. Wybrane aktywa (mld zł).....	44
Wykres 106. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	44
Wykres 107. Wybrane pasywa (mld zł)	44
Wykres 108. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	44
Wykres 109. Kredyty i depozyty sektora niefinansowego (mld zł)	45
Wykres 110. Relacja kredytów do depozytów sektora niefinansowego (%)	45
Wykres 111. Kredyty zagrożone wybranych grup klientów (mld zł)	46
Wykres 112. Zmiana stanu kr. zagrożonych w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł).....	46
Wykres 113. Kredyty zagrożone gospodarstw domowych (mld zł)	47
Wykres 114. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	47
Wykres 115. Zagrożone kredyty konsumpcyjne (mld zł).....	47
Wykres 116. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	47
Wykres 117. Liczba klientów posiadających więcej niż 10 kredytów (tys.)	48
Wykres 118. Kwota kredytów klientów mających więcej niż 10 kred. (mld zł).....	48
Wykres 119. Udział kr. straconych w roczniku kr. konsumpcyjnych (%)	49
Wykres 120. Udział kr. straconych w kwart. generacjach kr. kons. (%).....	49
Wykres 121. Zagrożone kredyty mieszkaniowe (mld zł)	50
Wykres 122. Udział zagrożonych kr. mieszk. w portfelu tych kredytów (%).....	50
Wykres 123. Udział walut. kr. mieszk. o opóźnieniu w spłacie > 30 dni (%).....	51
Wykres 124. Ujęcie kwartalne roczników 2007-2009 (%)	51
Wykres 125. Udział zlot. kr. mieszk. o opóźnieniu w spłacie > 30 dni (%).....	51
Wykres 126. Ujęcie kwartalne roczników 2007-2009 (%)	51
Wykres 127. Udział kredytów mieszkaniowych w sumie bilansowej (%).....	52
Wykres 128. Udział kr. mieszk. w sumie bilansowej - UE 2009 (%).....	52
Wykres 129. Kredyty zagrożone sektora przedsiębiorstw (mld zł)	53
Wykres 130. Zmiana stanu w 2009 r. i w 2010 r. (mld zł)	53
Wykres 131. Opóźnienie w spłacie kredytów konsumpcyjnych (mld zł)	55
Wykres 132. Opóźnienie w spłacie kredytów mieszkaniowych (mld zł)	55
Wykres 133. Fundusze własne i całkowity wymóg kapitałowy (mld zł)	56

Wykres 134. Struktura całkowitego wymogu kapitałowego (mld zł)	56
Wykres 135. Nadwyżka fund. własnych nad całkowitym wymogiem (mld zł)	57
Wykres 136. CAR - współczynnik wypłacalności (%).....	57
Wykres 137. Rozkład banków komercyjnych względem CAR	57
Wykres 138. Rozkład banków spółdzielczych względem CAR.....	57

SPIS TABEL

Tabela 1. Wybrane charakterystyki sektora bankowego - zmiana w stosunku do stanu na koniec 2009 r.	12
Tabela 2. Wybrane charakterystyki struktury sektora bankowego	13
Tabela 3. Struktura podmiotowa portfela kredytowego (mld zł; %)	16
Tabela 4. Struktura kredytów dla gospodarstw domowych (mld zł; %)	17
Tabela 5. Struktura kredytów mieszkaniowych (mld zł; %)	18
Tabela 6. Struktura kredytów konsumpcyjnych (mld zł; %).....	22
Tabela 7. Struktura pozostałych kredytów dla gospodarstw domowych (mld zł; %).....	23
Tabela 8. Struktura kredytów dla przedsiębiorstw (mld zł; %).....	24
Tabela 9. Struktura kredytów dla sektora budżetowego (mld zł; %)	26
Tabela 10. Kasa, banki centralne, sektor finansowy, instrumenty dłużne i kapitałowe (mld zł; %)	27
Tabela 11. Główne źródła finansowania działalności (mld zł; %)	29
Tabela 12. Depozyty i kredyty sektora finansowego (mld zł; %).....	29
Tabela 13. Depozyty sektora niefinansowego (mld zł; %)	31
Tabela 14. Depozyty sektora budżetowego (mld zł; %).....	32
Tabela 15. Struktura walutowa bilansu i niedopasowanie aktywów do źródeł finansowania (mld zł; %)	33
Tabela 16. Kapitały (mld zł; %).....	34
Tabela 17. Wybrane elementy rachunku wyników sektora bankowego (mln zł; %).....	36
Tabela 18. Wynik odsetkowy sektora bankowego (mln zł; %)	37
Tabela 19. Saldo odpisów/rezerw celowych (mln zł; %).....	40
Tabela 20. Wybrane miary efektywności sektora bankowego (%; mln zł; tys. zł).....	42
Tabela 21. Liczba banków i oddz. inst. kredyt. nie spełniających na koniec miesiąca norm Uchwały 386/2008.....	44
Tabela 22. Kredyty ze stwierdzoną utratą wartości (zagrożone) i ich udział w portfelu (mld zł; %)	46
Tabela 23. Kredyty zagrożone gospodarstw domowych i ich udział w portfelu (mld zł; %)	47
Tabela 24. Kredyty zagrożone sektora przedsiębiorstw i ich udział w portfelu (mld zł; %)	53
Tabela 25. Terminowość obsługi kredytów dla sektora niefinansowego (mld zł; %).....	54
Tabela 26. Adekwatność kapitałowa (mld zł; %)	56

URZĄD KOMISJI NADZORU FINANSOWEGO
Plac Powstańców Warszawy 1
00-950 Warszawa

tel. (+48 22) 262-50-00
fax (+48 22) 262-51-11 (95)
e-mail: knf@knf.gov.pl

www.knf.gov.pl